

НАПОЛЕОНЪ
БОНАПАРТА

ИЛИ

ТРИДЕСЕТЪ ГОДИНА

ИЗЪ ИСТОРИЕ ФРАНЦУЗКЕ,

ДРАМА У VI. ДѢЙСТВІЯ.

Kabany oby dady od
syny Steud

Indyjski Hrubok

Kocba ~~spuchala~~

a Sl od uctov Kocfe
morsy ~~z~~

Р 582
Сини О. В. Румича

Р 159 Ср 157.1

НАПОЛЕОНЪ

КМ 2 110.

БОНАПАРТА

ИЛИ

ТРИДЕСЕТЪ ГОДИНА ИЗЪ ИСТОРИЕ
ФРАНЦУСКЕ.

ДРАМА У VI. ДѢЙСТВА, ОДЪ А. ДИМА.

СЪ ФРАНЦУСКОГЪ ПРЕВЕО

Любомиръ Ш. Ненадовићъ.

У БЕОГРАДУ.

У Књигопечатњи Княжества Србскогъ.

1850.

REPRODUCED FROM
COPYRIGHT

THE NATIONAL ARCHIVES

291766

291776
SER. OF

СВОМЪ ИСТИНОМЪ ПРІЯТЕЛЮ

МИЛАНУ А. СИМИЊУ,

изъ истинногъ пріятельства

ПОСВЕКУЄ

ПРЕВОД.

ПРЕДГОВОРЪ

и

КРАТКО ОБЪЯСНЕНІЕ ЖИВОТА НАПОЛЕ-
ОНОВОГЪ ПО РЕДУ ГОДИНА.

Исторія Наполеона и нѣговы главны догаѣая, по веѣой части позната е сва-
коме ономъ, кой се иіоле съ кнѣигама за-
бавляо, но да бы уколико се може чита-
тельима предстоѣи предметъ кои е у
драматичной форми представлѣнъ, облак-
шали, назначиѣемо овде по реду година
гди е кадъ Наполеонъ быо, и кадъ е што
постао, ерь иначе кадъ бы обширно о
томе хтели овде писати, онда бы ово са-
мо объясненіе претворило се у главный
предметъ ове кнѣиге. У овой драми из-
лази Наполеонъ предъ читателя првый
путь као простой командантъ артилѣріе
у Тулону. У истой драми ніе се могло
раніе почети, ерь и онако изпало е пре-
ко свое форме, а друго и то знамо да

животъ Наполеона до обсаде Тулонске, было е обичанъ, и ништа се нѣ у нѣму до тогъ доба догодило што бы писатель као нешто необично и ново предъ светъ у улепшаной форми изнети могао, ни мы се око тога забавляти нећемо. Наша е цѣль да у овомъ объясненію дѣйства између кои лежи велики просторъ година и догађая, приближимо и споимо, но іоштъ у напредакъ овде кажемо да са овымъ объясненіемъ неће, сваки онолико знаня о Исторіи Наполеона добити, колико бы му требало, да сваку речъ разуме кудъ тежи и кававъ е узрокъ ономъ делу или изреченію быо. Но овомъ нашемъ краткомъ объясненію нека буде само то задаткъ: да читательима облакша, и онда сигурни смо да ћемо съ нѣмъ постићи свою цѣль, почемъ ће се свакомъ олакшати, некомъ више некомъ манѣ.

Познато е свакомъ да се онъ на острову корзики у вароши Аякчіо 15. Августа 1769. године родио, нѣгово детинство, нѣгову младость и нѣговъ животъ донде, докле се нѣ почео мешати у явне народне послове, прескочићемо, еръ и кодъ нѣга е было детинство као и дру-

го дѣтинство, младость као и друга младость, и постепено у военной служби узвишавао е се као и други воици. Кодъ Тулона текъ (1793. год.) Корачіо е онъ изъ гомиле обичны люди, и ту е нѣговъ духъ и нѣгово славолюбіе добыло прву мрвицу ране; но ту е добыо и прву прилику да покаже свою воену вештину. Онъ ту постане генераломъ Бригаде. (6. Февр. 1794. год.) — 1796. Ожени се и узме Іозефину удовицу Алек. Бохарнеа. У то доба было е опредѣленъ за главногъ управителя Француске войске у Италиі гди е онъ целе 1797. год. изъ дана у данъ съ побѣде на побѣду марширао, онъ е побольшао рѣаво станѣ Француске войске. — Бонапарта оде съ флотомъ 1798. год. у Египеть гди е одржао славне битке. У Октом. 1799. год. врати се у Француску коя се была наново съ Аустріомъ заратила. Како дође обали правителство директоріума, и постане првый Конзуль. 1800. Пређе преко Бернхарда и нападне изненада непріятельску войску — и одржи побѣду кодъ Маренга 14. Юнія, коя му е будућность осигурала. У той години было е сазаклетіе противу нѣговогъ живота, и пуцато е на нѣга изъ паклене

машине кадъ е се у Театеръ на колима возіо. 1802. год. постане предсѣдатель талиянске републике. — 1804. год. Откривено е опетъ едно сазаклетіе ко е млого веће было. — У той години постане Бонапарта Императоръ Француза, а одма затымъ у идућой 1805. год. оде у Майландъ и мете кралѣвску круну Италиѣ на главу, говорѣћи: „Богъ ми е дао ову круну, тешко ономъ ко е дарне.“ — У овой години сложисе Енглеска, Русія и Аустрія противу Наполеона. — Но Наполеонъ побѣди аустријанце на више места и 1. Окт. уђе у Бечъ. Битка кодъ Аустерлица была е исте године 2. Децем. — И сама руска войска морала е се изъ Моравіе узмакнути. 1806. год. постави свога брата кралѣмъ Неаполитанскимъ и Сицилијанскимъ, и посини свогъ пасторка Евгенія и назове га вице-кралѣмъ Италиѣ, и учини другогъ свогъ брата Лудвика кралѣмъ Холандскимъ. И прайска огласи рать Француской, но Наполеонъ побѣди прайзе кодъ Ђне 14. Октом. и уђе у Берлинъ 27. Октом. у то се и Польска побуни за Француску, и Наполеонъ безъ муке дође у Варшаву 19. Дец. —

1807. год. Одржао е битку кодъ Ейлау, и састане се са царемъ рускимъ Александромъ на рецы Нѣмну 25. Юнія. Еронимъ трећи братъ нѣговъ постане краль Вестфалскій, заключи се миръ у Тилзиту. 1808. у Шпаніи буде буна, и Јосифъ Бонапарта постане краль шпански а зетъ Наполеоновъ Миратъ постане краль Неаполитански. Наполеонъ, царъ Александеръ и многи остали кралѣви и владателѣи састану се у Ерфурту, гди су се скупили да се договараю и споразуму, но када су се добро почастили и провеселили, разиђу се и опетъ почну се тући. — 1809. год. Наполеонъ опетъ заузме Бечъ 12. Мая, и узме власть одъ Папе, у той години была е битка кодъ Ваграма. Папа быо е изъ Рима подъ стражомъ одведенъ у Греноблъ. — Но една између нѣговы найтежи побѣда, была е та, што е се одъ дужегъ времена боріо са самымъ собомъ, и наипосле побѣдіо свое срце за любовь свои политически планова, и 16. Децем. разпусти се са своіомъ првомъ женомъ Јозефиномъ, највише съ тога што е была неродкиня, и 2. Апр. 1810. ступи у бракъ са Мариомъ Луизомъ, ћеркомъ цара аустрискогъ, коя

му 1811. год. 20. Марта роди сына, кои е и пре него што се родіо наименованъ и названъ кралѣмъ Италиѣ. Аустрија и Прайска пређу на Француску страну и сложе се съ Наполеономъ противу Русіе. Рать се огласи Русіи, и Наполеонъ пође изъ Француске 9. Мая. 1812. и задржавао се у Дрезду 12 дана у найвећой своіой слави и сили, пређе съ войскомъ преко Нѣмна 24. Юніа, одржи битку кодъ Смоленска и узме Смоленскъ 17. Авг. после неколико битки дође у саму Москву 14. Септ. Пошто москва изгоре поврати се онъ 18. Окт. и пређе преко Березине 26. Нов. И остави войску 6. Дец. А онъ поита у Паризъ гди е стигао за 12. дана, и на ново почне скупляти войску — но 1813. год. пубуни се цела северна немачка противу Француза, Прайска и Аустрија пређу на страну Русіе. — У той 1813. год. были су найнесрећніе бытке за Наполеона. Као што му е до садъ све ишло на руку и помагало, тако одъ садъ све се заклело противу нѣга, и свуда га несрећа срета. Моро е оставити Дрезденъ. Битка кодъ Лайпцыга была е 16. Октом. и траяла е три дана. У той години поврати се преко Райне, но ніе очаявао него е

одма опетъ войску нову почео скупляти, но саюзне силе неоставе га ни у Француской на миру, него пређу за њимъ 1. Януара. 1814. год. и почну га са своју страна гонити, и на више места сретали су се и тукли са променљивомъ срећомъ. Саюзне силе ишле су управо на Паризъ, гди и уђу 31. Марта, пошто су обкопе паризке на юришъ отели, и одма установе привремено правителство, кое е предсѣдавао Талѣранъ.

Совѣтъ прогласи Наполеона за збаченогъ 1. Апр. и 6. Апр. буде проглашенъ и признанъ Лудвикъ XVIII за краля. Наполеонъ одрече се престола, и одвезе се на островъ Елбу гди е као неограниченый владатель тога острова 4. Мая дошао.

Но изъ Француске добыю е брзо гласове, да нико не задоволянь съ владомъ Бурбона, и увѣрио се о привржености целе Француске войске коя е само њму одана была. Писма изъ Беча извѣштывала су га о несогласію и разпрама на конгресу. И тако помисли онъ да е садъ найсгодниє време њговомъ повратку. И 26. Фебр. 1815. год. навезе се онъ са своимъ войницыма и 1. Марта извезе се

на обале Француске и безъ свакогъ окле-
ваня предузме путь къ Паризу, раздавши
на све стране прокламаціе на народъ и
на войнике, да онъ доди као ослобо-
дитель Француске одъ бурбонскогъ ярма.
И топрвъ 7. Марта наиђе на єдну войску
одъ 6. хил. коя му се одма после крат-
когъ нѣговогъ говора преда. 10. Марта.
уђе онъ у Ліонъ, гди га дочекаю врло
добро. Маршалъ Ней быо є одъ краля
послатъ съ войскомъ, да Наполеона ува-
ти, но 17. Марта кадъ се сретне Ней и
Наполеонъ, войницы у место да се туку
грљили су се, Ней положи мачъ свой
предъ своимъ старымъ Генераломъ, и На-
полеонъ загрљи га но тай загрляй платіо
є Ней после животомъ. Са сви страна
народъ є трчао, и войске ишле су къ
нѣму. — И тако безъ икаквогъ одпора,
уђе онъ у najveћемъ торжеству 20. Мар-
та у 8. сати у Паризъ, одкле є краль
прошле ноћи побегао быо.

Онъ є одма писао свыма владате-
льима Европе, да онъ немисли више на
ратъ и на освоєнїя, но то се неприми,
саюзне силе заключе да се наново 800.
хиляда войника крене Француской гра-

ниці, гди в Наполеонъ едва 80. хиляда
быо скупіо.

Онъ в осимъ млоги уредба, и слободну печатню допустіо. — Оружао в и простъ народъ. Побіо в 16. Юнія Прайзе. Но сбогъ непослушности свои Генерала ніе могао съ томъ побѣдомъ постићи свою цѣль, еръ в желіо да разтави Прайзе одъ Енглеза. 18. Юнія была в она велика битка кодъ Ватерлоа гди в Француска войска сасвимъ побеђена была, и гди в Наполеонъ видећи да све пропада у найвећу пуцняву и опасность трчао, само да бы погинуо, као годъ и нѣговъ братъ што в у той битки као и онъ тражіо смртъ и у найвећу вишу кугли и картача трчао говорећи: „Сви што се зову Бонапарта, треба да овде погину садъ.“

Наполеона силомъ одведу изъ те битке и ватре. — Онъ науми да иде у сѣверну Америку. — Наполеонъ смисли да се преда Енглеской, уздаюћи се у великодушіе енглескогъ народа, и кадъ в ступіо на енглеску лађу, рекао в: „я, као Темистоклесъ предаемъ се свомъ найвећемъ непріятелю.“ Но онъ се превари,

енглезко правителство неприми га као госта него као зароблѣника, и пошлѣ га подѣ стражомѣ на удалѣный островѣ св. Ёлене гди є 16. Октомв. прispѣо, како є тамо живіо и како є 5. Мая 1821. године умрео, видиће читателѣи наиболѣ у шестомѣ дѣйству ове драме. Онѣ є врло на енглеско правителство жаліо, и често є говорио: „да самѣ се я Александрѣ предао' другчіє бы онѣ мене приміо.“ — Сѣ дозволенѣмѣ енглескогѣ правителства изкопано є нѣгово тѣло 18. Окт. 1840. год. и пренешено у Паризѣ, и у Инвалидскомѣ дому торжественно саранѣно.

Овай краткій прегледѣ живота Наполеоновогѣ, уздамо се да ће читателѣи ма быти одѣ помоћи, при читаню предстоєће драме.

Што се превода тиче то нека сваки суди како оће, но што се тиче неслѣдственности у правопису, у написиваню, и изговору речій, нека насѣ нико непазенѣмѣ или незнанѣмѣ неокривлює.

У Београду 1. Марта 1850.

Л. Ш. Ш.

ДѢЙСТВУЮЩА ЛИЦА.

I.

Наполеонъ Бонапарта.

Еданъ шпіонъ.

Лоренацъ, войникъ.

Жино, капларъ.

Саличети

Фреронъ

Гаспаренъ

} представницы народа.

Карто

Дигомиръ

} Генерали републике.

Стража, капларъ, войницы и прочи.

II.

Дирокъ, Генераль.

Карль Бурянъ, Секретаръ.

Юзефина, жена Бонапарте.

Лавредешъ, ласкатель.

Представлячи, викачи, торговцы, непо-
знати, вратари и многи други.

III.

БЕРТІЄ
КОЛЕНКУРЪ
ДАВУ
МОРТИВ
МИРАТЬ
НЕЙ

Маршали и Херцози.

Талма, диреткоръ театра.

Рапъ.

Императоръ Аустріе

Краль Саксонскій

” Баварскій

” Виртембергск.

” Прайскій

особе ѱутаюће.

Солдати, Аѱутанти, жене, и проч.

IV.

Мармонтъ, Херцогъ одъ Дубровника.

Рустанъ.

Еданъ посланикъ и една штафета.

Генераль П’титъ.

Маркизь одъ Фейлад’.

Еданъ Графъ и еданъ Баронъ.

Секретари.

Еданъ пушкарь.

Гомиле людій, рукодълцы, баци изъ
политехнике, пандури, вратари, топчїе,
споменути Маршали, и проч.

V.

Еданъ старый войникъ.

Еданъ Баронъ.

Министеръ военный.

Маркизь одъ Лафеляде.

Великий Маршалъ.

Еданъ лахаръ.

Капетанъ лафе.

Дворяни, тьлохранители, слуге, вой-
ницы и прочи.

VI.

Х'дзонло, надзиратель острова Св. Елене.

Автомарши, Докторъ.

Маршандъ.

Бертрандъ.

Лас'казъ.

Сантини, слуга Напол.

ПРВО ДѢЙСТВО.

(У Тулону 1793. год.)

(Унутрашность редута. Крозь заседе
гди стое топови види се Тулонъ. Иза когъ ви-
де се камене урвине гди су узидане тверди-
нѣ: Лартигъ, Сент-Антони, и Фаронъ.

I. СЦЕНА.

(Солдати лежкаре по земљи. Еданъ гу-
ва стражу гди се копа шанацъ; троица дођу
да га изиену, еданъ регрутъ заузме место
стражара.)

РЕГРУТЪ. (Стражару). Каква е за-
повестъ?

СТРАЖАРЪ. Да непустишъ никога да
прође тамо гди се копа, и да пазишъ до-
бро на путъ одъ Тулона у Марзель.

РЕГРУТЪ. Каква е лозинка?

СТРАЖ. Тулонъ и слобода.

РЕГР. Добро. *(Солдати пођу)*. Ей —
чуєте! — *(Солдати се врате)*. Како'но бы?

СТРАЖ. Тулонъ и слобода.

РЕГР. Па ођу ли пустити све оне
да прођу кои ми рекну то?

СОЛДАТИ. Пусти. *(Оду)*.

РЕГР. Садъ можете ићи. *(Онъ идући
тало амо повтораво.)* Тулонъ и слобода...
Тулонъ и слобода... тако е. *(По томъ пе-
ва)*.

КАПЛАРЪ ЖИНО. *(Кои е устао кадъ е
регрутъ почео певати, и ишао за нѣмъ, —
тако, кадъ се е онай окренуо, био е капларъ
навданпуть предъ нѣмъ.)* Како се зовешъ
ты сограђанине стражару?

РЕГР. Я се зовемъ Лоренацъ, ербо
самъ изъ Лорена родомъ.

КАПЛ. ЖИНО. Е — добро. Кадъ од-
стоишь ту стражу ићи ћешъ на другу.

ЛОРЕН. А зашто то каплару?

К. ЖИНО. Ербо се непева подъ о-
ружѣмъ.

ЛОРЕН. Садъ знамъ — другій ѣу се
путь узети на умъ. — *(За себе.)* Добаръ
човекъ овай капларъ, могао бы ме за-
творити.

III. С Ц Е Н А.

ПРЕЖАШНЬИ И БОНАПАРТА.

БОНАПАРТА. (*Улазећи, њита каплара.*)
А шта си ты мени поручіо, да неће ни
ѣданъ топція да служи више моѣ батеріе?

К. ЖИНО. Тако є. Тврдиня Мул-
гравъ ніє даля одъ сто двадесеть фатій,
па при последнѣмъ юришу одъ осамдесеть
топція остало є само десеть. (*Єдно бѹле
пролети, и одбѣє єдну грану одъ дрвета, коя
падне предъ Бонапарту.*) Вид'те, оны бѣю
као на нишанъ.

Бонап. Требало бы учинити позывъ
на добровольнике.

К. ЖИНО. Я самъ то већъ пробао,
и ни ѣданъ єдиный ніє се пріявіо.

Бонап. (*Замысли се.*) А! — тако ће
добро бити! — каплару, напиши на овой
артіи съ великимъ писменыма: „Бате-
рія неустрашимихъ.“ (*Єдно бѹле
удари близу и поспе земљомъ каплара што
пише.*)

Жино. (*Тресећи артію*) баремъ садъ
ми нетреба песакъ.

Бонап. Твоє име?

Жино. Жино.

Бонап. Небу га заборавити.

Лоренаць. (*Са стране вие.*) Ко иде?

Жино. Будало! зарь невидишь да
е то главный командантъ и представници
народа.

III. С Ц Е Н А.

Преѣзашњи. — Генераль Карто, и пред-
ставници народа: Саличети, Гаспарень,
и Фреронъ.

Бонап. (*Каплару.*) То што си напи-
сао, мети предъ мою батерию, и сви ће
онда радо у нъой служити.

Карто. Саграђанине команданту, мы
смо добыли изъ Париза вданъ планъ за
юришь, и доодимо да ти га саобштимо.

Бонап. А ко е начиніо тай планъ?

Карто. Славный Генераль Арсонъ.

Бонап. Кои може быти никадъ ніе
ни видіо ову варошь. — То е већъ пе-
тый што намъ шалоу изъ Париза, а най-
гори мой топція направіо бы болъи . . .
дайте да га видимо.

Карто. (*Чита.*) „Генераль Карто не-
ка са свымъ остави море, па нека освои

сва маста коя су у непријателя са суве стране.

„Ма шта му драго стало, некъ освои тврдинѣ: Фаронѣ, Сент-Антоанѣ, Лартигѣ, Сент-Катарину, и Ламалгу.

„Кадъ се те тврдинѣ заузму; онда некъ се безъ престанка варошъ туче.

Бонап. А колико намъ шилю помоћи, да мы тай планѣ извршимо?

Карто. Ни єдногъ солдата. Морамо се задовољити съ овимъ што имамо.

Бонап. Ни шесетъ иляда людій небы было доста, а насъ єдва тридесетъ иляда, рачунаюћи ту и помоћ одъ Лионске войске.

Фреронѣ. Али ипакъ треба извршити заповеди правителства, или ћешъ твојомъ главомъ одговарати.

Бонап. (*Узме га за руку.*) Саграђанине представниче! видишь ты одавде ону тврдиню прилепљену и озыдану за оно брдо, као какво орлово гњиздо?.. То е видишь тврдиня Фаронѣ, што намъ твоє Паризко правителство заповеда да узмемо. — Ако обешъ да я извршимъ нѣгове налоге, а ты ми наћи солдате, кои

крыла имаю, и доведи ми іоштѣ крилатогъ коня да ій тамо предводимъ.

Гашпарень. — А мы да освоимо само Ламалгу.

Бонап. Ёсть —, али донде морашъ ты твои тридесетъ иляда крозь ватру одъ четири тврдинѣ, и одъ обкопаногъ шанца што є предъ Тулономъ, провести, и кадъ будешъ половину твоіи войника ту изгубію, онда ћешъ съ другомъ половиномъ текъ поћи да нападнешъ тврдиню Ламалгу, кою є Вобанъ са своимъ шалятымъ шанцевыма на подобіе звезде яко утврдію, и іоштѣ къ тому нѣгова батерія одъ шесетъ комада топова, и нѣгове три иляде людій одъ гарнизона. (*Седаюћи на еданъ топъ.*) — Будале!

КАРТО. (*Бонапарти*). Сограћанине команданту, єси ты пуцо изъ она четири маня топа на барутану?

Бонап. Ёсамъ.

КАРТО. Па — ?

Бонап. Я самъ бацію тамо двадесетъ љулета, одъ кои є седамнайсть погодило.

КАРТО. Безъ икакве вайде?

Бонап. Безъ икакве вайде.

КАРТО. Треба опетъ пуцати.

БОН. Бадава.

КАРТО. Зашто?

БОН. Баруть є однешень у варошь.

ФРЕРОНЬ. Дакле треба пуцати на варошь, и кадъ баруть запалите и варошь збуните, онда треба юришити.

БОНАП. Ёсть — то бы добро было — али ко ће мени казати кою кућу треба запалити, између осамъ стотина Тулонски кућа.

ФРЕРОНЬ. Пали све.

БОН. Заръ я Корзикаць, да те опоменемъ да є Тулонъ француска варошь? —

САЛИЧЕТИ. Шта намъ є стало! и Тирень є спалио савъ Палатинатъ.

БОН. То є было нужно за нѣгове планове и цѣли, но овде бы было злочинство бесполезно.

ФРЕРОНЬ. Да ты небудешъ аристократъ? (*Бонапарта слегне рамена. Карто-у.*) Сograђанине Генералу! — треба то да се сврши. Нападни варошь како знашь — али за осамъ дана да є варошь освоена... или ћу те деветогъ дана послати као подозрителногъ у Паризъ... а за четрнайсть дана — ты знашь већъ.

КАРТО. Е, добро! я ћу се држати плана што ми е посланъ . . . сутра дакле быће обште нападанъ.

БОН. И ты ћешъ и твоя войска пропасти.

КАРТО. Па шта знамъ чинити?

БОН. (*Дигне се, и покаже на карти тврдиню малогъ Гибралтара.*) Ево гди е Тулонъ.

КАРТО. Ту! .. та ту нѣ никако . . . онъ намъ показуе край пристаништа . . . Тулонъ нѣ са те стране . . . (*за себе*) мыслити малый Гибралтаръ да е Тулонъ! —

БОН. (*Живо.*) Я вамъ кажемъ да е овде Тулонъ. Освоимо ову тврдиню данасъ, па сутра или прекосутра ућићемо и у саму варошъ.

САЛИЧЕТИ. Али ту тврдиню најболъ чуваю.

БОН. То сведочи да е најважнѣя.

ГАШПАР. И самъ главный командантъ увидіо е да се неможе узети, кадъ е казао, да ће постати якобинаць, ако то место освоимо.

БОН. Нек' ми се само заповеди да я юришимъ, па за дванайстъ сати я ћу му самъ црвену капу на главу натући.

Саличети. Али изгубићемо десетъ иляда людій.

Бон. Десетъ иляда, двадесетъ иляда, шта ми є стало, само некъ ми остану три иляде за гарнизонъ тамо.

Фреронъ. А — ево човеколюбца, кои неће да пали осамъ стотина кућа, а немари што ће учинити да изгину десетъ иляда людій.

Бон. *(Окрене илиъ леѣа.)* Звекани!

Карто. Тако дакле сограђанине команданту! буди готовъ да варошъ тучешъ.

Бон. Одавде?

Карто. Ђсть одатле... и међу тымъ...

Бон. Одавде топъ неможе у двапутъ дотурити.

Карто. Не . . ты можешъ пуцати.

Бон. Топчїе, почните ватру. *(Топчїе командираю, за пуненъ у гитавой линїи: на дѣло! пуни! — Бонапарта самъ нишани топомъ, узме еданъ витиль, припали, и поврати се безда гледа докле ће љуле отићи.)*

Гашпаренъ. *(Кои є позорљиво гледо.)* Онъ има право, љуле є пало баремъ на двеста фатїй далеко одъ нѣови споляшнѣи обкопа.

ФРЕРОНЪ. Ништа за то — овај ми се младићъ недопада: онъ мирише на аристократа; али мы ћемо га научити како се треба покоравати.

ГАШПАРЕНЪ. Сograђани! мени се чини да командантъ зна болъ него и ко, шта треба чинити, — требало бы нѣму то наложити . . .

ФРЕРОНЪ. (*Картоу . . и неслушаюћи шта Гаши. говори.*) Генералу, разкажи твоје наредбе, и за еданъ сатъ некъ се почне бытка. (*Бонапарта гледа га смешећи се; Карто оде са Салигетомъ, Гашпареномъ, Фре-рономъ и т. д. —*)

IV. С Ц Е Н А.

БОНАПАРТА самъ. — Потомъ Лоренацъ, еданъ селякъ, и еданъ капларъ.

Бон. Кадъ ће имъ се већъ досадити, шиляти докторе и молере, да намъ командирую? . . — бадава оны говоре, овде е Тулонъ.

ЛОРЕНАЦЪ. (*Едномъ селяку, кои бы хтео да се провуге, а да га нико невиди.*)
Ко иде? . . ко иде? . .

Селякъ. (*Заносећи гласомъ.*) Шта треба да ти одговоримъ?

Лорен. Одговори: сограђанинъ, селякъ.

Селякъ. Сограђанинъ, селякъ.

Лоренацъ. Тако... па садъ врати се одкудъ си и дошао... овуда се непролази.

Селякъ. (*Незаносећи гласомъ*) непролази се?

Бон. (*Трне се на промену гласа.*) Може се проћи! пушти га.

Селякъ. (*Ступаюћи на видикъ*) Фала официру!

Бон. — Причекай мало.

Селякъ. (*За себе.*) Шта ли ће?

Бон. Ты си изъ ове землѣ?

Селякъ. Я самъ изъ Олиула.

Бон. А!... Па какавъ те случай до нео у ове предѣле?

Селякъ. Узрокъ су томе Енглези, кои су требали мое руке, да радимъ на утврђиваню тврдинѣ Малбуске,

Бон. Па су те садъ пуштили!

Селякъ. Нису, него самъ се измакао.

Бон. А зашто?

Селякъ. Ёрь тамо има много посла,
а мало новаца.

Бон. Па кудъ ћешъ садъ!

Селякъ. У Марзель.

Бон. (*Пружсаюћи му руку.*) Срећанъ
путъ!

Селякъ. (*Даде му руку.*) Фала со-
грађанине.

Бон. (*Задржсаваюћи га.*) А... какавъ
си посо радіо тамо?

Селякъ. Копао шанцеве.

Бон. Па си вальда облачіо рукави-
це кадъ си копао?

Селякъ. А зашто?

Бон. Ёрь кадъ небы тако чинію,
сунце бы ти руке изгорело, (*упореди свою
руку съ нѣговомъ*) гле, я што мислимъ да
имамъ беле и лепе руке... еданъ се-
лякъ... кой є радіо... колико дана?

Селякъ. Четрнайсть.

Бон. Четрнайсть дана на обкопи-
ма... и рука бела и лепа као и моя...
о како самъ лудъ быо. — (*Єдноомъ одъ оны
што су око нѣга*) it is the spy! (то є шпі-
онъ).

Селякъ. *(Уплашено)*. Я?

Бон. Шта? Заръ ты знашъ Ен-
глезки?

Селякъ. *(Полако за себе.)* Пропао
самъ!

Бон. Та то ніе чудо... ты си быо
четрнайстъ дана съ Енглезыма... имао
си доста времена научити нѣювъ езыкъ.

Селякъ. Упантіо самъ неколико ре-
чій.

Бон. Упантіо си толико, да можешъ
читати надписъ писма кое бы ти се дало
да носишь... Ёл'?

Селякъ. Я? коме?

Бон. Шта я знамъ коме... та валь-
да комъ одъ бывшы, да му обявишь да
е Лудвикъ седамнайстый прокламиранъ у
Тулону.

Селякъ. А... та ако ты тако мы-
слишь, то ти неостае друго него да све
моє альине претресешъ.

Бон. Не.. доста ће быти да ми са-
мо дашъ што имашъ у овомъ цепоу.

Селякъ. *(Вадећи изъ цепа и даюћи по-
мало.)* Ево едно огньило... еданъ шпан-
скій ножъ...

Бон. Што може у нужди место ан-
цара служити.

Селякъ. И една књижица, која е
већ прљава... Ево гледай у цепове ако
оћешъ; окани ме се сограђанине коман-
данту, я немамъ никакве тайне.

Бон. *(Испитуюћи књижицу.)* Я ни-
самъ любопытанъ... *(Заустави се кодъ
едногъ листа, кои е белъи одъ осталь.)* Ты
си се бояо да ти нестане артие кадъ си и
овай листъ придодао.

Селякъ. Овай листъ?

Бон. Ёсть... ты видишь добро да
онъ ніе ни одъ исте глачине ни одъ исте
фарбе. — Дайде ми тай ножъ.

Селякъ. Я и богъ и душа, до садъ
нисамъ ни гледао; све што я о томъ
знамъ то е, да е одъ беле артие. Ако о-
ћешъ пиши одозго...

Бон. Ёсть; али е влажанъ, требало
бы га осушити.

Селякъ. *(Збунѣнъ).* На ватри?

Бон. Ёсть, но чуваћемо да неизго-
ре — топчїе, еданъ фитиль!

Селякъ. За име Божїе! *(Онъ зверя о-
ко себе, и види да му само стража смета*

да утече. Онъ извади едандъ пиштоль изъ
свогъ цепа, полети на стражара, избаци пи-
штоль и рани у руку Лоренца кои га штепа
и одна се погну носити и рвати.)

Бон. Држ'те шпіона енглезкогъ и
бегунца. (Навале на нѣга; Лоренацъ кои га
нѣ пуштио, доводи га напредъ) — садъ при-
кучи тай фитиль. (Къ шпіону.) Шта ве-
лишъ садъ? — Ёли, то е чудо на свету,
видишъ како артія тамнія постае? . .
подписъ главногъ Генерала Худа . . .
„Господину брату кралѣвомъ!“

Шпіонъ. Я самъ пропо!

Бон. Несрећа!

Шпіонъ. Кажи да самъ луда . . . али
не, несрећа.

Бон. (Съ презрѣнѣмъ.) Шпіону!

Шпіонъ. Па лепо! я самъ енглезы-
ма шпіонирао, и добро самъ ій служіо;
ты си быо вештіи одъ мене. Ето ти све.
(Осерне се) каплару, доведи овамо де-
ветъ людій са страже!

Бон. Зашто то?

Шпіонъ. Па да богме! — процесъ
едногъ шпіона нетрае дуго, и нема више
одъ ове две речи: уваћенъ и стрелянъ.

Бон. О чуда! гди е се храбрость у-
гнъиздила!

Шпіонъ. А — ты си сигуранъ да е
твоя храбрость на свомъ месту. Лепа
заслуга! храбрость войника! коме треба
лупа ратны орудія и мирисъ барута да
га побуди и раздражи, и кои, кадъ падне
умирући изговори речъ: отачество! —
Права храбрость кодъ мене е; кои у тай-
ности по двадесетъ пута на данъ меѣмъ
у опасность мой животъ, и кои наипосле
срамномъ смрћу као какавъ лажа или у-
билацъ свршити морамъ.

Бон. Шта си ты?

Шпіонъ. Я самъ човекъ кога ни-
какво предрасуѣенъ незауоставля, кога ни-
какве опасности неплаше, кои одавно ти-
тра се са своіомъ главомъ; и кои бы —
кадъ бы ме какавъ великій човекъ разу-
мео и себи присвоио тѣломъ и душою —
быо нѣговъ демонъ куѣвный. Кои . . .

Капларъ. (*Улазећи са деветъ людій.*)
Ко ће быти стрелянъ?

Шпіонъ. (*Обазре се.*) Я . . . — кои,
великъ; може се преоблачити у сва одѣ-
ла, себы присвоити и навићи се на све
обичае, я самъ човекъ, кои говори све

языке, — а сада ево шта самъ: еданъ шпіонъ, една файта мыслеће животинъ, едно различіе людско, комъ срце куца, ког' гласъ говори, кои може быти мого бы спасти едно царство, ... и кои за десеть минута, бы ће лешина коя ће имати у себы осамъ танета, и баџиће се рыбама... Ёси чуо? ето ти шта самъ я.

Бон. Имашъ ли што искати одъ мене?

Шпіонъ. — Вы войницы, кадъ будете гди самъ я садъ, вы иштите да вамъ невежу очи, и некъ вамъ се допусти да вы сами командирате пальбу... Вы имате право у свему! — Я, кои немогу то тражити, иштемъ само да неморамъ дуго чекати.

Бон. Я ти даемъ петъ мінута, то време можешъ употребити да каплару кажешъ и наложишъ твое последнѣ желѣ и волѣ. Можда имашъ жену, децу, или майку...

Шпіонъ. Нигди никога. (Бонап. замисльнѣ седне и пише.) Каплару — ево у корицама овогъ ножа има еданъ билетъ одъ двадесеть и петъ фунти штерлинга, — то износи одприлике на шесть стотина фран-

ни — кое се изплаћую у добромъ злату, а не у изцепанимъ банкнотама, ... узми, то, и ако паднемъ безда се мрднемъ, онда подай половину одъ тога тымъ твоимъ солдатима; но ако ме неубію одма, него се узмучимъ, онда све теби. — Гди є марама?

Капларъ. Ево є.

Шпіонъ. Дай. (*Веже самъ свое очи.*)

Капларъ. (*Узме га за руку и води га на страженъи край видика.*) Клекни!

Шпіонъ. (*Подигне мараму съ очію.*)
Іоштъ єданъ путь да видимъ небо... добро є... я самъ готовъ. (*На прву луну добоша солдати стану у редъ; на другу луну добоша солдати приуготовляваю свое оружіє; на трећу, узму га на нишанъ.*)

Бои. (*Дигне се и съ якимъ гласомъ викне.*) Оружъ на раме! (*Мане рукома*) одлаз'те... (*Солдати оду. — Бунап. притрги шпіону и скине му мараму съ очію.*) Оди амо. — Ніє ми ништа вайде одъ твоє смрти, а твой животъ може ми полезанъ быти. — Ты си храбаръ. — Гле садъ! шта ти є? —

Шпіонъ. Ништа... Чекайте... Збунѣнъ самъ. — Ноге ми клецаю. — Да седнемъ.

Бон. Ты си юнакъ. — Твой животъ одъ смрти разтавляла є само єдна речъ. — Я нисамъ ту речъ дао изрећи; ты ми дакле дугуєшь твоимъ животомъ што ти остає, небо ков видишь, воздухъ коимъ дишєшь... све є то мое. Оћєшь ли ты то све мени жертвовати?

Шпіонъ. (*Дижући се съ некоимъ свеганосћу.*) Све! — до века. — Я ћу быти твой слуга, твоє псето, и твой шпіонъ напоследакъ. — Оны ни су ми дали до новаца; али ты, ты си ми дао животъ.

Бон. Я ти веруємъ. Оди амо и чуй ме.

Шпіонъ. Одма. Я нећу ничіи други быти осимъ твой, никомъ другомъ не припадати осимъ тебы? — Садъ говори.

Бон. Твой слободанъ тамо — амо пролазакъ одъ Генерала Худа, отвориће ти кашіє Тулона?...

Шпіонъ. Я могу у нѣга ући и изаћи у свако доба.

Бон. На кою є страну вароши однешєнь баруть, што є быо у овомъ зданію?

Шпіонъ. У подруме єдне куће, у сокаку Сент-Роць.

Бон. Е, добро. — Да се одма тамо вратишь. — И посредствомъ едне гренаде треба запалити тай баруть.

Шпіонъ. Добро.

Бон. Ты ћешъ чекати на знакъ, кои ће бити една бачена ракетла, међу тымъ Тулонъ ће тымъ презнутъ као потребомъ землѣ — требати свой гарнизонъ да уздржава народъ, а треба ће народъ да гаси, — онда ћу я освоити малый Гибралтаръ, кои е ключъ Тулонски кація. — Ёси ме разумео?

Шпіонъ. Ёсамъ.

Бон. Ёси се решио?

Шпіонъ. *(Преправля се да одлази.)* Я одо. — *(Враћа се.)* Лозинку?

Бон. *(Сулнително.)* Лозинку?

Шпіонъ. Како ти драго, сограђанине команданту, ако ми и некажешъ я ћу ићи, стража ће на мене пуцати, и убиће ме; па онда ко ће отићи у варошь? ко ће запалити баруть?

Бон. Имашъ право. — У осталомъ ни я нећу да ти се у пола повѣримъ... „Тулонъ и слобода.“

(Шпіонъ оде брзо.)

Стража. Непролази се овуда.

Шпіонъ. (Лако) Тулонъ и слобода.

V. С Ц Е Н А.

Бонапарта самъ, потомъ Гашпаренъ и
Жинотъ.

Бон. Ево іошъ єдногъ, одъ народны
представника.

Гашпар. (Улазећи.) Я те тражимъ.

Бон. Ево ме.

Гашпар. Знашъ ты да се мени чи-
ни да си ты овде само єданъ, што се ра-
зумешъ у стварма обсаде?

Бон. Говоришъ ли ты као што мы-
слишъ?

Гашпар. Говоримъ.

Бон. Ты говоришъ истину сограђа-
нине представниче.

Гашпар. Кадъ бы я заповедо, я бы
ти поверіо да ты читавымъ посломъ у-
правляшъ... я самъ то предлагао али
главный Генераль и моя два друга были
су томе противни; и оны се придржаваю
ньювогъ плана за нападанъ.

Бон. Немаю право.

Гашпар. Чуєшъ! — има већъ шесть дана како самъ я писао правителству, — и молио да се Карто замени съ Дигомиромъ.

Бон. Боже помози! — съ нѣмъ ћемо моћи што годъ учинити.

Гашпар. Я га свакій часъ чекамъ. Али они су заключили да се јошъ ове ноћи нападне на тврдиню Фаронъ и Лартигъ.

Бон. Ту ћемо бити сви помлаћени.

Гашпар. Усућуєшъ ли се ты едну велику одговорность узети на свою главу?

Бон. Я се ништа небоимъ.

Гашп. Ты командирашъ артилерію. одупри се и недай ни еданъ топъ. — Дигомиръ ће доћи, твой ће се планъ примити, когъ я држимъ да е добаръ. — Ако твой планъ успѣ, ты ћешъ бити Генераль бригаде; а ако не, твоя ће глава пасти на ешафоту.

Бон. Ни еданъ топъ неће се померити са свогъ места; я узимамаъ све на мой одговоръ.

Гашп. Али стоишъ ли ты добаръ за твоє люде?

Бон. Видиш' ли ты ову Батерію: од-
како е овде постављена, двеста топчія
погинуло е покрай свои топова, и ни е-
данъ више ніе хтео да ту служи; има е-
данъ сатъ како самъ дао метути онай
надпись: „Батерія неустрашими.“ — Жи-
но!

Капляръ Жино. (Приближи се.) Со-
грађанине команданту?

Бон. Колико се нѣи уписало за ову
батерію?

Жино. Четири стотине од'прилике.

Бон. (Гашпарену.) Ты садъ видишь
може ли се рачунати на ове люде..

Гашп. Особито кадъ ты съ нѣима
командирашь. — Съ богомъ, и немой за-
боравити да самъ я првый быо што самъ
погодіо и познао у тебы великій войнич-
кій духъ.

Бон. Твое име?

Гашп. Гашпаренъ.

Бон. Нећу га заборавити, ни при
последнѣмъ часу могъ живота.

Гашп. С'богомъ, и да живи репу-
блика!

Бон. Да живи република! — С'бо-
гомъ. (Пошто е изашао.) — Жино, еси
ли ты што годъ учио?

Жино. Нисамъ много, мой коман-
данту, . . . я знамъ читати и писати, не-
што мало Математике . . . но што се ти-
че латинскогъ и грчкогъ

Бон. Та и нѣ одъ велике ползе,
читати Вобана, Фоларда и Монте-Куку-
ли Мы имамо добаръ преводъ Поли-
бія и Коментаре Цезара: то е све што
треба.

Жино. Што се тиче мое фамиліе . .

Бон. Я нигда неразбирамъ о то-
ме . . . Я те само пытамъ: оѣшь ты бы-
ти самномъ добаръ Французъ? — то е
све.

Жино. Оѣу — команданту.

Бон. Я незнамъ оѣу ли я кадгодъ
постати друго што него командантъ ар-
тилеріе . . . но на свакій случай, оѣшь
ты быти мой секретаръ.

Жино. Оѣу.

Бон. А ты иди и кажи Миірону, што
е твой капетанъ мыслимъ . . да те я одъ
нѣга иштемъ. — Па онда доѣи. (Онай оде.)

VI. С Ц Е Н А.

БОНАПАРТА.

(Представницы народны: Лавитъ и Фре-
ронъ на дну видика, издаю заповести топчяма,
кои стов око топова.)

Бон. (Кадъ гув жуборъ, виче.) Ко то
дира у мое топове?

Лавитъ. Мы — што ий требамо на
другомъ мѣсту, и нареѣуемо да се пре-
месте гди треба.

Бон. Сограѣани представницы, ти
топови неће се маѣи одатле ... топчїе!
на ваше место! (Топчїа отркну топове одъ
представника и поврате ий гди су и были.)

ФРЕРОНЪ. Ты непризнавшъ наше
уредбе!

Бон. Радите вы посао представника
народны, а оставте мене да чинимъ свой
топчискій посао.

ФРЕРОНЪ. Али

Бон. Юштъ еданъ путь вамъ кажемъ,
да се ти топови маѣи неће одатле, и пре
ѣу ий залити ... у осталомъ ова батерїа
стои онде гди треба да стои — и я од-
говарамъ моіомъ главомъ.

ФРЕРОНЪ. Знашъ ли ты да се играшъ съ твоимъ главомъ, кадъ неслушашъ представнике народнѣ.

Бон. Она може пасти, али она неће се никоме приклонити . . . изшпioniрайте вашу славу, вратите се у Паризъ, обтужите мене . . . то е вашъ посао; а мой е посао узети Тулонъ; и я се заклинѣмъ моимъ именовъ да ѣу га узети!

ФРЕРОНЪ — А кое е то тво е име?

Бон. Наполеонъ Бонапарта.

(Добошъ лупа у полю, и гус се вика: Да живи република!.)

ЛАВИТЪ. Шта е то?

Бон. Ништа, новыи генераль што долази.

ФРЕРОНЪ. Ко е онъ?

Бон. Дигомирь.

ФРЕРОНЪ. Ко ти е то казао, кадъ мы незнамо, мы! Дигомирь — то ние могуће.

Бон. Ено слушайте.

ФРЕРОНЪ. Ето га съ ове стране; айдемо предъ нѣга, може быти да насъ тражи.

Бон. *(Дигомиръ и Гашпаренъ улазе.)*
Не, — мене онъ тражи.

Дигомиръ. Командантъ артилеріе!

Бон. Ево ме сограђанине Генерале!

Дигомиръ. Ты си добаръ и храбаръ
войникъ: — измакните се вы сограђани,
мы имамо разговора — Гашпаренъ ми е
говоріо о твоѣмъ плану за нападанѣ . . .
я га сасвымъ одобравамъ. Осећашъ ли
се ты да ћешъ га моћи извршити? Ако
неуспѣшъ, я узимама све на мене; ако
испадне добро за рукомъ, оставлямъ те-
би честь.

Бон. Я добаръ стоимъ за све.

Дигомиръ. Дакле подай твоѣ запо-
вести.

Бон. Оћемо ли одма ударити?

Дигомиръ. Одма.

Бон. Топчіе, избацыте єдну ракетлу
за знакъ.

Дигом. Шта ћешъ то да чинишъ?

Бон. Почекайте . . . *(У Тулону запа-
ли се барутъ, ларма, звона, забуна.)* Садъ е
варошъ одвише са своимъ стварма забу-
нѣна, нема се кадъ у наше мешати.

Дигом. Браћо солдати, покоравайте се налозѹма овогѹ команданта, као и моимѹ.

Бон. Войска обсаде некѹ се раздели у четири колоне; две колоне пазиће на тврдинѹ Малбуске, Балагиѹ, и Егилетѹ. Една ће остати у резерви да свуда буде у нужди гди узтреба, и сѹ нѹомѹ ћу я командирати. Четврта колона има ће честь да маршира подѹ управомѹ главногѹ Генерала. Капетанѹ Миронѹ кои познае варошѹ, нека буде у авангарди сѹ еднимѹ батальономѹ... међу тымѹ я ћу бацѹти неколико стотина бомби у малѹ Гибралтарѹ. (*Добоши се гую.*) А! — ево и нашѹ комшия Енглеза гди се буде. Айдмо, децо! да живи слобода, да живи република.

Сви. Да живи република!

Бон. Почните ватру!

(*Топѹе вигу: на дѹло, пуни, и т. д.*)

Дигомирѹ. Сograђани представници, аванцирайте и наградите вы овогѹ младогѹ войника; ерѹ ако се буде неблагодарно справмѹ нѹга поступало, я вамѹ предсказуемѹ да ће се онѹ аванцирати

самъ. — Айдно децо, — маширайте и пу-
цайте.

Свы солдати. Да живи република!

Дигом. Напредъ! и Марселъзъ.

(Оду сви певаюћи Марселъзъ.)

ДРУГО ДѢЙСТВО.

(1804 године.)

У Сент-Клу-у вашаръ. — Гомиле лю-
дѣй, колибе, шатре, кафане и разлика пред-
ставленія.

І. С Ц Е Н А.

ЛАБРЕДЕШЪ, ЛОРЕНАЦЪ, ЕДАНЪ ТРГОВАЦЪ,
ПРЕДСТАВЛЯЧЪ, МИМОПРОЛАЗЕКИ, ВИКАЧЪ,
НЕПОЗНАТЫЙ.

ПРЕДСТАВЛЯЧЪ. (Предъ едною коле-
болъ гди се могу видити разликне боловане
битке, вие.) Одите сограђани! улазите о-

вамо — гди ћете видити славну битку кодъ пирамида, кою е Генералъ Бонапарта одржао надъ Мурат-Беіомъ, најсилніимъ поглаваромъ Мамелука. И види ћете велику битку кодъ Маренга кою е одржао првый Конзулъ Бонапарта. Примѣти ћете на левой страни смртъ Генерала Дезеа, кой е молованъ како е пао у наручѣ свомъ ађутанту. Свратите се и видите грађани, не плаћа се док' не видите, и ако небудете задовольни, неће вамъ се ништа искати.

Лавредешъ. Ели потрефљенъ тай великій и славный мужъ?

Представлячъ. Савршено.

Лавредешъ. Треба да га видимъ — говори се да првый Конзулъ зна све шта ко о нѣму говори, добро или зло. — То ће бити добро за мое прошеніе. (*Оде у шатру.*)

Предст. (*Лоренцу.*) Опрости сограђанине, не улази се тамо съ луломъ.

Лорен. Како то? — Знашъ ли ты да самъ я съ овомъ луломъ улазіо у египетске палате.

Представ. То е могуће, ербо у Египту сви пуше.

Лорен. Право имашъ, тако е.

Представ. А овде досађуе другима.

Лорен. Ђсамъ ти казао да право имашъ, шта оћешъ више? *(Оде у шатру.)*

Ђданъ трговаць. *(Виге.)* Оди марама, кошуля, платна, амрела, — свашта, евтино!

Ђданъ Викачъ. *(Носи печатане програме.)* Купите, купите, — ово е садъ изашло, ово е печатанъ програмъ по коме ће сутра парада бити, збогъ крунисаня првогъ Конзула Бонапарте, подъ именовъ Наполеона I. Императора Француза. Овде стои савъ редъ тога торжества, и обширно кадъ ће и куда ће проћи.

Непознатый. Пошто е?

Викачъ. Два суа — — — ево јошть мало нестаде!

Непозн. *(За себе.)* То е добро знати кадъ ће и куда ће проћи . . . ако га неубіемъ вечерасъ . . . а оно сутра . . . съ каквогъ прозора . . . види ћемо . . . онъ ће бити овде измеђ седмогъ и осмогъ сата. *(Даде онај програмъ едному простаку.)* Читай то — шта мыслишь ты о томе?

Простакъ. Я мыслимъ да ће сутра
быти лело торжество.

Непозн. Па еси ли задоволянъ?

Прост. Зашто не — првый Кон-
зулъ постаће Императоръ, Бонапарта
постаће Наполеономъ, шта бы было не-
задоволянъ.

Непозн. Ето ти народа на когъ се
мы уздамо — а одакле си ты?

Прост. Изъ предградія светогъ Мар-
ка, што е првый у свымъ бунама.

Непозн. Па шта мысли то твоє ре-
публиканско предградіе?

Прост. Оно е задовольно.

Непозн. И оно задовольно гледа да
му се одузме слобода?

Прост. Ёвтинъ лебаць, то е права
слобода. — Садъ се може добити до-
ста рада и посла, и плаћа се у сребру.
Я незнамъ другчів него, да живи слобо-
да и Императоръ Наполеонъ.

Непозн. — Несреће! ни едне речи
за овогъ законогъ владателя.

Лавредешъ. *(Излазећи изъ шатре.)* Е-
во да вамъ платимъ. — Врло е добро
потрефљънъ. — Ніе могуће да га не бы

онай познао кои е имао ту срећу да в-
данпутъ само види тогъ великогъ юна-
ка... дал' ме когодъ чуе?

ЛОРЕНАЦЪ. (*Излазећи и нати се са о-
ныиъ човекомъ гія в шатра.*) Я ти кажемъ
да нећу да платимъ.

ПРЕДСТАВЛЯЧЪ. А зашто?

ЛОРЕН. Ёрбо си казао да ће само
онай платити кои буде задоволянъ съ
тымъ. — А я нисамъ ни найманъ задово-
лянъ, нити ми се ишта допада, нити е
ишта потрефљно. — Башъ да видишь
да ми ние стало за два суа; (*окрене се*) дие-
те! наточи едну чашу!... Ты дакле ви-
дишь да се я неинатимъ за два суа, —
али какве сте пирамиде начинили! по-
томъ првый Конзуль на Маренгу ние ни
мало наликъ.

II. С Ц Е Н А.

ПРЕБЪШНЫ, БОНАПАРТА (*преобугенъ*) и Ди-
РОКЪ.

ЛОРЕН. Та мени баръ неможе нико
о нѣму лагати. — И моловати га да и-
ма црне очи, кадъ я знамъ да су плаве.

Я самъ га видіо кадъ є казао у Тулону:
„Ови топови неће се маћи одавде.“ Я
самъ га видіо кодъ пирамида, кадъ є ка-
зао: „Съ высине овы споменика четрде-
сетъ вѣкова на васъ гледаю!“ — и вы-
садъ да ми ту доказуєте да є вашъ Бо-
напарта наликъ! мени кога самъ сто пу-
та видіо, око у око, ко што садъ васъ
гледамъ (*види Бонапарту*). А . . . А . . .

Бон. (*Лоренцу*). Плати . . па ћути.
(*Єдноомъ трговцу*) Како вамъ иде трговина
брате?

Трговаць. Никадъ болъ. — О! —
одавно є требало да се првый Конзуль
єданпутъ већъ рѣши да буде импера-
торъ.

Бон. Єсу ли сви съ тымъ задоволь-
ни?

Тргов. Я мыслимъ да єсу.

Бон. (*Дироку*) видишь . . (*трговцу*)
А Бурбони?

Тргов. Ба . . . ко ти мисли на нѣи?

Бон. Али има сузаклетія свакій данъ
противъ првогъ Конзула.

Тргов. Зато има што се надаю да
ако га убію да ће се повратити Бурбони

на престоль. — Али кадъ онъ буде наслѣдственъ у своіой фамиліи, онда неће быти.. еръ бы онда морали побити и нѣгова три брата.. и све... првый Конзуль ружно ради, онъ се излаже врло опасности; говори се, да онъ свако вече излази преобучень, — — лако може погинути.

Дирокъ. *(Трговцу.)* Вы имате право, и я кажемъ да првый Конзуль ружно ради и неуме да се чува. *(Бонапарти)* — садъ сте чули.

Бон. *(Дироку.)* Истина тако е Али то е цыгло средство да дознамъ шта се о мени мысли. — И та опасность мени се скупо враћа, кадъ я самъ чуемъ да ме народъ фали и да ме сматра за избавителя. И кадъ ме после назову грабљивцемъ престола, онда ће ми требати овай гласъ совести: онай е само законый владатель кога народъ избере.

(Еданъ изъ гомиле одъ мимопролазећи замане на нѣга ножемъ.)

Дирокъ. *(Викне.)* Убилаць!

Шпіонъ. *(Подметне свою руку и одбѣе ударъ.)* Треба стати предъ ножъ, и

место нѣга примити ударъ, а не викати напразно.

Вика народа. Држ'те убилца!

Бон. Ћутите. — Могу ме познати у овой гомили. — Подай твою кесу о-
номе што ме е спасао, и запытай га ка-
ко му е име, — па дођи сутра у Тилъ-
рiе. *(Оде).*

Дирокъ. *(Шпиону).* Онай коме сте
вы спасли животъ, жели знати ваше и-
ме.

Шпионъ. А есамъ ли я нѣга пытао
за нѣгово име?

Дирокъ. Ево вамъ нѣгова кеса.

Шпионъ. *(Покаже руку).* Ево мое
крви.

Дирокъ. Узми.

Шпионъ. *(Узле и просне новце међ'
люде.)* Ето вамъ пите у здравлѣ првогъ
Конзула; то е онъ што е мало пре было
међу вама.

Сви. Да живи првый Конзуль!

III. С Ц Е Н А.

Тилърiе

Карлъ, по томъ Юзефина.

Карлъ. *(Улизећи).* Деветъ сатій и
по: — а првогъ Конзула јоштъ нема.

ІОЗЕФИНА. (*Съ врата*). Карлъ! Карлъ! заръ мой мужъ іоштъ ніе излазіо изъ свое собе?

КАРЛЪ. Вы знате да ми є казао да га само онда будимъ кадъ какавъ рѣавъ гласъ чуемъ .. а за данасъ сви су гласови добри.

ІОЗЕФИНА. Карлъ! — я самъ све више неспокойна ... Вы знате како ме садъ Бонапарта воли .. али кадъ постане Императоръ! оће ли моћи остати господаръ свогъ срца ... Карлъ! вы сте нѣговъ пріятель изъ детинства .. Каж'те ми ели вамъ кадъ годъ говоріо да ће се разпустити самномъ?

КАРЛЪ. Нигда! —

ІОЗЕФИНА. О, ако вамъ кадъ годъ узговори о томъ, приклинѣмъ васъ небомъ и съ онымъ што є найсветіе на свету ... — о, — ето га, я га чуемъ ... збогомъ я одо.

IV. С Ц Е Н А.

БОНАПАРТА, КАРЛЪ и ЄДАНЪ ВРАТАРЪ.

Бон. (*Вратару*.) Єданъ ће човекъ ютросъ доћи, и рећи ове две речи: „Ту-

лонъ и слобода“ — ты ћешъ га довести
къ мени крозь ова врата. (*Вратаръ иза-
ђе*). — Седите Карлъ, данасъ ћемо има-
ти доста посла. Имате ли каквы нови-
на? и шта пишу?

Карлъ. Ёли французке новине?

Бон. Не, — оне не говоре ништа
друго осимъ оногъ што я оћу, и безъ
читаня знамъ шта є у њима... — али
стране новине?

Карлъ. Новине енглезке говоре о
рату

V. С Ц Е Н А.

Преѣашњи, вратаръ, потомъ шпионъ.

Вратаръ. Ево оногъ човека кога че-
ка првый Конзулъ. (*Шпионъ уђе замотанъ
у едно япунце, Карлъ пође да изиђе, Бонапар-
та мане рукома на њга да остане.*)

Бон. (*Шпиону.*) Шта се говори? шта
има ново?

Шпионъ. (*Покаже Карла.*) Мы нисмо
сами.

Бон. Говори полако... шта се го-
вори о крунисаню?

Шпіонъ. То є обшта воля.

Бон. Пправе ли іоштъ єднако суза-
клетія Якобинцы?

Шпіонъ. Немате се шта бояти ни
Якобинаца ни републиканаца, — но само
одъ роялиста.

Бон. Шта ми є за нѣи стало .. са-
мо моя полиція нїє добро уређена.

Шпіонъ. То се и мени чини.

Бон. Умало нисамъ погинуо юче у
Сент-Клу-у.

Шпіонъ. Знамъ.

Бон. Како то?

Шпіонъ. И я самъ онде быо.

Бон. Ко те є тамо послао?

Шпіонъ. Нїє нико.

Бон. И єданъ ми човекъ спасе жи-
вотъ.

Шпіонъ. Ступивши измеђъ васъ я
убилца

Бон. И онъ є добио место мене у-
даръ.

Шпіонъ. *(Отвори япунце и покаже
свою руку)* у руку?

Бон. *(После краткогъ ћутаня)* шта
заръ си ты оно быо?

Шпіонъ. Я, — али вы треба да знате, да еданъ шпіонъ има много пречега посла, него да иде за вама да васъ чува.

Бон. Шта оѣнешъ да ти дамъ?

Шпіонъ. Мени? — да ми е знати кое су то титуле; и чиновни, кои се шпіонима даю? — Нѣму се дае само злата, а тога сте ми доста дали. Потомъ даю му се заповести — на кое садъ я чекамъ.

Бон. Иди дакле опетъ међу народъ, куда ѣу я до єдногъ сата проѣи да идемъ у цркву Нотр-дамску. Иди и кажи народу да ѣе Императоръ Наполеонъ веѣма любити свое поданике, него што е првый Конзулъ любіо свое сограѣане. (*Шпіонъ оде.*)

VI. С Ц Е Н А.

Бонапарта, Карль.

Бон. Бадава, све бадава мой секретару — Французка е сита републике. Између три милиона гласова, само су ми две иляде противне. — Вы видите дакле да е то цела Французка, коя ми ту титулу

Императора намеће, — а не да е я узи-
мамъ самъ.

КАРЛЪ. Ваше ће Величество бада-
ва . . .

Бон. Не, не, іоштъ говорите една-
ко: сограђанине првый Конзуле, . . . (*по-
гледа у сатъ*) имате іоштъ еданъ читавъ
сатъ да будете републиканаць. — Дакле
шта сте хтели рећи?

КАРЛЪ. Я хтедо рећи, сограђанине
првый Конзуле, да ћете вы бадава ту ти-
тулу узети, кадъ ће васъ остали Краљъ-
ви Европе свагда као млађегъ сматрати.

Бон. Я ћу ій све сбацыти, и онда
я ћу быти старіи.

КАРЛЪ. Чувайте се да не буде съ
вама као и съ Бурбонима.

Бон. Господине Секретару! дайте
ми листу, на којой су пописани Маршали
моє имперіе; да е подпишемъ. — Прозо-
вите имена.

КАРЛЪ. (*Чита*) „Бертіе, Миратъ, Мон-
сей, Журданъ, Масена, Огеро, Бернадотъ,
Султъ, Бринъ, Ланнъ, Мортіе, Ней, Да-
вустъ, Бесієръ, Келерманъ, Лефевръ, Пе-
риньонъ, и Сериріе.“

Бон. Осамнайсть републиканаца! — и види ђете оће ли еданъ единый одбацѣти саблю маршалску зато, што имъ се дае изъ руке едногъ Императора. (*Иозефина ступи*) а, ево мое добре Иозефине... Карль, оставите насъ саме. (*Карль изађе.*)

VI. С Ц Е Н А.

БОНАПАРТА И ИОЗЕФИНА.

Бон. Ты се јоштъ ниси спремила ни обукла за ту свечаность?

Иозефина. Нисамъ. — Тешко ми е да огрнемъ императорско япунце. — О, кажи ми — немашъ ли ты жалостне слухтѣ?

Бон. Я не, — а какве?

Иозеф. Я се боимъ да те твоя стара срећа неће моћи познати подъ твоимъ новымъ именовъ. Она ђе те тражити подъ шаторомъ, а наћи ђе те на престолу.

Бон. Па заръ ђу я игда бити штогодъ друго, осимъ солдатъ одъ Тулона, Генераль одъ Арколе, или Конзуль одъ

Маренга? — моя є срећа свагда слѣдовала мени, па зашто бы ме садъ оставила, садъ, кадъ већъ додирамъ у найвышій степень? Незнамъ зашто звезда Бонапарте, не бы была и звезда Наполеона.

Іозеф. Заръ ни си доста велики?

Бон. Мыслишь ты да я изъ суетногъ славолюбія желимъ ову нову титулу? — Европа є остарила, и мое є опредѣленіє да є преновимъ; и я морамъ извршити. Као Генерала може ме ђуле убити, као Конзула могу ме променути, али као наслѣдственъ Императоръ могу я само... — али, о, што самъ полудіо — те съ тобомъ о политики говоримъ, моя лепа Іозефино! — политика тебе чини жалостномъ. Ты глядай само те подпомажи сиротиню, крои альбине по моди, и прави дугове... велике дугове — — то є твоє опредѣленіє; а немой да ставшь на путь момъ опредѣленію.

Іозеф. Опрости! — али хтедо те нешто іошть да упытамъ...

Бон. Шта?

Іозеф. Ты говоришь о наслѣдственности, — али за кога? —

Бон. Я ћу имати сына, Іозефино! — Судбина мене ніє довела овако високо да ме на еданцутъ изда и остави. — Мож' да ћу и я кадгодъ быти несрећанъ — а ли то ће онда быти кадъ ми судбина више не узимадне шта дати — кадъ будемъ у свакомъ добру и срећи, кадъ будемъ на врѣу славе мое, онда морамъ на ниже слазити. — Іозефино, я ћу имати сына!

Іозеф. Боже мой! шта ты мыслишь съ тымъ! — Па добро, свако дете коє ми ты представишь и рекнешъ: „то є мой сынъ, пази га.“ Я ћу га пазити као што пазимъ Евгенія — могъ Евгенія; онъ ће быти мой сынъ, и быће ми исто тако міо као да самъ га на момъ срцу носила.

Бон. Ако ми судбина не поклони сына, я ћу онда посынити, али достойногъ мене, кой ће имати срце своє майке, а юнаштво свогъ отца... разумешъ ли ме?

Іозеф. О! — Смемъ ли се надати...

Бон. Надай се.

Іозеф. Евгенія?

Бон. Єсть — Евгенія Бохарнеа.

Іозеф. О мой Бонапарта — како си добаръ! —

Бон. Айде, айде моя Царице, црква те Нотр-дамска чека, гди ћу на ту твою лепу косу, златну круну метнути.

Јозеф. (*Уздишући.*) Я бы волела малмезонско цвеће; (*она оде.*)

Бон. Сирота Јозефина! — (*Карлъ съ врата покаже се*) шта е Карлъ?

Карлъ. Советъ дооди и моли васъ да примите Царство.

Бон. Я самъ готовъ — ето ме, (*оде.*)

VIII. С Ц Е Н А.

Плаць предъ нѣговымъ дворомъ.

ЛАБРЕДЕШЪ, ЛОРЕНАЦЪ, НАРОДЪ, ГРАЂАНИ,
СОЛДАТИ.

Еданъ грађанинъ. Садъ ће онъ изаћи, — я вамъ кажемъ да у еданайствъ сатій мора онъ овуда проћи, — ево печатано стои.

Другій грађан. Па већъ е еданайствъ прошло.

Лоренацъ. Заръ вы да му предписте кадъ ће онъ изаћи — онъ може и заћи кадъ оће.

Више гласова изъ гомиле : Ено га!
ено га! ніє, іоштъ ніє.

Єдна жена. Говори се да є Царица
болестна.

Лорен. Ніє, него є Папа. Юче кадъ
смо были предъ нѣмъ у Авиньону быо
є сасвимъ слабъ.

Жуворъ у гомили: — Ено єданъ се
прозоръ отвара.

Првый граѣан. Садъ ће се показа-
ти Императоръ. —

Другій граѣан. Онъ ће изаћи на бал-
конъ; а, ено га, ено га.

Сви. Ено га! ено га!

Єдно дете. Мама! Дигни ме на ру-
ке да га видимъ.

Сви. Да живи првый Конзуль (*Бо-
напарта се прикланя*).

Лавредешъ. Да живи Императоръ
Наполеонъ!

Сви. Да живи Императоръ Наполе-
онъ!

Лавредешъ. Да живи Наполеонъ ве-
ликій!

Лоренацъ. (*Скине капу*). Да живи Ге-
нераль Бонапарта!

ТРЕЋЕ ДѢЙСТВО.

(У Дрезду.)

КРАЛѢВЪ ДВОРЪ.

I. С Ц Е Н А.

НАПОЛЕОНЪ, БЕРТИЕ.

Нап. (*Диктири Бертию.*) Кадъ дође-мо на Нѣмень, войска некъ се расположи овако: на десной страни излазећи изъ Галиціе быће кнезь Шварценбергъ и тридесеть и четири ияде Аустріянаца; на нѣовой левой страни идући одъ Варшаве, и маршираюћи на Бялоштокъ и Гродно, Краль Вестфалскій са седамдесеть и деветъ ияда и двеста Вестфалаца, Саксонаца и Поляка; на нѣовой страни Кнезь Евгение быће справъ Мариендола са седамдесеть и деветъ ияда и петъ стотина Бавараца, Таліяна и Француза; потомъ Императоръ са двеста двадесеть ияда людій, кое ће Командирати: Краль

неаполитанскій, Кнезь одъ Екмила, и Херцоги: одъ Данцыка, Истріє, Реціє, и Елшинга. Напоследку предъ Тилзитомъ, быѣ Маكدоналдъ са тридесетъ и две иляде и петъ стотина Прайза, Бавараца и Поляка, и они ѣ быти лево крило велике войске. — Тако дакле, колико имамо Бертіє войника на ногама?

БЕРТІЄ. Шестъ стотина и седамнайсть иляда.

НАП. А колико су овде?

БЕРТІЄ. Четири стотине и двадесетъ иляда.

НАП. Колико справа за мостове?

БЕРТІЄ. Шестъ.

НАП. Колико има кола што носе потребе и рану?

БЕРТІЄ. Еданайсть иляда.

НАП. Колико топова?

БЕРТІЄ. Иляду триста седамдесетъ и два.

НАП. Добро.

БЕРТІЄ. И ваше Величество мысли да се може ослонити на оны шесетъ иляда Аустріянаца, Прайза и Шпаньолаца, кои су натерани да у нашой войски маршираю?

Нап. Ёсть я мыслимъ.

БЕРТІЕ. Ваше Величество небои се да се они не опомену Ваграма, Ёне и Мадрида?

Нап. Докле годъ я будемъ побѣдитель, дотле се они неће опоменути. Треба се послужити са освоєнима за друга освоюваня; у осталомъ ова война неће дуго траяти. Ово є єданъ ратъ кой има сасвымъ политичанъ карактеръ; ово су Енглези кое я нападамъ у Русіи; потомъ ћемо се одморити, . . . подписуйте мое налоге одавде, изъ Дрезда, и пошльте моя извѣстія у паризке новине. — Дођите после са Коленкуртомъ, Миратомъ, Неіомъ, и съ нашимъ осталимъ Маршалама.

БЕРТІЕ. Оће ли ваше Величество ютросъ примити Краля Виртенбергскогъ, Краля Вестфалскогъ и іоштъ неколико нѣи, кои моле да учине подворенѣ вашимъ Величеству.

Нап. Мало после; — я изчекивамъ Талму. Позовите іѣ до вече у театоръ, и я ћу іѣ одвести. — Идите.

III. С Ц Е Н А.

НАПОЛЕОНЪ, ВРАТАРЪ, ТАЛМА.

ВРАТАРЪ. *(Явля.)* Господинъ Талма.

НАП. Пустѣ га некъ уѣе. — *(Талма уѣе а онаѣ врати се.)* Кадъ сте дошли?

ТАЛМА. Юче у вече.

НАП. Ёсте ли врло уморни, да бы могли представляти вечерасъ.

ТАЛМА. Можемо ваше Величество.

НАП. Али помыслите да ће быти пуна партера самы Кралѣва. — Шта има ново у театру французкомъ?

ТАЛМА. Саме сваѣе.

НАП. Юштъ еднако! — измеѣу кога?

ТАЛМА. У дружству измеѣу играча, — збогъ рола — збогъ намештаня.

НАП. Я ѣу то све уредити у Москви. Ваша мала република више ми дае посла; него мои петъ шесть Кралѣвства.

ТАЛМА. Шта ѣемо представляти? — Муамеда?

НАП. Не, не, они бы то узели као да я на себе относимъ; — Но одкако

самъ быо у Египту, Волтеръ ми се іошть манѣ допада него ни пре.

Талма. Међу тымъ чуо самъ да ваше Величество фали Едипа.

Нап. Проклета древность подупирега. Али кажите ми како се слаже Волтерова мрзость и вика противу Кралѣва, са нѣговымъ претеранымъ похвалама Лудвику XIV.? — кой е оставіо Корнеля да умре одъ глади — — — Корнеля, когъ бы я Министромъ учиніо, да е живіо у мое доба.

Талма. Я видимъ да ћемо вечерасъ представляти одъ Корнеля штогодъ.

Нап. Башъ одъ нѣга. — Онъ свое юнаке увеличава — — — нѣгови Грцы, прави су Грцы, нѣгови су Римляни прави Римляни. Они имаю ноге и руке голе, а не носе златомъ изшаране альине Лудвика четрнайстогъ.

Талма. Ваше Величество врло озбилно о томъ говори.

Нап. А — Талма! я немаримъ много за вашу нову књижевность, — она се тако труди да се удалѣи одъ ова два велика примера, Корнеля и Молиера, као

што се Грцы труде да се приближе Ешилу и Аристофану.

Я мыслимъ да ће и мене кадгодъ у сценама представляти у театру. — Па мыслите ли вы да ћу я наличити у театру на мене ко што самъ садъ, ако ми се придену лепа изрази и оштра покретаня тѣла! — мени! — кой немамъ краснорѣчія, него само ћудливо летенъ мыслій, — и кой влада и управля светомъ са скрштенымъ рукама. — А, ево, Коленкурта што самъ га звао, сбогомъ Талма. — Вы ћете играти Августову роллу.

ТАЛМА. Сбогомъ ваше Величество!

НАП. Сбия: — Кралѣви говоре да сте ме вы научили, да се држимъ на момъ престолу; и зато се тврдо на нѣму држимъ —. *(Окрене се Коленкурту)*. Я нисамъ съ вама задоволянъ Коленкурте.

КОЛЕНКУРТЪ. Како самъ быо тако несрећанъ да се замеримъ вашимъ Величеству?

НАП. Вы явно вичете противу мого полазка у Руссію.

КОЛЕНК. То е истина.

Нап. Какове узроке имате? говорите, вы знате да я волимъ кадъ се искрено говори.

Коленк. Ваше Величество! — до сада мы смо се тукли само са людма, и побѣдили смо. — Али у Руссію! — Руссію ніе могуће нападати него одъ Юнія до Октобра: пре или после тогъ времена, коя се войска упусти у ове пустинѣ, блато и ледъ, пропасть ће сасвымъ безъ икакве славе! — Французи непознаю се више у средъ єдногъ отачества коє већъ никакве меће неграничу. Неможе се тако разпрострти, а да не ослаби. То бы было разтопити и изгубити Французку у Европи... Ёрь, напоследку кадъ Европа буде французка, онда нема више Французке. Кадъ є ваше Величество пошло, остала є Французка забринута, пуста безъ поглавара, безъ войске... ко ће є дакле бранити?

Нап. Мой гласъ. — Мое име оставіо самъ я тамо, и стра, коє ће одушевлявати народъ оружанъ.

Коленк. Я говоримъ само о послѣдѣцама; али у случаю измицаня, на што ће се онда ваше Величество ослонити?

на Прайзку? кою мы пуны петъ година глобимо и трошимо, и коя е приморана држати се съ нама? —

Напол. Я самъ одъ Прайзке сигуранъ. — Заръ сте вы заборавили да е нѣна и грађанска и войничка полиція у моимъ рукама? Па заръ немогу се уздати у седамъ Кралѣва, кои свое кралѣвске титуле никомъ другомъ благодарити немаю до мени?. Шестъ женидба, заръ недрже Французку у савезу са Баденомъ, Баварскомъ и Аустриомъ? Сви владатели Европе, заръ се неужасаваю военогъ правителства, и завоевателя Руссiе? тогъ народа, кой се сваке године съ по милиона умложава? Зашто бы се бояо я збогъ могъ одлазка различни партая кое су у унутрашньости царства? Я невидимъ до само едну партаю, а то су роялисте. Е, шта ми е стало за нѣи? — Я нисамъ рођенъ на престолу, и тако треба да се на нѣму одржимъ съ онымъ съ чимъ самъ се и попео — са славомъ. Еданъ обичанъ човекъ, као што самъ я быо, па постао великiй владатель, као што самъ я садъ, — неможе се выше задржати; треба да се све выше и выше пенѣ, и-

ли ће почети падати одъ оногъ дана кадъ престане. Ови люди; кое є моя судбина са собомъ произвела, немаю већъ више маршалске штапове, него су изменили са скиптерыма и крунама; моя ме родбина вуче са свы страна за мой императорскій огртачъ; свакій одъ могъ рода иште по єданъ престолъ, по єдно Кралѣвство, или баремъ по єдно велико войводство. Ето видите, средство да задовольимъ сва та славолюбія, и да испунимъ све надежде, то є средство саморать, непрестанный рать! Мыслите ли вы да се и мени ніє већъ досадіо рать? Само цыглыи Императоръ Александеръ мери се самномъ на врѣу овогъ грдногъ зданія кое самъ я подигао, — онъ є младъ и пунъ живота, нѣгове силе развіяю се и умложаваю, кадъ мое већъ мене издаю. Онъ чека само мою смртъ да отме скиптръ и владу цеде Европе. Гребя да я предупредимъ ту опасность, садъ кадъ Швайцерска, Италія, цела Германія, Прайска и Аустрія маршираю подъ моимъ баряцыма — и да укрѣпимъ мое велико царство кадъ побѣдимъ Александра и силу руску, коя є већъ ослабила што є из-

губила целу Польску съ оне стране Бористена.

Коленк. Ваше Величество говори о своіой смрти, па ако на битки, гди вы у опасность свагда трчите као последњи одъ наши солдата

Нап. Вы се боите рата сбогъ могъ живота! то е тако као у време сузаклятія, што су ме хтели уплашити са Кадудаломъ. Требало е да е пуцао на мене, е, па шта бы было? Убіо бы може быти могъ Ађутанта. Кадъ мой часъ смрти дође, одъ едне грознице, одъ едногъ пада съ кона у лову, умре ђу я исто тако, као и одъ едне кугле. — Наши су часови изброени!

Коленк. Ваше Величество!

Нап. *(Одведе га на еданъ пенцеръ.)* Видите ли вы горе ону звезду?

Коленк. Невидимъ.

Нап. Гледайте добро.

Коленк. Бадава — я е невидимъ.

Нап. Али е я видимъ. — Айдемо у салу, време е већъ кадъ подвореня примамъ. *(Они ступе у салу надно. — Врата остану отворена, и вратаръ явля по степеню.)*

Нѣгово Величество Краль Саксонскій. Нѣгово Величество Краль Виртенбершскій. Нѣгово Величество Императоръ Аустрискій. Нѣгово Величество Краль Неаполитанскій. Нѣгово Величество Краль Баварскій. (*Како кои Краль улази, Наполеонъ га дочека. онъ стане мало међу њима. Видикъ се промени.*)

III. С Ц Е Н А.

(Око Бородине.)

Миратъ, еданъ Офицъръ, еданъ солдатъ
и еданъ слуга.

Еданъ офицъръ. (*Предводећи едну колону.*) Стой!

Миратъ. Юліяне! побрини се за могъ коня, и доведи ми другогъ. Рану што е у врату добио изпери му съ ракіомъ и са солю — и донеси ми едну саблю тежу — ове Руссе мора човекъ разсећи до пояса па онда текъ да падну.

Еданъ солдатъ. Онъ е врло срећанъ што е стигао ове кукавце овде! — Ево четири стотине миля како насъ пуштаю да идемо, и нигди нисмо се поздравили, до на Витекску и Смоленску.

Мирать. Я мыслимъ да они насъ овде чекаю, Баграціомъ, Барклай и Кутузовъ соєдинили су се, и сутра ћемо имати муке, гди незнамъ како ће быти. (*Бацьи одну рукавицу*) Овде шаторъ Императору; овде мени. А вы свуда око насъ полежите поредъ вашегъ оружя, и спавайте само съ єднымъ окомъ.

Другій солдатъ. Ево саблѣ, што є ваше Величествово искало, а и конь васъ другій, одморанъ чева.

Мирать. Добро. Господо, одите самномъ да прегледамо стране.

IV. С Ц Е Н А.

Солдати на стражи ноьной.

Другій солдатъ. Тай има добре нозе у свако доба.

Трєвій солдатъ. Говори се да ће постати Краль козачкій.

Четвртый солдатъ. Ба! — а кудъ ће нѣгово неаполитанско кралѣвство?

Првый солдатъ. Да ће се комъ другоме. — Има ли штогодъ у лонцу? — (*окрене се*). Можешъ ли дати ватре? они

су скунаторили себи нешто вечере — дай и мы да видимо, децо, дайте све на гомилу, редомъ, (*солдати отвараю редомъ свое торбе*) брашно, брашно, и опеть брашно. Съ тымъ ћемо начинити прво ело чорбу, друго ело чорбу, и треће ело чорбу. . . . у Прайзкой и у Немачкой свагда смо имали неколико ћуркѣй или пилића . . .

V. С Ц Е Н А.

ПРЕЂАШЊИ И ЛОРЕНАЦЪ.

ЛОРЕНАЦЪ. (*Поднесе му подъ носъ єдну гуску.*) Шта бы рекао на ово старче?

ПРВЫЙ СОЛДАТЪ. Я велимъ, кадъ бы то было у нашей чорби да бы имала врло лепу фарбу.

ЛОРЕНАЦЪ. — (*Мете гуску у лонацъ.*) Е добро, ето е некъ се кува, — место кодъ ватре, плацъ! солдату; ништа друго него то, ерь незна читати.

ПРВЫЙ СОЛДАТЪ. Одакле долазишь ты садъ? ты ниси изъ нашегъ кола.

ЛОРЕНАЦЪ. Я долазимъ изъ Андалузіе — о — тамо е лепо. — (*Добошь луна*).

ПРВЫЙ СОЛДАТЬ. Императоръ!

Сви. (*Подигну се*). Императоръ!

ЛОРЕНАЦЪ Императоръ? — о благо мени! Ево већь четири године како се нисмо видели; мора да смо се прилично променули одъ то доба.

VI. С Ц Е Н А.

ПРЕЂАШЊИ, НАПОЛЕОНЪ, ДАВУТЬ.

Нап. Добро вече браћо, я оћу ову ноћь да проведемъ съ вама. — По свой прилицы они насъ чекаю.

ПРВЫЙ СОЛДАТЬ. Чекаю — почемъ не измичу ноћасъ као до садъ.

Нап. Они стое на єдномъ месту, Мирать в познао по нѳювымъ ватрама. То ће быти сутра битка рѣшителна, као кодъ Пирамида, ты в знашь — єрбо си быо и ты тамо.

ПРВЫЙ СОЛДАТЬ. Нешто мало.

Нап. (*Єднолю друголу*). Ты се сећашь Аустерлице, тай си крсть онде добіо.

ДРУГИЙ СОЛДАТЬ. Єсть што самъ...

Нап. Отео еданъ баракъ. — Па! —
есте ли задовольни браћо? Брине ли се
вашъ Капетанъ о вама? ваша плата дае
ли вамъ се уредно?

Првый солдатъ. Плата се точно дае.

Нап. Да видимъ вашу чорбу — (*оку-
си*) она е добра.

Лорен. И я мыслимъ да е добра садъ,
кадъ самъ убіо гуску и стрпао у лонаць,
и то едну гуску дивлю, коя е летила къ
югу — то е знакъ зиме.

Нап. (*Полако*) естъ, знакъ зиме. (*Гла-
сно*) али ћемо се добро у Москви огрея-
ти и одморити; и ту ћемо чекати проле-
ће. — Я самъ жеданъ ели остало воде.

Лорен. Ніе, али я самъ опазіо еданъ
изворъ кадъ самъ дошао. Причекайте я
ћу садъ доћи ... (*оде*).

Нап. (*Кнезу екмилсколь*) Давусте! —
знате ли вы да повратакъ ове войске ме-
не плаши! све е изгорено поредъ пута то
е наликъ на еданъ заключеный планъ. И
могло бы се рећи да су унапредъ све за-
седе и згодна места претиснута съ вой-
скомъ. Александеръ ћути. Я нисамъ ни
едну прилику пропустіо да му миръ пред-
ложимъ. Треба да самъ я прво у Москви,

па онда да се онъ рѣши — ако не, а мы љемо онде зимовати.

Лорен. *(Носи воду, образъ му савъ крвавъ)*. Ево воде!

Нап. А шта ти е то!

Лорен. Ништа, нисамъ видіо єдну рупу па самъ пао.

Нап. Обриши крвѣ, да не смета гледати твоє модрице одъ рана, *(пошто в нїо)* твоя е вода добра . . . твоє модрице лепоти стое. — А ево єдне кою я непознаємъ.

Лорен. А, то беше єданъ Шпаньолацъ, єданъ Донъ, Синьоръ, што ме е хтео иза єдногъ плота да пошлѣ на другій светъ.

Нап. Ты незнашъ читати, єли?

Лорен. Незнамъ — али нїє срамота. То е погрешка могъ отца.

Нап. Я самъ се постарао за такве юнаке кои незнаду читати, и опредѣлио самъ места да чуваю барякъ.

Они имаду степень офицера, и немаю другогъ посла него да чуваю барякъ. И тако я те именуємъ за чуваоца баряка.

Лорен. Фала мой Императору, — А, іоштъ мало па љу быти маршалъ.

Нап. (*Наполеонъ оде у свой шаторъ съ Даеустомъ. — Къ улазећемъ Мирату.*) А, ево га, — шта има?

Миратъ. Стое еднако и шанцеве праве одъ Москве. — Све е наликъ да ћемо ии сутра обкопане наћи.

Нап. То ћемо се онда изъ топова тући — јошъ болъ.

Миратъ. (*Даеусту.*) Збиля Кнеже! зашто јуче една ваша батерія топова, нїе хтела двапутъ да пуца покрай свию мои заповѣстїй?

Дауустъ. Зато што я штедимъ мое солдате, и не проливамъ крвь гди годъ нїе нужно.

Миратъ. Да —! вы сте разуманъ...

Дауустъ. А ваше е Величество врло одважно... но кадъ се сврши ратъ види ћемо шта ће остати одъ ваше кавалѣріе. — Она припада вама, можете чинити съ нъомъ шта оћете, али што се тиче пешака првогъ корпуса, догде докле е подъ моіомъ управомъ, я имъ недамъ немилице гинути.

Миратъ. Вы сте заборавили, да, ако вы и заповѣдате надъ пѣшацыма, я за-

повѣдамъ надъ вама! — Императоръ васъ
є подвргао подъ мою команду.

Давустъ. — Императоръ ніє имао
право.

Миратъ. А — знамъ я добро, да ва-
ша та штедня крви спрама непріятеля, и
непріятельство спрамъ мене трає іошть
изъ Египта; али ако мы штогодъ имамо,
нетреба войска да збогъ тога страда, но
мы можемо међу собомъ поравнати се.

Давустъ. Заръ бы се ваше Вели-
чество дотле понизило да се туче съ в-
днымъ простымъ Маршаломъ.

Миратъ. Я се тучемъ и съ найгоримъ
Козакомъ — — —

Нап. (*Валя замьшлѣнъ єдно ѣуле изподъ
ноге.*) Доста веѣъ Господо! Доста! — Я
желимъ да се вы одяко болъ разумевате;
— єрбо сте ми обадва нуждни: Миратъ
съ нѣговомъ отважносѣу, а вы Давусте
съ вашимъ промишлѣнѣмъ и разбори-
тосѣу. — Идите и одморите се, одморъ
вамъ є нужданъ за сутра. (*Миратъ и Да-
вустъ оду.*)

— То ће сутра быти страшна бытка.
— Али я имамъ овде осамдесетъ иляда

людій; нека у той битки погину двадесетъ иляда, опетъ ѱу са шесетъ иляда уѱи у Москву. Ту ѱе насъ стиѱи и они што су болестни остали, и они баталіони што иду за нама. — И тако бы ѱемо опетъ ячи него што смо садъ пре битке. *(Замисли се дуго.)*

Четири сата после поноѱи... — све живо спава, само я бдимъ са моимъ мыслима, мыслимъ о рату и о пропасти. — О! — Спавайте децо, спавайте, и саняйте о вашимъ майкама и вашимъ завичаю: сутра ѱе васъ илядама опетъ лежати на томъ полю тако, али мртви и крвави — — *(замисли се.)* О — како є моя судбина чудновата. Човекъ као и они, — па илядама другій людій замномъ повлачимъ! — Я! — Ёданъ я! — Човекъ! — О! — има тренутака кадъ самъ самъ, кадъ гледамъ у очи могъ Генія, — я се стресемъ, ербо све сумнямъ! — Ако, на што я веруемъ, моя среѱа ова nebude до само одважность, и ако мой женни нїє ништа друго него случай! — Како ѱу страшно одговарати, за животе толико иляда людій, кои ѱе єданпутъ подиѱи и мене тужити предъ Богомъ. — Предъ Богомъ

кой ће ми рећи: „теби ніе было одређено да чинишъ оно што си чинію, и тако нека падне плачъ, крвѣ и проклетство на твою душу!“ — — — О! — то ніе могуће... *(записли се)*. Има тринаестъ година однако самъ я съ њима отишао у Египетъ да прокушамъ шта бы могло быти съ истокомъ. — Одъ то доба я самъ съ њима покорио Европу. И садъ ево іи — непрестано одъ мене вођени — гди се враћаю крозъ сѣверъ у Азію — да се ту може быти сатру и упропасте. — Шта іи є повукло у овај чудновати и скитаюћій животъ? — Ово нису барбари што траже лепше и топлие землѣ, то нису грабљивцы што иду да отму себа боля обиталишта, и плодніе њиве, сасвымъ напротивъ — они имаю сва та блага, па су іи оставили да живе безъ крова, безъ леба и да свакій данъ еданъ поеданъ или, мртви, или уморени падаю поредъ пута, куда я пролазимъ, и кои завата, кругъ света, кога я засеявамъ гробовима, — *(зуб се добошъ — лупа зору)* Данъ, веће данъ! *(сеи се дижу.)* Шта има Дироку?

Дирокъ. *(Съ више Маршала.)* Неприятель чува еднако исту позицію.

Нап. Па да се тучемо! — Айдемо!
Ево намъ сунца као и на Аустерлицу.

Мирать Како ће разредити ваше
Величество?

Нап. (*Маршалима кои се скупе око нѣ-
га.*) Ево вамъ плана за све. — За време
битке мои ће вамъ ађутанти доносити
мое особите наредбе, Евгениѣ съ десномъ
страномъ заузеће онај шанацъ што ѣ
према нѣму, и напашће са стране на Рус-
се, и да ии натера на десно, и на Калугу.

Три батериѣ свака одъ шесетъ топо-
ва, некъ се поставе према рускимъ реду-
тыма, две съ леве стране, а трећа у сре-
дини. Понятовскій съ нѣговомъ войскомъ
некъ се приближуѣ старымъ Смоленскимъ
путемъ; вы ѣете чекати докъ нѣговъ
првый топъ пукне, то ће бити сигналъ...
Садъ айдете Господо! — (*солдатима се
окрене.*) Солдати! ево вамъ оне битке кою
сте вы одавно желили. Садъ побѣда за-
выси одъ васъ; ова ѣ побѣда нама врло
нуждна, она ће намъ дати обилность у
свачемъ, топле зимне квартире, — и сла-
ванъ повратакъ у отечество. Борите се
као на Аустерлицу, Фридланду, Витеп-
ску и Смоленску; да се најпозднѣя бу-

дуѣность опоминѣ овогѣ дана; и да се говори о вама: „и онѣ є быо у оной великой битки подѣ зыдовима Москве.“
(*Видикѣ се промени.*)

VII. С Ц Е Н А.

(У Кремлю)

НАПОЛЕОНѢ И МАРШАЛИ.

Нап. (*Улазећи съ Маршалима.*) Москва празна! Москва пуста! — Єсте ли се вы добро о томѣ уверили? — Идите Мортіє, и гледайте да наѣдете неколико жителя. Овде є све ново, они за насѣ, мы за нѣи. — Може быти да се неумеду ни да предаду. — Нигди ни єдногѣ дима; нигди ни найманѣ лупе! — то є тишина као у пустинѣи. Мортіє! особито да се ништа неплячка! Вы ѣете ми главомѣ одговарати.

Ево ме веѣѣ єдномѣ у Москви, у старомѣ двору Царева, у Кремлю!.. — али є веѣѣ и было време тому — гди є Миратѣ?

Єданѣ Маршалѣ. Онѣ са своіомѣ Кавалѣріомѣ тера іоштѣ Арієргарду руску, путемѣ Владимирскимѣ.

Нап. Онъ ми се врло допада! — не-
престано ватренъ и ревностанъ, нигда
онъ нѣ уморанъ, како у Италиі тако и у
Египту, — шесть стотина миля и шесетъ
боѣва нису га іоштъ уморили; и ево га
гди протрча и крозь Москву, а незауста-
ви се у Кремлю — гди самъ се я зау-
ставио — я! — А шта є вама господо,
вы сте невесели — та знате ли гди смо
мы?

Бертіє. Знамо ваше Величество,
шесть стотина миля далеко одъ Париза,
съ єдномъ войскомъ коя є се уманъила
съ овомъ биткомъ на четресь хиляда
людіѣ, безъ ране, безъ альбина, безъ му-
ниціє.

Нап. Па нисмо ли у главной варо-
ши нашегъ непріятеля? — Москва удова
одъ свои триста иляда жителя, заръ вамъ
се чини узана и тесна да се смести о-
самдесетъ иляда людіѣ? Заръ су ови дво-
рови коє ћете вы поделити међу вама,
гори и ружніи, одъ ваши палата у Па-
ризу. За мене, я признаємъ да я волимъ
моє тилъріє и мой Лувръ; али за ову зи-
му бы ћу задоволянъ съ дворцемъ Рома-
нова и Рурика.

Вика на улицы. Еданъ французъ! —
еданъ французъ!

Нап. Чуете ли вы еданъ французъ,
нека овамо дође; да дознамъ штогодъ о
той чудноватой тайни... Москва пуста!
— (*опази шпіона.*) А — ты си?

Шпіонъ. Я самъ ваше Величество.

Нап. Одкудъ долазишь?

Шпіонъ. Изъ тамнице.

Нап. Изъ тамнице?

Шпіонъ. Познали су ме да самъ
французъ и затворили кадъ є ваше Ве-
личество прешло Нѣмень.

Нап. Єли истина да є варошь пу-
ста?

Шпіонъ. Я самъ видіо последнѣгъ
Руса кадъ є изишао на Колумска врата.

Нап. Русси незнаду іошть како ће
дѣйствовати на нѣи губитакъ нѣіове глав-
не вароши, вы сте чули Господо, Москва
є наша, сасвымъ наша; некъ се свакій
намести по своіой вољи, помыслите да
є то нашъ Паризъ за ову зиму. Идите
Господо, и пошльте ми послове Па-
ризке; нисамъ могао ништа радити чакъ
одъ Смоленска. — Рачунаюћи одъ данасъ

мои декрети бы ће подписивани у Кремлю.
(Маршали оду.)

VIII. С Ц Е Н А.

НАПОЛЕОНЪ, МИНИСТЕРЪ, ПОТОМЪ МОРТИЕ,
МИРАТЬ И ОСТАЛИ МАРШАЛИ.

Нап. Ёсу ли ми готова она три Декрета што самъ одъ васъ искао?

Министеръ. Ёсу ваше Величество.

Нап. Дайте да видимо. О чему е овай?

Министеръ. То е саставъ едне особите Комессіе за поправлянь и разширивань канала.

Нап. Добро. Съ помоћу божіомъ я се уздамъ да ће за десеть година, на све стране крозь целу Француску, баремъ тридесеть канала ићи, по којма ће моћи лаће пловити. — А овай другій?

Министеръ. То е о Францускомъ театру, о дружеству нѣговомъ и платама, и о Талми, коє износи на тридесеть иллада Франака.

Нап. Дайте, ако проведемо зиму у Москви, — — — Я ћу имъ наложити да буду при свршетку Октомбра овде. Я ћу само пола войника овде задржати. А о чему є тай трећій Декретъ? — Ха, шта є то? та вальда іоштъ ніє зора, шта се то светли?

Вика на улицы Ватра — ватра! ватра!

Нап. (*Полети къ пенцеру.*) Ватра у трговачкой кући у средини вароши, у најбогатіємъ краю. — Несрећа! — то су неки піяни солдати запалили.

Мортіє. (*Утрги.*) Ватра ваше Величество.

Нап. Я знамъ, я самъ видіо одавде, — я се неварамъ, — ено іоштъ и онамо гди гори око Дорогомилове капіє,? — Вы то видите Мортіє. А я самъ вама заповедіо да Поллиція буде у свомъ реду. Я самъ Москву — богату и успавану Москву метуо у ваше руке, па ето садъ са свы страна пламень се подиже!

Мортіє. Ваше Величество, я незнамъ шта є, ербо пламень излази изъ затворены кућа, ватра в изнутра метута.

Нап. Ватра метута, — изнутра! — то су запалили они што су плячкали и што су хтели може бити да ватромъ раставе злато одъ каквогъ другогъ предмета на комъ су нашли, ... о, трчите, гледайте одкудъ помоћи да се угаси.

Миратъ. (Уђе.) Ваше Величество, шмркови су изломљени; они су претворили Москву у пакао.

Нап. Гледайте како на све стране ватра се подиже! — И ветаръ е съ њима у договору.

Шпіонъ. (Дође.) Све изгоре — свуда е ватра.

Нап. А ко запалюе куће?

Шпіонъ. Русси, мужицы.

Нап. — Та ніе могуће.

Шпіонъ. Погледайте, па ћете ии видети како трче по средъ овогъ пакла.

Нап. Пуцайте на њи, побите ии као дивлю зверадъ! ... О како горе — та Москва као годъ да е одъ саме чамовине направљена?

Вика на полю: Ватра у Кремлю! ватра!

Мирать. Излазите напольъ ваше Величество, излазите!

Нап. О, — останите Господо! не бойте се да ђе ова палата пасти на васъ — останите овде и чуйте ме: при овой светлоѣи одъ пламена одъ Москве кою су Русси запалили, вѣчный рать съ Руссима! — Они насъ гоне изъ нѣове прве главне вароши: — а мы садъ треба да идемо за нѣима у другу. — Оставьте нека гори, и слушайте мене.

Солдати. (*С'поля.*) Императоръ! Императоръ!

Нап. (*Съ пенцера.*) Ево ме децо, не бойте се ништа. Я бдимъ надъ вама, а Богъ надамномъ. — Оставьте нека гори, и ако остане штогодъ одъ ватре а вы уништите и развалите. Рачунаюѣи одъ овогъ сата, Москве нема више на свету. Руссія нема садъ до еданъ главный градъ: а то ѣ Петребургъ, гди ђе мо мы за дванаестъ дана быти.

Сви. Петребургъ!

Еданъ Маршалъ. Заръ тамо мысли ваше Величество? у Петребургъ — то не могуѣе.

Нап. Заръ вы — солдати среће, де-
цо рата, да се великой намъри зачудите?
— Заръ невидите да смо сви пропали ако
се садъ вратимо? — зима, опора руска
зима, стићи ће насъ у пола пута.

Єданъ Маршалъ. Ватра! ватра!

Нап. Па шта ћете вы чинити онда?
шта ће бити одъ мои солдати, одъ мое
деце, кадъ се ваше руке смрзну на са-
бляма, а нѣове на нѣовымъ пушкама?
кадъ почну падати свакогъ корака, и не-
узмогну се више дићи? и кадъ узмораю у
средъ зиме вратити се путемъ, на комъ
нигди ништа нема. — Наша є снага и си-
ла више морална него матеріална. До сада
мы смо были непобѣдими. Єдну стопу само
натрагъ, па є све пропало. — Ево Мос-
кве, Париза и Петребурга; бырайте садъ.

Сви Маршали. Паризъ! Паризъ!

Нап. А — тако ли — у Паризъ! та-
мо су ваши разкошни дворови, тамо су
ваша велика добра, ваше Лубуре са
шестъ коня. Желите ли вы да доћете у
тай Паризъ кои ће васъ звати плашльив-
цыма и издайницима?

Єданъ Маршалъ. Ватра! ватра! ва-

ше Величество овде се неможе више о-
стати.

Нап. (*Лупи ногомъ.*) Я ћу остати, я!
— и волимъ да ме угњави ова палата, не-
го кадъ изађемъ изъ нѣ да пођемъ у
Француску! — у Петроградъ! тамо миръ,
тамо славу! онде ће на насъ погледати
цео светъ! —

Но вы то нећете! — то нека умре
она велика намѣра коју е игда могао чо-
вечій мозакъ измыслити! Вы мыслите са-
мо да ми Москву узимате, а вы ми съ
Москвомъ отимате цео светъ. (*Изцепи
планъ и карту.*) Вы оћете повратакъ? е
добро, некъ буде; и нека падне на васъ
проклетство и сва несрећа овогъ поврат-
ка! Садъ одлазите, и наредите све за по-
вратакъ. — А оставите мене. Оставите
мене, кажемъ вамъ, я вамъ то заповедамъ,
я то оћу.

IX. С Ц Е Н А.

Наполеонъ, потомъ Шпіонъ.

Нап. (*Салъ.*) О! — велике ватре! —
Слабости човечія! — У божіой моћи

стои само да дуне па да угаси савъ овај пламенъ. О Наполеоне! ты си о себи мыслио да си нешто веће одъ човека, ербо си притискао половину землѣ съ твоимъ шаторыма и солдатыма; ерѣ є єдна твоя речъ скидала и подизала Кралѣве и тронове. Ево те садъ слаба, безъ моћи спрема оногъ пламеногъ мора. Свака стопа што далѣ гори одузима ти по єдно Царство — Наполеоне!... Наполеоне!... ето те садъ, покушай твою силу, заповеди нека та ватра негори, и нека се угаси, и ако те послуша, онда си текъ нешто выше него єданъ човекъ, онда си готово Богъ. — О! — моє najlepше землѣ за Москву, — Римъ, Неаполь. Флоренць, мою целу Италию. Могло бы се све то повратити опетъ, али Москву! Москву никадъ!

Шпіонъ. (*Утри.*) За име Бога, ваше Величество, — бѣжите изгоресте — овај є дворъ подкопанъ и пунъ барута, све се руши, степени већъ пуцаю, врата падаю, высте између два ватрена зида, небо є надъ вама, ватра. Земля є подъ вама, ватра,

Нап. Москва! Москва!

Шпіонъ. (*Окренесе на врата.*) Солдати! овамо! избавите Императора! овуда, овуда, онъ неће да изађе, а Кремль є подкопанъ.. (*Солдати утрге.*)

Нап. (*Сретне њ њ мирно.*) Солдати, скините златанъ крстъ великогъ Ивана; — онъ ће лепо одликовати, двору инвалидскомъ у Паризу. (*Оду — видикъ се промени.*)

Х. С Ц Е Н А.

Єдна развалина на обали Березине.

Шпіонъ.

Шпіонъ. (*Уђе, брада дугагка покривена ледомъ и снегомъ.*) Развалине! — Наполеонъ баремъ има ће гди починути ове ноћи. Чудне землѣ! — и чудна времена! — а! — ево ватре, текъ што су є Козацы оставили, али съ чимъ ћу да є наново подпалимъ? (*Одвали єданъ капакъ одг прозора.*) Тако, мое япунце стоя ће место нѣга. (*Наложси ватру, и заклони пеперъ огрталомъ.*)

Єданъ Младиъ. (*Докуче се до врата.*) Ватре, забога и побогу ватре!

Шпіонъ. (*Узме свою пушку.*) У полѣ, ово є колеба Императорова.

Младикъ. О! за име Императора смилуйте се —; я самъ жена.

Шпіонъ. Жена?

Жена. Есть — оѣете ли ме спасти ако самъ жена?

Шпіонъ. Оди, и огрей се.

Жена. Немате штогодъ да ме повратите?

Шпіонъ. Неколико капльи овогъ вина. (*Даде іой одну тиквицу.*) Што иза васъ остане, бы ће за Императора. Онъ є се избавію, є ли?

Жена. Есть. — Вы іоштъ незнате ѣупрія се люля.

Шпіонъ. Знамъ, знамъ. (*Солдатыма кои оѣе да уѣу.*) Натрагъ! ово є колеба Императора.

Солдати. Айдемо далѣ.

Жена. Па заръ вы мыслите даѣе Императоръ наѣи ову колебу?

Шпіонъ. (*Узме еданъ угаракъ и мав предъ вратыма.*) Императоре! Императоре!

Солдати. (*Издалека.*) Хей!

Солдати. (*Шпіону.*) Дайде мало ватре камараду!

Шпіонъ. Узмите. (*Солдати узму ватре и оду.*)

Солдати. (*С'поля.*) Имашъ ли дрва? гди има дрва?

Нап. (*Съ врата.*) Развалите ову колебу браћо, и скините нѣнъ кровъ те наложите ватру.

Солдати. А вы, а ваше Величество?

Нап. (*Скине рукавице и узме нѣове руке.*) Я —? мени є топло, видите.

Солдати. Не, не, мы бы радіє умрли.

Нап. Децо моя, браћо моя!

Шпіонъ. Натрагъ! ...

Нап. Пусти некъ уђу чувари баряка, нека огрею нѣове руке, да могу барякъ држати. (*Баряктари и чувари съ барякомъ уђу.*)

Лоренацъ. (*Шпіону.*) Отворте место едно мени кодъ ватре, плацъ Оффициру! — є ли се штогодъ вама смрзло?

Шпіонъ. Ништа.

Лоренацъ. Вы сте срећни. — Молимъ васъ учините ми любавъ те ми ка-

жите стой ли мой носъ іюштъ я не-
осеѣамъ одъ Смоленска да га имамъ
тъ тымъ іюште што самъ гладанъ. Айдъ
да стегнемъ поясъ єдну шаку више: —
садъ самъ ручао — фала лепо. (*Чуе се
лицанъ топова.*)

Нап. Петъ — топъ! топъ! то є
авангарда Кутузова и Витленштайна, кой
є сустигла мою арієргарду. — — — али
онде є Ней, Ней, юнакъ юнака! Карль
дванаєстый! Карль дванаєстый! (*Є-
днолю Абутанту.*) Гле садъ! садъ єно гди
цуца на другой страни.

Абутантъ. То є Тичаковъ што насъ
у фланкъ са тридесетъ иляда напада.

Нап. А войска прєлази ли преко Бе-
резине?

Абут. Єдна треѣина готово є прєшла,
али мостъ люля се.

Нап. Знамъ, знамъ.

Абут. И текъ што нїє

Нап. Ёути — шта рекосте да Ти-
чаковъ

Абут. Слушайте — єто нѣговы то-
пова гди се приближую.

Нап. Колико „баталіонъ одабраны,
има іюштъ людій?

Абут. Петъ стотина.

Нап. Нека задржаваю Тичакова и
нѣговы тридесетъ иляда, докъ войска пре-
ће преко Березине. — Некъ се поставе
у єдну линію — тако ће неприятель мыс-
лити да ии има трипутъ толико. — Идите.
— О! ѣупрію! проклета ѣупрію! — я самъ
одма казао Еблеу да су стубови слаби.
Свакій часъ стрепимъ да нечуємъ вику
овы несретны иляда, што ће се подавити!
Боже мой! — има ли когодъ віна?

Шпіонъ. Ево іоштъ неколико капльи.

Нап. Фала. (*Нагне да піє, но види
єдногъ войника гди се праѣа умируѣи; онъ му
поднесе тикву.*) На, држи юначе. (*Чув
се ужасна вика пропасти помешана съ Ко-
заткиль: Ура!.*) Ха! — ето, ѣупрія паде.

Вика. Неприятель! Козацы!

Нап. Къ мени децо, наполь да иде-
мо, половина войске пропала є, треба
спасти другу половину.

ХІ. С Ц Е Н А.

БЕРЕЗИНА.

(*Императоръ иде съ єдныль штапомъ у
руцы, и съ неколико солдати, бандисте кадъ*

га виде викну: Императоръ! Императоръ!
и погну свирати арію одъ песне: гди е бо-
лѣ него овде? ..)

Нап. Не, не децо свирайте: мы бди-
мо за царевину.

(Музика се удалъи, солдати све ређе
пролазе; падаю смрзнути, и снегъ њи затр-
пава.)

ЧЕТВРТО ДѢЙСТВО.

(Тилѣріе у Паризу.)

I. С Ц Е Н А.

НАПОЛЕОНЪ, СЕКРЕТАРИ, ПОСЛАНИЦЫ, ПО-
ТОМЪ ШПІОНЪ.

Нап. (Посланицыма.) Лане е цела
Европа ишла съ нама; а данасъ цела
Европа маршира противу насъ. — Треба
ми триста иляда войника; кажите совету
у име мое, да се я уздамъ у нѣга.

Бданъ посланикъ. Ваше Величество,
советъ васъ приклинѣ и моли да све што

є могуће покушате да бы се учиніо миръ, то є желя и потреба Французке, то є воля човечности; а и народъ такођеръ иште осигураня, безъ тога никако ніє могуће

— — —

Нап. Господо, съ таквымъ говоромъ вы ћете насъ место да сѣдините іоштъ више раздвоити. Заръ вы незнате да у єдной монархіи престолъ и лице на престолу никако се недеде? . . . Шта є то престолъ? . . . Єданъ комадъ дрвета, покривень кадифомъ — али у смыслу монархичномъ, : я самъ престолъ. Вы говорите о народу: Заръ вы незнате да я представлямъ народъ и да самъ я у томе надъ свыма. И ко напада на мене тай напада на самъ народъ. Ако и има какво неспоразумѣніє то заръ садъ да се коремо и опоминѣмо, садъ, кадъ двеста иляда козака иду да пређу наше границе? вы иштете у име Француске осигураня противу власти. Чуйте єданпутъ за свагда: Француска оће само сигурность противу неприятеля. — Ако Француска зна да између Маршала има кои способни одъ мене, да одбіє нападаня неприятеля; то нека га важе — и я ћу му се самъ

подчинити и предати мою саблю. Садъ, одлаз'те Господо, и однесите мое заповѣсти Сенату. (*Едною Секретару.*) Пишите: — „Инцинири посла ће се на путове и поля сѣверна.“ (*Другою Секретару.*) „Пушкарнице у Сент-етѣну Лиезу и Мобежу нека направе правителству.

ПРВЫЙ СЕКРЕТАРЪ. (*Повтори.*) Сѣверна . . .

Нап. (*Приђе му.*) „И наложи ће имъ се да подигну старе зидове кои заштићую Француску“ . . . (*Трећемъ Секретару.*) Пишите и вы: „Войска изъ Германіе прећи ће наше границе кодъ Майнца.“

ДРУГИЙ СЕКРЕТАРЪ. (*Повторави.*) Правителству . . .

Нап. „Сто педесетъ иляда пушака, и тридесетъ иляда саблѣй, и то найдалѣ за четрнаѣстъ дана.“ Дайте (*Подпише.*)

ТРЕТИЙ СЕКР. (*Повторави*) Наше границе кодъ Майнца . . .

Нап. „Она ће се пружити одъ Хунинга до холандскогъ песка.“ — Ёсте ли готови? — дайте (*подпише.*)

ПРВЫЙ СЕКР. (*Повтори*) Коя заштићуе Французку . . .

Нап. „Потомъ да поправе редуте на брежчићима, гди бы се у случаю нашегъ узмицаня, могли подкрепити и скупити.“
— — — Запечатите и експедируйте . . .
„подкрепити и скупити.“

Првый Секр. Юшть нисамъ дотле ваше Величество.

Нап. (*Еднолѣ другомъ Секретару.*) Сидите за мой асталъ и пишите: — „Господинъ главный Казначей преда ће у руке Господину Министру военномъ . . .“

Првый Секр. (*Повторава.*) Подкрепити и скупити . . .

Нап. „Напоследку да све преправе за прелазе и мостове.“ (*Подпише.*)

Четвр. Секрет. (*Повторава.*) „Министру военномъ.“

Нап. „Тридесеть миліона“ . . .

Министеръ. Ваше Величество зна да главный Казначей нема више новаца.

Нап. А! — то онда изцепайте то . . .
(*напише нешто.*) Ево вамъ одъ мое руке, да се тридесеть миліона узме изъ мое приватне кассе.

Министеръ. Изъ ваше приватне касе? — Ваше Величество зна, да е то

фондъ кой е на тайна места раздать да се ваша фамилія осигура у случаю пропасти.

Нап. (*Озбыльно.*) Господине, Императоръ нема ништа свога; — новце кое онъ има припадаю нѣговомъ народу; — а у случаю пропасти, онъ ѣе оставити на аманетъ народу свою жену и свогъ сына. — Идите вы Господо — а вы останите Господинъ Министре; имамъ съ вама посла. (*Развѣе єдну карту.*) Три велике войске приближую се да уђу у Французку: прва подъ Шварценбергомъ иде крозь Швайць, ню прати Императоръ Александеръ, Краль прайскій и Царъ аустрискій, и рачуна двеста иляда войника. Другу войску предводи Маршалъ Блихеръ, она е продрла кодъ Манхайма и ушла у Пфалць, и брой до сто педесеть иляда. Трећа войска подъ командомъ шведскогъ Кнеза, коя е подкрѣплѣна Русима подъ Воронцовомъ, и Прайзима подъ Быловомъ, пошто е прошла Хановерь, и уништила вестфалско Кралѣвство, наново подкрѣплѣна одъ Енглеза — заузела е Холандъ и Белгію. — И она рачуна двеста иляда, све те три войске из-

носе скупа на петъ стотина и педесетъ иляда войника, и кадъ имъ се нѣюве резерве прирачунаю, могу изнети на осамъ стотина иляда. — Садъ кажите ми колико войника можете вы мени, на мой разлогъ дати?

Министеръ. Осамдесетъ иляда одъ прилике.

Нап. Свега?

Министеръ. — Свега.

Нап. То нѣ доста. — Али я ъу нѣи понаособъ побити. — Гледа ъу да нѣи не-буде више него тройца на єднога. — Я ъу ий сусиѣи у равницама шанпаньскимъ, у Шалону или у Брѣну. — Нека Маршалъ Викторъ иде, и нека обяви войски мой долазакъ. — Я ъу се кренути юштѣ ове ноѣи. Сбогомъ. — Кажите Царицы и момъ сыну да ъу имъ доѣи пошто примимъ поглаваре народне гарде-

Вратаръ. Єданъ човекъ є овде са лозинкомъ, и каже да мора одма съ ва-ма говорити.

Нап. Пушти га къ мени (*познавши Шпіона.*) А! — ты си! — шта има?

Шпіонъ Овде у самомъ Паризу, направлѣно є єдно кралѣвство.

Нап. Говори брзо.

Шпіонъ Найовасніи непріятельи вашегъ Величества нису они што су на границама Француске, него овде у самомъ Паризу.

Нап. Говори брзо.

Шпіонъ. Овде є устроєна єдна Кралѣвска власть.

Нап. Какву имаю цѣль?

Шпіонъ. Да доведу опетъ Бурбоне.

Нап. Одкудъ ты то знаещъ?

Шпіонъ. И я самъ членъ у томе.

Нап. Кои су предводители?

Шпіонъ. Ево листе.

Нап. Гди се скупаю?

Шпіонъ. У Замаку, Д'исе и у Турену.

Нап. Бурбони! Бурбони! — они ће видити оће ли Бурбони игда надъ нѣма владати! — тако дакле непріятельи съ поля, непріятельи изнутра; крвь на бойнымъ полѣима, крвь по паризкимъ улицама, — то є много наеданпутъ. — Бур-

бони! Бурбони! кадъ бы знали избрати између себе — могли бы наћи кога, кој е се свагда тукао за Француску а нигда противу Француске. Али по реду законности узеће Лудвика XVIII, или Дужда ангулемскогъ, или Дуку одъ Бери . . . и шта ти я знамъ кога. Една побѣда може насъ само спасти; треба побѣдити, единако јоштъ треба побеђивати. (*Напише нешто.*) Узми, и носи тай налогъ Фушеу, нека мотри на нѣи, — али да њи не затвара, — я то нећу. — Изађи овуда. Ево поглавара народнѣ гарде.

(Поглавари народнѣ гарде уђу.)

Господо! — я полазимъ са надеждомъ. — Я идемъ да побѣдимъ непријатељъ. — И при овомъ полазку остављамъ вама на аманетъ оно што ми е најдражје: царицу и могъ сына. Заклинѣте ли се да ћете њи бранити?

Поглавари. Мы се заклинѣмо.

Нап. Укази мои потврђую царицы владу; и я јој јоштъ придаемъ кнеза Јосипа, као Генерал-лайтнанта царства. — Вы ћете признати њјову властъ, и вы ћете њи слушати.

Поглавари. Мы се заклинѣмо.

Нап. Господине Бертіе, в ли све готово за мой полазакъ?

БЕРТІЕ. Све в готово, и ваше Величество може сести на кола кадъ оше.

Нап. Идемъ да видимъ и да загрлимъ мою жену и могъ сына — последний путь може быти. (*Оде.*)

II. С Ц Е Н А.

МОНТЕРО.

(*Еданъ брежулякъ на комъ стои една батерія топова и пуца.*)

Нап. (*Седи на точку едногъ тона, и лупка се бигель по тизми, и самъ себи замьшлѣнъ говори полако.*) Айде, айде Бунапарта; — спаси Наполеона. (*Устане и трѣи топчіяма.*) Управо у сокаке, ено виртенбержцы гди се укопаваю. Врло високо, — та високо нишаните. (*Наполеонъ самъ нишани и виче.*) Пали! (*Чув се одговоръ тона непріятельскогъ и звижданъ ђулета; неколико топчія падну.*)

Еданъ топчія. — Некъ се уклони одавде ваше Величество.

Нап. О, немойте ми завидити браћо!
— та ово е мой старый занатъ.

Еданъ топчія. Ово е страшна битка!
— уклоните се одавде.

Нап. Небрините се ништа децо, оно
тане кое ће мене убити ніе іоштъ сливе-
но. — А ево іи гди куляю съ оне стране
вароши! — трчите Господине! — нека
— Генералъ Пажоль иде путемъ мелин-
скимъ на Монтеро. — Гди е войска Дуже
одъ Белина? А — већъ су ми были у
рукама, па заръ садъ да ми крозь прсте
измакну. — Белинъ — та зашто онъ ніе
већъ дошао съ друге стране Сене.

Аѷтантъ. (*Дотрчи.*) Онъ е дошао
доцканъ . . . и ніе могао прећи Сену на
време; быо е уморанъ. —

Нап. Доцканъ! . . . уморанъ! — а
есамъ ли я уморанъ, я? — Есу ли мои
солдати уморни? — трчите Генералу
Шатоу и кажите му да узме две иляде
коняника и да имъ пресече повратакъ.

Аѷт. Онъ е погинуо.

Нап. Шато погинуо! — то е быо
юнакъ. — Белинъ! — — Белинъ! . . . они
неће више да се туку, — туку се као одъ

беде, сви су већъ одвећъ богати, — Я самъ ии задавио съ дїямантима, ради су да уживаю свое богатство, и да се одмараю у своимъ дворовыма. (*Едноми Ађутанту*). Идите Генералу Герхарду и кажите му да узме команду надъ войскомъ Виктора, а Виктору кажите да му дозволявамъ да може ићи на своя добра. — Трчите! — о, колико се времена изгуби.

Солдати. (*Улазећи.*) Да живи Императоръ.

Нап. (*Наполеонъ гледа на дурбинъ.*) — Шта то раде тамо? — Шта, заръ Генералъ Гіонъ ніе ту са своимъ топовыма?

Ађут. Непрїятель га изненада напао и узео му топове.

Нап. Топове! — и онъ е пустио да му се узму топови! — а, ето гди више непуцаю.

Еданъ топчїя. (*Трчећи.*) Имате ли барута! барута?

Нап. Ко те е послао?

Еданъ топчїя. Генералъ Дижонъ.

Нап. Шта Дижонъ! — и нѣму барута нестало! — Како се ніе онъ за то пре постарао? Заръ онъ мысли да су

мое битке само чарканя, гди пукне петъ стотина топова? онъ, — еданъ одъ най-больй мой Генерала топчиски. — Одлази, одлази, садъ в доцканъ. — Одкудъ долазишь ты?

ШТАФЕТА. Одъ шуме кодъ Фонте-небла.

НАП. Я мыслимъ да Монтбрень брани в еднако?

ШТАФ. Бю в принуђенъ да в остави козацыма.

НАП. Тако — ето юштъ едне побѣде безъ ползе! юштъ пролиvene крви за бадава! — а све то зато што Дука одъ Белине нѣ брже марширао! . . уморанъ! — уморанъ! . . а заръ се я у интовыма возимъ? — А, я ѣу Дижона предати военномъ суду — и тежко нѣму онда! —

ГЕНЕРАЛЪ СОРБИЕ. Ваше Величество добро зна дае Дижонъ храбаръ юнакъ.

НАП. Зато башъ што знамъ да в храбаръ, зато га и кривимъ. — О грдна примѣра за друге! Има Господинъ Генералу примѣра кои су гори него пороцы.

ГЕНЕРАЛЪ. Опомените се нѣгова славна труда на полю оберскомъ, и у Монт-

мирайлу гди су подъ нѣмъ два коня убіена, и нѣгове альине изрешетане куглама у Нанкису!..

Нап. *Єсть, єсть, неговоримо више о томъ. (Єдна штафета донесе писмо.)*

Нап. *(Пошто писмо прочита.)* И Мирать! . . кои требало бы да ме почитув као светца! Мирать, мой зеть — и онъ се изясніо противъ мене! — ето, и ліонска войска пропаде.

Аѣут. Ево курира!

Нап. Одъ кога?

Курирь. Одъ Дуке одъ Тревизе.

Нап. Шта има? онъ вальда гони неприятеля одъ стране Шато — тіера и утесни ће ии измеђъ нѣга и Соасона.

Курирь. Соасонъ є предать.

Нап. Кой є Генераль у нѣму командирао?

Курирь. Генераль Моро.

Нап. О, то ми є име свагда несрећу са собомъ доносило! — ето опеть єданъ променуть военый планъ. Неприятель иде на Паризъ —

Курирь. И већ є у Дамартену.

Нап. Десетъ миля одъ мое престол-
не вароши! — ни єданъ тренутакъ нес-
мемъ изгубити, да бы є спасао. Айдно
Господо! . . . а, они ће скупо платити
нѣову дрзкость. — Они тумараю по сре-
дини наши провинція, и оставляю насъ иза
леѣа да їмъ путь затворимо. — Одкако
се почео рать я самъ єднако саняо о о-
вомъ манерву. Идите господо у све ва-
роши гди има войске, и нека све трупе
иду къ Паризу. Мы ћемо їи напасти съ
три стране, и оны ће бити међу три ват-
ре — ни єданъ неће изнети главе, — само
ако се Паризъ два дана уздржи.

Сви. Куриръ изъ Париза! куриръ
изъ Париза!

Нап. Шта ми доносишь ты?

Куриръ. Єдно писмо одъ господина
Лавалета.

Нап. *(Чита.)* „Ваше Величество тре-
ба да є што брже у Паризу, неприятель
маршира на нѣга са свою страна. — Ако
оћете да се ваша престолна варошь не-
приятелю не преда, то негубите ни єдногъ
тренутка“ — Тако є, я бы вредіо више
међу нѣима него читава єдна войска. —
Мой долазакъ узбуни ће мое храбре па-

рижане. — Господине Маршалу я оставямъ на вама команду войске. Айдете преко Фонтенебла; явите заповести Мортию и Мармону, нека поитаю и они у Паризъ. — Некъ се одма конъи упрегну у моя кола, я морамъ юштъ данасъ стићи у Паризъ. — О, страшна боя! — нека удвое кораке — и сви ћемо се съдинити на гласъ монтмарски топова.

III. СЦЕНА.

(Една кућа у Паризу.)

МАРКИЗЪ ОДЪ ФЕЙЛАДЕ, БАРОНЪ, И ГРАФЪ.

МАРКИЗЪ. А, добро вече Господинъ Бароне! шта има ново?

БАРОНЪ. Зло. — Бонапарта потукао Прайзе у Шан-оберу и у Монтмиралю.

МАРКИЗЪ. Да ли е то истина?

БАРОНЪ. Ето пытайте Господина Графа.

ГРАФЪ. Ахъ — све е изгубљено — саюзне силе ретерираю, — и были су гоњени до Шатотъра. — Народъ се савъ

подигао, и оружао се прайзкимъ пушка-
ма, што су бежећи побацали. Ако се
іоштъ Саксонъ уздржи, онда в све про-
пало.

Маркизь. Да ли су саюзници доби-
ли на време наша писма.

Баронъ. Она су предата сигурномъ
човеку.

Графъ. Дакле примирія немамо се
бояти.

Маркизь. Не. Условія коя ће му
се поднети немогу се примити. (*Вика на-
полю.*) Шта в то?

Баронъ. Шта?

Маркизь. Та вика?

Баронъ. (*Съ прозора.*) Шта в доле?

Еданъ човекъ. Десеть иляда заро-
блѣны Прайза иду преко Буллеварда. По-
трчите да ии видите . . .

Маркизь. О, шта ће се то чинити?

Баронъ. Тако неможе дуго траяти.
— Бунапарта гди в годъ онъ побѣди, то
в истина; али онъ неможе быти свуда.

IV. СЦЕНА.

(Єдна улица у Паризу.)

Гомила людій, рукодѣлцы и други.

Єданъ рукодѣлаць. Дайте намъ пушке, пушке! — мы ништа друго неѣмо, него да се тучемо! нека се богаташи сакрїю, шта му драго, али нека се нама оружѣ даде, мы оѣмо да се тучемо, мы, ерь су Прайзи већъ у Монтмару.

Сви. Оружѣ, оружѣ.

Єданъ пушкаръ. (Отвори свою магазу.)

Ево браћо пушака узмите; ето я имамъ различити пушака, узмите све, само оставите єдну, пушку за мене.

Народъ. Право, право! живїю!

Єданъ бакъ изъ Политехническе школе. Браћо! у Арсеналь! у Арсеналь! тамо има доста оружя. (Бацьи Политехническе школе пролазе и вуку топове и ђулета.)

Гомила. Да живи Школа политехническа.

Сви. У Монтмаръ! айдмо у Монтмаръ!

Єданъ пандуръ изъ полицїе. Ей! — скупляня су забранѣна.

Еданъ радникъ. Мы ако се скуплямо, мы идемо да се тучемо.

Некій изъ меѳу нѳи. Та заръ невидите да сте издати, — неидите да гинете бадава.

Една жена. Да звонимо на ларму.

Сви. Звона! звона на ларму. *(Вика се протегне штафета дотрѳи)*

Сви. Шта има! шта е ново!

Штафета. Императоръ! императоръ долази са стране Фонтенебла! онъ нѳе далѳ него шесть миля одавде. Небойте се, небойте се.

Еданъ радникъ. Мы се небоимо, само кадъ бы насъ имао ко да предводи. — А, ево звони на ларму. *(Еднолѳ.)* Еси чуо, Императоръ садѳе доѳи.

Други. Онъ е кодъ Фонтенебла.

Треѳи. Говори се да е преобученъ ушао веѳъ у Паризъ.

Други. Царица е отишла са своимъ сыномъ. *(Вика.)* Шта е то?

Неки. Држите, држите тога обешеняка што е метнуо белу кокарду.

Еданъ радникъ. А, кукавицо! ты оѳешъ да доведешъ опетъ Бурбоне?

Други. Пушти га онъ ніе вреданъ
ѣдногъ изметка пушке.

Сви. Айдмо у Монтмартъ! *(Вика,
пѣсме, све измешано).*

V. С Ц Е Н А.

(У Фонтенеблу.)

НАПОЛЕОНЪ. Маршали, Рустанъ, ѣданъ
посланикъ. слуге, солдати.

Нап. *(Утрги.)* Конѣ! конѣ!

Рустанъ. Већ се прежу у кола,
Ваше Величество.

Нап. Петнаѣсть миля! . . . петнаѣсть
миля одавде до Париза: — О, мои хра-
бри Парижани, како се бране!

ѣданъ слуга. Конѣи су упрегнути.

Нап. Айдмо.

Слуга. Дошао е ѣданъ посланикъ
одъ Дуке одъ Виченца.

Нап. Изъ Париза? *(Посланику.)* Шта
има?

Посланикъ. Паризъ се предао . . .

Нап. Шта несрећниче? — Паризъ
се предао ти лажешъ!

Посланикъ. Капитулація е подписа-
сана у два сата. — И сада саюзници у-
лазе већ у варошъ.

Нап. Паризъ предать!

Посланикъ. Можете одавде видити
Авантгарду войске париске гди излази.

Нап. Паризъ предать! — ама есте
ли вы сигурни о томе!

Посланикъ. Ето питайте Мармонта!

Нап. О Мармонте! Мармонте! е ли
истина да сте Паризъ предали!

Мармонтъ. Добіо самъ налогъ одъ
кнеза Јосифа да уговарамъ.

Нап. А царица! — А мой сынъ! Мар-
монте вы ће те ми одговарати за мое дете.

Мармонтъ. Они су съ министрима
изишли.

Нап. Колико ми доводите войника
Господо!

Мармонтъ. Я, десетъ иляда.

Мортіе Я, шесть иляда.

Нап. (Къ Ней.) Кнеже! гди су тру-
пе коє вы командирате?

Ней. И оне су стигле углавный
квартирь.

Нап. Колико люди? — Паризъ пре-
дать! —

Ней. Десеть иляда.

Нап. А вы господо?

Кнезови одъ Невшатла и Тренте:
петнаестъ иляда одприлике.

Нап. Тако дакле, я имамаъ іоштъ
осамдесеть иляда войника овде подъ мо-
іомъ рукомъ.

Ней. Ёсть, али безъ волѣ, и уморне...

Нап. Шта то велите господине! —

(Покаже се на прозору).

Сви солдати. Да живи Императоръ,
да живи Императоръ! у Паризъ! у Паризъ
да маширамо на Паризъ.

Нап. Вы чуєте добро — они нису
уморни. — Господине Мармонте поста-
вите вашъ главни квартиру у Есони. —
И вы ће те быти моя Авангарда.

Мармонтъ. Ваше Величество! то в
врло великій задатакъ.

Нап. Кадъ бы я познавао икога си-
гурниегъ одъ тебе, мой старый друже, то бы
я нѣму повѣрю твога Императора. — Я
ћу быти спокоянъ Мармонте докле ты
бдишь надамномъ. — Господинъ Маршалу

Мортіе вы ће те поставити вашъ станъ у Менси; и они што дођу одъ Париза некъ се саѣдине вашој линіи; а они што дођу одъ Шампаня некъ заузму положеніе посредини одъ стране Фонтенебла. — Раздайте ваше заповѣсти.

Мортіе. (*Мрмля*) Онъ насъ гони да идемо на Паризъ. А шта ће бити съ нашимъ женама и децомъ што су тамо!... Кадъ ће се то еданъ путь свршити.

Нап. Хе! — шта е? — вы сте ме са слушали господо, одлазте!

Вратаръ. Дука одъ Виченца дошао е.

Дука одъ Тарента. Коленкуртъ!

Нап. Коленкуртъ!

Дука одъ Тарента. Шта има ново? шта има господине Дука? ели! Паризъ предать?

Коленкуртъ. Предать.

Маршали. А саюзницы?

Коленкуртъ. Ушли ютросъ у Паризъ.

Нап. Хе! — Господо — я мислимъ да Коленкуртъ има самномъ посла а не съ вама. Идите и раздѣлите ваше заповѣсти. (*Они оду*). Шта има Коленкуртъ! да видимо, говор'те.

Коленкуртъ. Ваше Величество! совѣтъ є прогласіо за збачена.

Нап. Кога?

Коленкуртъ. Императора Наполеона.

Нап. Мене да збаце? — Совѣтъ —
— Ха! несрећниці! — есте ли видели саюзнике?

Коленкуртъ. Виді осамъ све.

Нап. И Александра?

Коленкуртъ. Видіо самъ.

Нап. Па шта они говоре? и каква ми условія предлажу? говорте брзо, заръ невидите гди горемъ? —

Коленкуртъ. Има єдна яка партая за Бурбоне.

Нап. Бурбони! Бурбони! — Я самъ Императоръ — они су ме сви признали за таковогъ, они су ме звали своимъ братомъ — — Бурбони! то нів могуће.

Коленкуртъ. Ваше Величество, само има єдно средство да бы могли задржати престолъ у вашой фамиліи, а то є, да дате оставку на ползу вашегъ сына, са управомъ царице.

Нап. Али знате ли вы, да я имамъ іюштъ осамдесетъ иляда войника овде,

непріятель мора оставити дванаестъ иляда у Паризу; — нѣиови су генерали сада разштркани по дворовима и гостилницама. — За осамъ дана я могу доћи са сто иляда на Паризъ.

Коленкуртъ. Ваше Величество, свакомъ е већъ омрзнуо ратъ.

Нап. Парижани ће се пробудити на гласъ мой топова.

Коленкуртъ. Ваше Величество, по Паризу се већъ чуе вика, да живе Бурбони! да живи Краль! и много е прозора окићено белымъ баряцыма — — — за име Бога ваше Величество... тешко ми е изрећи, али морамъ: за име Бога подайте оставку на ползу вашегъ сына.

Нап. А шта ће на то казати мои стари Генерали?... *(Окрене се вратима.)* Господо Маршали! одите овамо! одите сви — гди е Мармонтъ.

Еданъ Маршалъ. На Авангарди.

Нап. А знате ли шта ми се предлага? — да предамъ круну момъ сыну.

Еданъ Маршалъ. Па мыслите ли да ће се саюзни Цареви съ тимъ задовољити?

Нап. Съ тымъ задовольити?

Маршалъ. То онда...

Нап. Шта онда?

Маршалъ. То онда треба дати оставку — кадъ се признае вашъ сынъ — а ако га непризнаду, мы ћемо вамъ онда казати: мы смо готови да марширамо.

Нап. То и вы едва чекате — и вы обете да се одморите. — Одморићете се скоро — а вы незнате какве ће васъ опасности и умори чекати у вашимъ перянимъ постеляма. Неколико само година овогъ мира, выше ће учинити зла, него кадъ бы найочаяни ратови были
(пише.)

„Саюзне силе прогласиле су, да е Императоръ Наполеонъ едина препрека повратку мира у Европи. — Императоръ Наполеонъ, вѣранъ своіой заклетви, изяснява се да е готовъ да сиђе съ престола, да остави Французку а и самъ животъ за добро отечества; неразлучимъ одъ права свогъ сына и владе царичине, и одржания царствени закона.“

Дано у нашей палати у Фонтенеблу.

5. Априла 1814. год.

НАПОЛЕОНЪ.

Ето вамъ господо.. — то є мой правый подписъ, вы га познаете: онъ є на свимъ вашимъ маршалскимъ дипломама, и на свимъ вашимъ потврѣніяма, коя су вамъ титуле князева и кралѣва и богате простране землѣ донела. — Идите господинъ Коленкурте и носите имъ ову оставку. — То є плячка єдногъ лепогъ престола. Ой, ой, да самъ я учиніо као они, кадъ су они были као я садъ — идите господо, оставите ме сама, (*Коленкурту*) Мортіє и Тарентъ некъ васъ прате.

VI. С Ц Е Н А.

Наполеонъ, потомъ Коленкуртъ, Гурго, еданъ Секретаръ и Вратаръ.

Нап. (*Самъ — извади єдну медалю*).
Ахъ мое дете! — мой сыне!... за тебе, за тебе све.. — све могу трпити, све подносити, — овы люди — кое самъ я привуко себк — и коихъ самъ свакій порубъ на альинама позлатіо! — издаю ме, — и само мои солдати остали су ми вѣрни и привржени, — треба да имъ благодаримъ (*зове*) господинъ Секретаре!

СЕКРЕТАРЪ. (уће) шта заповеда ваше Величество?

Нап. Пишите — Императоръ благодарил войсцы за нѣну освѣдочену приврженость, ербо онъ признае да се у нѣой састои Французка, а не у гомилама каменя у сокацыма и блату, што зову Паризъ. Совѣтъ усудио се е разполагати у име правителства Французкогъ; онъ е забравіо да е сву снагу и власть одъ Императора добио. Докле е годъ среѣна Императору вѣрна была, дотле и Совѣтъ. Да е Императоръ презирао оне люде, као што му се пребацывало, данаске бы светъ признао да е имо право; онъ има свое достоинство одъ народа, и само га народъ може тога лишити. Онъ е свагда“ (Коленкурту)шта има? и зашто вы нисте досадъ отишли?

Коленкуръ. Кадъ самъ хтео да уѣмъ у кола срео самъ едногъ курира, кои ми е предао овај депешъ, — читайте . . .

Нап. А — една формула оставке, сасвимъ готова за мене . . . и за могъ сына! — дати оставку и за могъ сына! — нигда . . .

КОЛЕНКУРТЪ. Лудвикъ XVIII. про-
глашенъ е за Краля.

НАП. Шта е мени за то стало? заръ
нисте чули отоичъ мое маршале, да ће
быти готови да се туку, ако могъ сына
непризнаду? — О! ако буду безъ чувства
што се нѣовомъ Императору такве сра-
моте чине, они ће баръ свога старогъ
друга осветити. — Зовите ии, за шесть
сатій мы ће мо быти предъ Паризомъ.

КОЛЕНК. Нема никога предъ вра-
тима.

НАП. Кажите вратару нека ий зове.

КОЛЕНК. (Вратару) Сантини! зовни
маршале... — шта, заръ нису ту?

НАП. (Окрене се) Шта каже? — Онъ
се вара — я зактевамъ да дођу мои мар-
шали.

ВРАТАРЪ САНТИНИ. Ваше Величество,
они су появи на конѣ и отишли сви е-
данъ за другимъ.

НАП. А куда?

САНТИНИ. Они су узели путъ у Па-
ризъ.

НАП. (После ћутаня.) О! Я самъ валь-
да рђавъ човекъ.

Коленкуртъ. Садъ видите — и они васъ оставляю.

Нап. Шта ми е стало, — остае ми Мармонтъ. Онъ и я быћемо довольни нашою войсцы — а наша войска бы ће нама довольна. Господине ..

Гурго. (*Дође*). Ваше Величество, чиставъ путь одъ Фонтенебла отворенъ е, — Господинъ Дука одъ Дубровника Мармонтъ, прешао е неприятелю са десетъ иляда людій съ коима е заповедао.

Нап. И онъ!.. Неблагодарный Мармонтъ, — кога самъ я подъ моимъ шаторомъ као могъ сына одгаио; — онъ, коме самъ я говоріо да бди кадъ я спавамъ; — онъ издаица! — О! онъ ће быти несрећнии одъ мене, — оставите ме сама господо.

Коленк. Ваше Величество!

Нап. Оставьте ме сама я васъ молимъ.

Гурго. Фонтенебло отворено е са стране Паризке, шта ће те наредити зато.

Нап. Ништа. (*Они изађу*). — Ха, то е нечовечно издайство... — садъ я видимъ добро.. — саюзне силе бою се ме-

не коліко као Императора Французке, толико и кадъ бы было Генераль кодъ могъ сына . . . мое дете, мое сироче! — оно, коме самъ я гомилу круна предуготовіо — па да изгуби и свою праву! — збогъ мене — докъ самъ годъ живъ они ће дркати! — О! — шта ми паде на паметъ! — тако е — да умремъ — мой е сынъ законый наслѣдникъ царства. — Одъ гроба могъ немаду се шта бояти. Царевѣ саюзни стидиће се да отму сирочету престоль. — Срећомъ имамаъ отрова, што е Кабанись правіо . . . *(извади изъ цепа и успе у гашу.)* Они ће рећи да нисамъ хтео дулѣ одъ стра да живимъ — и да е смрть мое бѣгство . . . — али я знамъ зашто! — *(одсече одъ свое косе и завіе у артию)* ово моме сыну! — ова здравица за нѣгово здравлѣ и срећу *(нѣ отровѣ)* збогомъ сыне! — збогомъ Французка *(увати се рукама за главу и падне на столицу.)*

Шпіонъ. *(Съ врата.)* Шта ли то ради!

Нап. А — Кабани ми е казао да е овај отровъ најячи и најбрже умори, па ево ништа . . . али ово су четири године одъ како га носимъ узасе — — па е о-

слабіо, изветріо. — Онъ нема више сна-
ге да ме умори него само да ме мучи.

Шпіонъ. (*Утри.*) Нема выше су-
мнѣ, Императоръ є отрованъ.. — Ваше
Величество!

Нап. Ёути! —

Шпіонъ. (*Виге.*) Овамо! овамо на
помоћъ! Императоръ оће да умре — Ру-
станъ! Рустанъ! а! — несрећникъ! и онъ
га оставля, никога выше! — (*звони*) а!
кадъ бы кровь была лекъ за тай отровъ.

Нап. Нетреба, нетреба — отровъ є
као и ёулета, — смръть ме неће іошть.

Коленк. (*Уће.*) Шта є то?

Шпіонъ. А — господине гди є ле-
каръ Иванъ?

Коленк. Садъ башъ оде на коню! —
али шта є Императору?

Шпіонъ. Онъ се — —

Нап. (*Шпіону*). Пстъ! — Ёути. (*Ко-
ленкурту*) ништа господине, — нешто ми
є р'ђаво (*за себе*) ніє іошть воля Божія.

Коленк. Ваше є Величество врло
пребледило!

Нап. Гди ми опредѣляваю да жи-
вимъ, ако дамъ оставьу на све?

Коленк. На Корфу, Корзики или на острову Елби.

Нап. Я найволимъ островъ Елбу —. Оће ли ми допустити да поведемъ кога одъ мои кућана, и штогодъ одъ мое войске?

Коленкуртъ. Четири стотине гранатира, и одъ вашій коє вы изберете. — Ако се ваше Величество рѣши — Берtrandъ, Друо, и Камбронъ моле васъ да могу и они съ вама ићи.

Напол. О, они нису одъ мене ништа искали ни молили кадъ самъ быо у срећи и снаги потомцы ће наградити оне кои ме неоставляю у бѣди и несрећи. *(Приђе полако асталу и пише.)*

„Саюзне силе прогласиле су да е Императоръ Наполеонъ єдина препрека повратку мира у Европи, Императоръ Наполеонъ вѣранъ своіой заклетви изяснява: да се онъ одриче и за себе и за свою децу престола Францускога и Римскогъ — и да нема никакве жертве, и самъ животъ, за коє неби онъ быо готовъ користи Француской жертвовати.“

6. Априла 1814.

Бстели садъ задовољни господине?

Коленкуртъ. Я само имамъ іоштъ е-
дну милость одъ васъ да молимъ.

Нап. Какву?

Коленкуртъ. Да ми ваше Величество
дозволи, да васъ и я пратимъ на островъ
Елбу.

Нап. Вы? — то неће бити.

Коленкуртъ. Ваше Величество...

Нап. Идите што пре у Паризъ, та-
мо васъ едва чекаю. (*Вратару.*) кажи ге-
нералу Птиту, нека мете све солдате у-
редъ... — я ћу да се съ њима опростимъ
и да имъ рекнемъ последнѣ мое збогомъ.
— Збогомъ Коленкурте. — Француска ће
жалити замномъ, и проклинаће све оне
кон су помогли да пропаднемъ. Збогомъ.

Коленк. (*Полюби му руку.*) Съ Бо-
гомъ ваше Величество... (*Онъ оде. —
Наполеонъ узме свой шеширъ съ астала, за-
мисли се мало, и оде на лево.*)

VI. С Ц Е Н А.

(Дворана у Фонтенеблу.)

ГЕНЕРАЛЪ ПТИТЬ, ЛОРЕНАЦЪ, СОЛДАТИ, ПО-
ТОМЪ НАПОЛЕОНЪ

ЛОРЕНАЦЪ. Хе — старцы, ама, ка
говори се да насъ оће да разпусте све
кућама! — радуатели се томе?

Сви. солдати. Не, не, —

ЛОРЕНАЦЪ. Ни я, іоштъ се говори
да Императоръ ніє више Императоръ —
— то є лажъ єлте?

Сви Лажу, лажу!

ЛОРЕНАЦЪ. Недамо мы нѣга, док годъ
остане насъ макаръ четири човека, да мо-
жемо начинити кару.

Сви. Сви ће мо за нѣга умрети.

ЛОРЕНАЦЪ. (*Лути пушкомъ о землю.*)
Некъ доће садъ ко сме.

ГЕНЕРАЛЪ ПТИТЬ. Солдати! къ оружію!

СОЛДАТИ У РЕДУ. Императоръ! Им-
ператоръ. (*Наполеонъ указже се.*)

Сви солдати. Да живи Императоръ!
у Паризъ, у Паризъ! (*Наполеонъ мане ру-
комъ да ћуте.*)

Солдати. Песъ — ѣдутите, оће да говори

Нап. Солдати, мое старе гарде! — Я се съ вама праштамъ. — Има двадесеть година одъ како я другуемъ съ вама, и зато цело време, свагда самъ васъ нашао на путу славе и чести. Како у ово последнѣ време, тако и за време наше среће, вы сте свагда были примѣръ храбрости и вѣрности. — Съ таковимъ люда као што сте вы, наша стварь небы пропала. — Овомъ рату небеше края, и кадъ бы іоштъ постао грађанскій, онда бы Француска само несрећниа была. Я самъ дакле жертвовао све наше интересе, користыма нашегъ отечества. — Я одлазимъ — а вы браћо! продужите вашу службу Француской, — моя єдина мысао была є нѣна срећа и слава; и свагда ће остати предметъ мой желя! — немойте се тужити на мою судьбину — — я ћу описивати наша велика дѣла, коя смо мы заєдно чинили. — Съ Богомъ моя децо! — кадъ бы могао све бы васъ загрлю — но баремъ да загрльимъ вашъ барякъ...
(Генераль Птишь, узме барякъ и представи Наполеону кои га загрли и любви). **Съ Бо-**

гомъ іоштъ еданпуть, о мои стари дру-
гови! нека овай полюбаць пређе у сва
ваша срца: Съ Богомъ.

ПЕТО ДЪЙСТВО.

(У Паризу — 1815 год.)

СОБА ИЗПРЕДЪ ВОЕНОГЪ МИНИСТЕРСТВА.

І. С Ц Е Н А.

ВРАТАРЪ, еданъ БАРОНЪ, и еданъ СТАРЫЙ
ВОЙНИКЪ.

ВРАТАРЪ (*старомъ войнику,*) куд' ћешъ
ты?

ВОЙНИКЪ. Носимъ едно прошеніе ми-
нистру.

БАРОНЪ. Шта тражишь?

ВОЙН. Леба тражимъ. Я самъ два-
десетъ година воевао.

ВРАТАРЪ. Садъ е већъ доцканъ, вре-
ме е аудіенціе прошло.

Войн. Опетъ за мене доцканъ! —
Ево већъ два месеца, одкако предъ нѣ-
говымъ вратима чекамъ, и вавекъ е доц-
канъ.

Баронъ. Шта сте были у войски?

Войн. Капетанъ.

Баронъ. Хм, капетанъ! . . . То е
степенъ кои треба да се дае само людма
одъ фамилія. — Мы немамо выше рата —
и садъ требамо само младій людій кои
знаду лепо играти и певати, — но ипакъ
вы сте служили едномъ тирану.

Войн. (*уздане.*) Тирану! —

Вратаръ (*чита новине.*) „Нѣгово ве-
личанство краль, поставило е Маркиза
отъ Лафеляде Полковникомъ треће реги-
менте ловачки коняника.“

Войн. Едно дериште — — Полко-
вникъ!

Вратаръ. Јоштъ се говори да ће се
та регимента нѣговымъ именовъ звати.

Войн. За време Императора звала
се та регимента: „неустрашима.“

Вратаръ (*чита далѣ.*) „Нѣгово вели-
чанство дало е орденъ почестногъ легио-
на Грофу отъ Формонта. — Маркизу отъ

Лартига трећемъ камердинеру кодъ нѣгове кр. светлости Дуке отъ Бери, и Господину отъ... “на мою душу има иѣ много.. ко ће иѣ све читати? — око дваестъ — триестъ..”

Войн. (*оладере и баша свой орденъ*), да небудемъ раванъ шпионима и ласкательима.

Вратаръ (*чита.*) „Новости са острова Елбе являю, да е Бунапарта изгубио већъ волю да ексерцыра свое войнике. Онъ се забавля съ ботаникомъ, и игра се по песку съ каменѣмъ као мало дете, и сви войници што су отишли за нѣмъ, моле да се поврате у Французку.“

Войникъ (*уздане.*) О! — зашто я нисамъ тамо! —

II. С Ц Е Н А

Преѣшнѣи. Маркизь отъ Лафеляде.

Маркизь. Оѣу ли моѣи говорити са нѣговомъ Екселенціомъ?

Вратаръ. Незнамъ — оѣе ли моѣи нѣгова Екселенція..

Маркизь. Нѣгова Екселенція у свако доба пушти ће ме себы . . Я самъ Маркизь отъ Лафеляде, што самъ наименованъ за Полковника.

Вратарь. А — опростите . . я ћу васъ одма пріявити.

Министерь. (*Отвори самъ врата.*) А, извол'те, извол'те Господин' Маркизу!
(*Маркизь оде.*)

III. С Ц Е Н А.

Вратарь, войникъ, потомъ Министерь съ Маркизомъ.

Войникъ. — За мене є доцканъ, — на мене нема да дође редъ! — о благо оныма што су изгинули на Маренгу, Аустерлицу, подъ Москвомъ и на осталымъ боввыма — оны су пуны славе, чести, и задовольства помрли, а нису доживили да се овако презиру.

Вратарь (*виже на сокакъ.*) Некъ се окрену кола за нѣгову Екселенцію.

Войн. Ето, опеть осамъ дана да чекамъ. — Морамъ я садъ съ нѣимъ говорити — макаръ га силомъ уздржао.

(Министеръ изиђе у разговору са Маркизомъ.)

Минист. *(Маркизу.)* Ама зашто вамъ ніе право! мой младый пріятелю, — я самъ се іоштъ радовао да самъ могао толико за васъ учинити. — Та вы знате, да бы васъ я одма поставіо маршаломъ — —. Али было бы мрмляня и вике — претрпте се — мало доцніе докъ будете баремъ три месеца у той служби.

Войн. Господине!

Минист. *(Погледа га преко свога рамена.)* Шта є?

Войн. Я самъ еданъ старый войникъ, служіо самъ двадесеть година. — Пакъ самъ одпуштень безъ пензіе.

Минист. Садъ є доцканъ, доћи после осамъ дана.

Войн. Ево већъ два месеца, одкако я доодимъ свакогъ Уторника; и нигда нисамъ могао до васъ допрети.

Минист. Я нисамъ томе кривъ.

Войн. Я самъ Господине быо у свима боевыма.

Мин. Па іоштъ тражите пензію? — вы сте срећны што нисте прогнани.

Войн. Прогнанъ — ? заръ што самъ служю момъ отечеству?

Мин. Кому сте служили, одъ оногъ иштите награду.

Войн. Ёсу ли то она обеѣаня коя сте намъ говорили кадъ в се краљь повратіо?

Мин. Заръ мора нѣгово величество да дае рачунъ таковымъ

Войн. Изрецыте Господине, изрецыте!

Мин. Айдмо, — я немамъ времена да васъ саслушамъ.

Войн. (*Заустави га.*) Но ипакъ морате ме саслушати; ербо вамъ овде говоримъ у име шесетъ иляда храбры войника, кои сви као и я скапаваю одъ глади. -- Вы сте учинили французкой више зла, за ову єдну годину; него што бы и сами наши непріятельи помыслили. Али узмите се у паметъ. Нико неће остати безъ свое казни — вы сте понизили цео народъ. — Вы сте подавали шпионьма и слугама ордене кое мы више несмемо да носимо, да не бы были съ ньима помещани. — Проклети были! — Вы сте на место отечествене деце, понамештали

люде коѣ непознаѣ земля... кои су ро-
ђени међу туђинцыма — и кои неће в
знати бранити одъ туђинаца. — Проклети
были! вы сте наружили наше побѣде, сру-
шили наше триумфе, и место штатуе
Клебера и Дезеа, поставили сте Кадуда-
ла и Пишегру. — Проклети были! Али
време нѣ далеко, кадъ ће те вы вашимъ
сузама платити наше сузе — али то не-
ће бити доста — осимъ суза мы оѣмо
и крви. Проклети были — — садъ мо-
жете ићи. —

Мин. Пандури, затворите овогъ чо-
века.

Войн. Садъ ћу у тамници баремъ
имати леба.

IV. С Ц Е Н А.

ОСТРОВЪ ЕЛБА.

(Првстаниште Ферая, Недеља 26. Фебруарія 1815. г.)

Види се лађа „Инконстантъ.“

Наполеонъ, Лоренацъ на стражи ода.

Нап. Ха, старый мой! ты ћутишь.

Лоренаць. Не говори се са страже.

Нап. А, а, ты си точанъ у твоіой дужности...

Лорен. Има близу двадесеть и две године, кадъ самъ еданпуть на стражи певао, и зато ми в Херцогъ... заборавіо самъ му име... та Херцогъ... Жинотъ, одредіо, те самъ два дана стражаріо. — То в было у Гулону — онъ в онда было капларъ; вы сте были само командантъ топова; а я самъ онда было само простый регруть; о, одъ то доба сви смо се узвысили.

Нап. Е, добро — я те разрешавамъ одъ те дужности. — Бли ти се досадило овде?

Лорен. Неможе горе быти.

Нап. Были се вратіо у Француску?

Лорен. Бы, али съ вама.

Нап. Са мномя? — ты знашь добро да то неможе быти, него безъ мене?

Лорен. Безъ васъ? — нигда!

Нап. Дали сви твои другови тако мысле?

Лорен. Сви.

Нап. Имашли рода у Француской?

Лорен. Дете нема ближегъ рода одъ
свогъ отца а нашъ отаць вы сте.
Имао самъ и стару майку . . . и већъ има
четрнаестъ година одкако ништа нисамъ
чуо за ню Писала ми е еданпутъ
кадъ самъ быо у Италиі — ел'те, то е
лепа земля, ни врло врућина ни зима; ту
смо учинили лепы побѣда. — Ево писма
одъ мое майке, толико самъ пута молю
да ми се чита, еръ я незнамъ читати, . . .
и одъ Маренга нисамъ ни гласа више о
нъой чуо . . . можда ми е писала у Бечъ
или Москву, али мы смо брзо туда про-
шли, и нисамъ имао кадъ на пошту ићи.
— Сирота мати . . . гди ли е садъ и како
ли е . . . о, неговоримо више о томъ.

Нап. Мы ћемо данасъ кодъ приста-
ништа имати еданъ великій прегледъ вой-
ске.

Лорен. То е добро — то е свагда
велико веселъ зе насъ. Я признаемъ да
треба да се вашъ старый начинъ живота
поврати. — Я нисамъ быо задоволянъ съ
вама, кадъ васъ видимъ у башти гди ко-
пате и плевите — мысліо самъ и говоріо
у себи: како може човекъ заборавити
самъ себе . . . а особито кадъ е быо пре-
вешто.

Нап. *(Слеши се)* То си мыслию? —
(осерне се) каква ли в оно лађа? може
быти да долази изъ Француске.

Лорен. То су рибари изъ Ливорне
— или изъ Спеціе; или изъ Француске ..
(викне едному долазећему) ко иде?

Нап. То е чини ми се еданъ добаръ
пріятель.

V. С Ц Е Н А.

Наполеонъ, Лоренацъ и Шпіонъ.

Шпіон. „Тулонъ и слобода!“

Нап. Онъ е — *(Лоренцу)* непуштай
никога да се овамо приближи, я имамъ
посла съ овимъ човекомъ *(Шпіону)* ты си?

Шпіонъ. Я самъ ваше Величество.

Нап. Одкудъ додишъ ты?

Шпіонъ. Изъ Француске.

Нап. Управо изъ Француске?

Шпіонъ. Не; — преко Майланда и
Спеціе.

Нап. Шта си видіо у Паризу?

Шпіонъ. Видіо самъ . . . *(каже му
нетто полако.)*

Нап. Шта су ти дали да ми донесешъ?

Шпіонъ. Ништа — бояли су се да ме гди неувате и невизитираю.

Нап. Јопит' дакле мысле на мене у Француской?

Шпіонъ. Ёднако.

Нап. Тамо се о мени вальда праве различне басне и приче и поруге часъ изнесу да самъ полудію . . . часъ да самъ болестанъ . . . па многи веле да ће ме преместити на островъ свете Ёлене . . . я имъ то не бы совѣтовао. Я имамаъ овде людій и топова и ране и потребе за шесть месеца, я се могу бранити. Владателѣи неће се и съ тымъ срамотити. Они знаду добро да бы ме за две године она вруѣа клима уморила. — Шта раде Бурбони у Француской?

Шпіонъ. Они нису одговорили жељи и очекиваню народнѣмъ, и свакій данъ расте брой незадовольника.

Нап. Я кадъ самъ дао оставку, мысліо самъ да су се Бурбони своіомъ несрећомъ и страданѣмъ научили памети, и да неће у свое старе погрешке на ново пасти сбогъ кои су 1789. године и пропали.

Я самъ мыслию да ће краль владати съ добротомъ; но одкако су дошли у Француску само су будалаштине чинили. Нѣовъ трактатъ одъ 23. Априла врло ме е лютіо. Съ єдномъ чертомъ пера одузели су Белгію Француской: Райна е права граница Француске. — Талърандъ учиніо е то бездѣліе — зато ће му се дати новаца. — Съ таковымъ безчестнымъ уговорима миръ е лако заключити. — Да самъ я хтео као они, да подпишемъ срамъ или пропасть Француской, онда они небы на момъ престолу были — Али я бы воліо да ми се рука одсече него такав уговоръ да подпишемъ. Я самъ воліо одрећи се престола, него да га задржимъ съ окрнѣномъ моіомъ славомъ, и безчестіемъ народа Францускогъ. Круна обезчешћена, то е гаданъ тереть. Мои неприятельи говорили су, да я нећу мира, него само боя и крви; али по времену познаће светъ истину; исторія ће казати, ко е желіо да се крвь пролива. — — Да самъ я хтео єднако рата, я бы се измако съ моіомъ войскомъ преко Лаора у брегове и туда се по моіой вољи тукао. — Они су ми подносили престоль Италіе, али я самъ га одбаціо: кадъ е когодъ владао надъ

Францускомъ, тай нетреба да после на другомъ месту влада. (ућути мало.) Иду ли мои генерали у кралѣвъ дворъ?

Шпіонъ. Они су се разлютили што се емигранти болъ примаю, кои нису никадъ чули како тощ пуца.

Нап. Бегунци остаће довека они исти. — Шта говоре о мени мои солдати?

Шпіонъ. Они говоре да ће опетъ видети нѣиногъ малогъ каплара, и кадъ њн натераю да вичу; „да живи краль“, они къ тому придодаду полако: „Римскій.“

Нап. Они мене искрено воле, — шта говоре о нашој пропасти . . . хтедо рећи о нашимъ несрећама?

Шпіонъ. Они говоре да е Француска издата, и продата.

Нап. Тако е — имаду право. — Да нѣ издао херцогъ одъ . . . нећу да му учинимъ ту честь да му изречемъ име на моя уста — саюзници бы сасвимъ пропали. — — Тай маршалъ! то е несрећа. Онъ е жигосанъ безчестіиѣ навѣки. — Нѣгова сва крвь не бы была доста да се освете зла коя су народу учинѣна. Я ћу нѣговомъ спомену и имену приденути ту рѣчь: „издајство“ — и предаћу га про-

клетству потомака. (*Ухути мало.*) Изъ све-
га што ми кажешъ видимъ, да Бурбони
немогу више владати — нѣново е прави-
телство добро само за калуѣере, племиѣе,
и за старе грофове. — Войници нигда не-
ће быти за Бурбоне! — Наше побѣде и
наше бѣде и несреѣе утврдили су изме-
ђу мене и нѣи искрено пріятельство, са-
мномъ они ће наћи силу и славу, а съ
Бурбонима — нигди ништа. — Владателѣи
немогу се другчѣе одржати осимъ или лю-
бавію или страомъ; а Бурбона нити се ко
бои, нити ѣи ко любви. — Они ће сами се-
бе сбацити съ престола. — Али могли бы
се јоштъ дуго држати. Французи неуме-
ду да буне. . . . треба да имъ я помогнемъ
. . . . они само на мене чекаю. Я имамъ
за себе савъ народъ и солдате . . . а про-
тивъ мене само неколико грофова и ба-
рона. Ајдмо — данъ кога самъ чекао
свануо е. Часъ е куцнуо. Судбина е рѣше-
на . . . (*зове*) Господинъ великій маршалу!

VI. С Ц Е Н А.

Преѣашнѣи, и великій маршаль.

Вел. маршаль. Шта заповѣда ваше
величество?

Нап. Ђли моя войска готова?

Маршалъ. Она иде пристаништу, као што њ ваше Величество заповедило, да учините прегледъ . . . добоши се одавде чую.

Нап. *(Куцка га рукома.)* Господинъ маршалу! ѡстели се опростили съ вашомъ женомъ?

Маршалъ. А зашто? — Я се уздамъ да ме ваше величество неће одъ себе никудъ послати.

Нап. Не — него ћу васъ самном повести.

Маршалъ. Могули знати?

Нап. Садъ ћете чути. *(Солдати съ бандомъ дођу, Наполеонъ мане рукома и музика ућути.)*

Солдати! вы сте све оставили и слѣдовали сте вашемъ императору у несрећи. — Исто тако и вашъ императоръ васъ любви. — Солдати, я самъ свагда уздао се у васъ; — садъ полазимо на послѣдню нашу войну. Има еданъ месецъ дана како самъ се я побринуо и направіо едну лађу Инконстантъ *(непостояный)* и іоштъ три друге, оне су наоружане и препра-

влѣне за бой, и са нѣма е спремлѣно рана за осамъ дана. Мое четири стотине гренадира возиће се самномъ, у Инконтанту, те две стотине егера корзикански, и сто польски лаки коняника раздѣлиће се у оне три друге лађе. — — Садъ — солдати! — само вамъ имамъ едну речъ рећи: — Мы полазимо у Француску, мы полазимо у Паризъ; . . .

Солдати. (*Визу*) У Француску! у Паризъ! да живи Француска! да живи императоръ.

(*Чуе се пуцанъ едногъ тона.*)

Нап. То е знакъ полазка. — Браћо! кою прву земљу видимо, то ће бити Француска. — Гренадири! напредъ — маршъ! (*Музика свира и войска улази певајући у лађе, и слази подъ кровъ лађа.*)

(*Бидикъ се промени. — Море, и лађе.*)

VII. С Ц Е Н А.

(*Море, и кровъ лађе.*)

Наполеонъ, Берtrandъ, Лоренацъ, еданъ секретаръ, капетани, и лађари.

Нап. Господинъ Маршале!

Берtrandъ. Ваше величество!

Нап. Кадъ смо пошли одъ Елбе, я самъ вама дао еданъ пакетъ запечаћенъ.

БЕРТР. Ево га овде.

Нап. У нѣму су две прокламаціе мов. Седите за асталь съ моимъ секретаромъ и препишите неколико копія. (*Секретаръ и маршалъ седну да пишу.*)

Еданъ лаћаръ. (*Съ высине вите*) Види се едно платно одъ лаће!

Нап. Каква е лаћа?

Лаћаръ. Воена.

Нап. Какавъ има барякъ?

Лаћаръ. Францускій.

Нап. Познаешъ ли ту лаћу?

Лаћаръ. Познаемъ — „Зефиръ“ — и капетанъ Андрія.

Нап. Топціе! къ топовима! — (*Солдатили*) нека сви изаћу горе, — нека свакій прилегне са своіомъ пушкомъ, и некъ буде готовъ. Ако насъ не нападне, пустићемо е некъ прође, али, децо! ако насъ дарне, мы ћемо е освоити... А, а, ето е, — управо на насъ — тридесетъ и шесть топова има! — а мы само двадесетъ и четири. — Господинъ капетане, шта вы велите?

КАПЕТ. Ваше Величество овде за-
поведа.

НАП. Е, добро — я ћу бити за садъ
морскій капетанъ. Дайте ми вашу трубу
што говорите крозь ню. — Ћутите де-
цо! ено капетанъ одонудъ виче.

*(Види се лађа „Зефиръ“ еди едри поредъ њи.
— Капетанъ крозь рогъ говори:)*

КАПЕТАНЪ ОДЪ ЗЕФИРА. Хей! — у кое
пристаниште путуєте?

НАП. *(одговара.)* У генуйскій отокъ!

КАПЕТ. одъ ЗЕФИРА. Одкуда дола-
зите?

НАП. Одъ острова Елбе.

КАПЕТ. одъ Зеф. Шта ради Импера-
торъ?

НАП. Здравъ е.

КАПЕТ. Срећанъ путь.

НАП. *(Пружиаюћи безбрижено трубу ка-
петану)* Фала. — Хе, господине маршалу!
гди сте већъ съ вашимъ прокламаціама?

БЕРТРАНД. Ваше Величество, ово
нѣ могуће читати.

НАП. Дайдете. *(Проба да онъ гита)*

Истина е. *(Сгузва у руку и баца у море.)*

Пишите: *(диктира).*

„Прокламація войсцы одъ нѣговогъ Величества Императора.

1. Марта 1815. год.

„Наполеонъ, уставомъ царства, Императоръ Француза и Краль одъ Италіе.

„Солдати!

„Мы нисмо были побеђени — Два човека што су одступили изъ наше войске, издали су нашу славу, свою землю, и свогъ добродѣтеля.

„Солдати! у момъ изгнанству я самъ чуо вашъ гласъ; я самъ преко свою опасности и препрека дошао. — Вашъ Генераль, когъ в народъ на престоль подигао вама е дошао. Дођите сви да се съ нѣмъ сѣдините. — Одцепите те знакове и фарбе, коє в народъ проклео, и коє су двадесеть и петъ година ишле противу Француске. Придените кокарде тробойне, вы сте нѣи носили за времена найславнїи наши дана, мы треба да забравимо да смо были негда господари други народа; али нетреба да трпимо да се други меша у наше послове.

„Ко се усуђує да намъ буде господаръ? и ко бы имао за то довольно сна-

ге? примите опетъ ове баряке кои су се више васъ вія и на Аустерлицу, Улму, Ђни, Ейлау, Фрѣдланду, Туледи, Екмилу, Еслингу, Ваграму, Смоленску, Луцену, и у Монтмирайлу! —

„Солдати, упоредите се опетъ подъ заставе вашегъ Императора; нѣговъ животъ саставлѣнъ е одъ ваши живота; нѣгова користь, нѣгова честь и слава, ніе ништа друго него ваша користь, ваша честь и слава; побѣда ће ићи предъ нама, и царскій орао летиће одъ звонаре до звонаре, до нотр-дамски тороня у Паризу.

„У вашой старости, слуша ће съ почитаніемъ ваши суграђани причаня о вашымъ великимъ дѣлыма, и моћи ћете съ поносомъ рећи: „И я самъ быо съ томъ великомъ войскомъ, коя е двапутъ ушла у зыдине Беча и Берлина. коя е освоила Мадридъ и Москву, и коя е ослободила Паризъ одъ срамоте што му е издайство нанело.“

„Честь храбрымъ воицима, слави свогъ отечества; а срамъ! вѣчный срамъ издаицама, ма одъ кое високе фамиліе были; кои су тукли се двадесетъ и петъ

година у войсцы непріятелской да помогну непріятелю раздерати срце отач-
бине.“

Наполеонъ.

Лоренацъ. *(Кои е еднако слушо.)* На мою душу, тако е — ударише ми сузе на очи! — премда се сеѣамъ да самъ само еданиуть у момъ животу плако — кадъ самъ оставіо мою сироту майку — сирота жена!

Лаѣаръ. *(Съ высине виче.)* Земля! земля!

Нап. *(Скине капу).* Клекните децо; — а вы господо скините капе *(тишина)* и садъ нетреба више да се криемо и боимо. Дигните тробойный барякъ — и избацыте еданъ топъ. *(Сви метну капе на баіонете и вичу: да живи Француски.)*

Нап. *(Генералу.)* Генерале! узмите десеть люди и два офицыра; и идите са еднымъ чамцемъ те прегледайте обалу — е, децо; ево наше французске; то е наша мила французска. Мы ћемо опетъ видити нашъ лепый Паризъ, и нѣговъ Пантеонъ, *(извозе се сви на суво, Наполеонъ лећући ногу на землю — говори:)*

Поздравляна ми буди земльо света
француска, — Богъ ми е сведокъ да я не
бы никадъ метуо ногу мою на твою оба-
ле, кадъ не бы мыслио да то не чинимъ
за срећу твои сынова, — и за добро це-
логъ света. — Господинъ Маршалу, пу-
штите некъ се приближе тій люди — то
су моя деца — одите браћо — одите, я
самъ — вашъ Императоръ, вашъ отаць,
вашъ Наполеонъ.

Еданъ селякъ (*Падие предъ Наполеона.*)
Я самъ еданъ старый войникъ, — нисамъ
мыслио да бу васъ нигда више видети —
но садъ већу васъ више игда оставити.

Напол. (*Маршалу.*) Вы садъ видите
Бертранду, ево већъ помоћъ — децо мы
смо изповили у средъ ове шуме одъ ма-
слинки, то е добаръ знакъ — Лоренаць!
избаци твою пушку. — То е едина пушка
коя ће пући до Париза, — децо напредъ,
напредъ, маршъ! у Паризъ.

Сви. У Паризъ, у Паризъ!

VIII. С Ц Е Н А.

(Паризъ. Кралѣвъ дворъ Тилѣрів.)

БДАНЪ АБУТАНТЬ, И КРАЛѢВИ ТЪЛОХРАНИТЕЛЪИ.

АБУТАНТЬ. (*Крозъ врата напољ неколь наружує.*) Нека поредъ читавогъ пута коньи буду спремлѣны... ево едногъ пасоша — — — нека се ни тренутка више нечека. (*Ступи сасвиль.*) Шта има ново господо?

ПРВЫЙ ТЪЛОХРАНИТЕЛЬ. Вы знате болѣ него мы. — Говори се да е се кралѣвъ братъ повратіо само съ еднымъ пандуромъ.

АБУТАНТЬ. То е истана — али шта е съ Маршаломъ Неіомъ?

ДРУГИЙ ТЪЛОХР. Вы іоштъ незнате?

АБУТ. Шта?

ДРУГИЙ ТЪЛОХР. Солдати нѣгови кадъ су срели Бонапарту, сви су га оставили и нѣму прешли, и тако е се и онъ морао съ нѣмъ сѣдинити.

ПРВЫЙ ТЪЛОХР. Старешине и офицери отрчали су му на сусреть, и кадъ ій

нису хтели пустити, народъ в разваліо
капіе и путь отворіо.

Другій тьлохр. Ахъ Боже мой! шта
ли ће быти.

ІХ. СЦЕНА

Преѣзашњи, — Лафелядъ, Реньіе.

Лафелядъ. Добро ютро!

Сви. Шта има ново? шта има ново?

Лафелядъ. Ето шта има, Импера-
торъ текъ што ніе стигао овде у самъ
Паризъ.

Првый тьлохр. Гди ли є садъ одъ
прилике?

Лафелядъ. Ко бы то знао — тай
човекъ лети као муња.

Аѣут. (*Лафеляду.*) Господин' Пол-
ковниче, Краль желн съ вама говорити,
изволте къ нѣму. —

Лафелядъ. — Съ богомъ

Другій тьлохр. А, ево Ленѣа гди
долази. (*Виге съ прозора.*) Шта є ново?

Реньіе (*одоздо са сокака.*) Говори се
да умало ніе Императоръ погинуо — и
да є убилацъ уваћенъ.

Другій тълхр. То є бездѣліє и срамота, пуцати на Императора као на беснопсето.

Првый тъл. (*Єднолѣ чиновнику.*) Гди ѣте Господине?

Чиовн. Да кажемъ да се одма кралѣва кола съ найбржимъ коньма упрегну... вы ѣте га пратити... (*своиѣ слуги.*) Трчи моіой кући, и отреси одъ прашине мою стару униѢорму кою самъ носіо кадъ є Императоръ царовао... И я ѣу до єдногъ сата доћи... кажи моіой жени да се небрине, я ѣу се паметно владати, неѣу се замерити. — (*Оде.*) —

Првый тълхр. Говори се да Императоръ ніє далеко одъ Париза.

Другій тълхр. Єдны кажу да є веѣъ предъ Паризомъ,

Чиовникъ. (*Пролазеѣи у кралѣву собу.*) Кола су кралѣва готова.

Лафелядъ (*изаѣе.*) Краль ѣе садъ овуда проѣи господо... немойте му ништа говорити, доста му є нѣгове несреѣе... вы сте можда различни мнѣнїя... али — — почитовати треба страданя и белу косу.

(Лудвикъ XVIII. прође. Сви љуте. Добра ни сви оду за њима.)

Бданъ *(остане.)* Без' трага! — я немамъ кудъ за њима — никадъ нисамъ бежао изъ Француске, нећу ни садъ. *(Изводи изъ џепа одну тробойну кокарду и придене.)* Ко се уме претарати и лагати, нека никадъ не бежи — я самъ се томе надао — ово ће ме спасти.

Выше њи уђу. Императоръ већъ е у Паризу и ето га садъ ће овде доћи.

(Вика на сокаку: да живи Императоръ, све се ближе прикугуе. Официри и Генерали уђу.)

Бданъ официръ. Ето Императора! да живи Императоръ!

Вика измеџана. Треба да га на рукама унесемо у његовъ дворъ.. да живи Императоръ..

Нап. *(Ступи на видикъ.)* Фала вамъ децо! Фала! — я самъ вашъ старый Императоръ! — вашъ отаць, вашъ пріятель! — ваша радость и моя е радость.

Бданъ Чиновникъ. О — ваше Величество я самъ непрестано за вама уздицао и плакао. . .

Другій. Я самъ се непрестано за да-
нашнѣи данъ богу молю. . .

ТРЕБІЙ. Мене в краль гоніо што
самъ я свагда. . .

НАП. Све добро господо — али я
имамъ само народу благодарити за мой
повратакъ —

ВРАТАРЪ. (*Явля.*) Ваше Величество,
Депутирцы Камере овде су.

НАП. Некъ дођу.

Другій вРАТАРЪ. Депутирцы Камере
Пѣра. (*Дођу сви.*)

НАП. Господо! посланицы Камере
депутираца! — Камера депутираца пока-
зала в се недостойна народнѣгъ повѣре-
ня, што в учинила да народъ плати за-
ключене дугове странцыма — и зато я
обалюемъ камеру депутираца.

Господо посланицы Камере Пѣра! Та
в Камера саставлѣна одъ оны люди, кои су
носили оружѣ противу свогъ отечества, и
хтели су да поврате феудална права . . .
и да униште продае народне . . . за то я
касирамъ Камеру Пѣра.

Я ћу позвати бирателѣ у поля май-
сва, и ту ћемо на ново ускрснути народ-

на права. Ёрбо в престолъ створенъ за народъ, а не, народъ за престолъ.

Я се надамъ миру — али небоимъ се ни рата — мои орлови имаю у свако доба разширена крыла — и я се држимъ о не юначке пословице: чини, што треба да чинишь — па нека буде шта му драго.

Сви. Да живи Императоръ!

БЕРТРАНДЪ. Ваше Величество — вы сте садъ већій него игда! —

НАИ. (Полако.) Само да се надгодъ неузкаемъ, што самъ оставіо островъ Елбу.

ШЕСТО ДѢЙСТВО.

(На острову Св. Єлене — 1821. год.)

І. С Ц Е Н А.

НАПОЛЕОНЪ, Х'ДЗОН-ЛО, (надзиратель острова,) САНТИНИ, и єданъ ОФИЦЫРЪ.

(Наполеонъ гледа море съ вѣра єдне пећине.)

Х'ДЗОН-ЛО. (Офицыру.) Ако бы Генераль Бонапарта хтео да яше данасъ на

ковю, то ће те га вы пратити на десетъ
корака. — Нигда далѣ. — Ёрь такве самъ
нове налоге добио одъ могъ правител-
ства.

Офицыръ. Добро господине.

*(Наполеонъ замисльнъ сиѣе са стѣне и
оде полако на десно.)*

Х'дзон-ло. Кои годъ покуша да по-
могне Генералу да утече, быће смрѣу
казнѣнъ. — Я васъ на то опоминѣмъ за-
то, што вы сте одскора на овай островъ
дошли.

Офицыръ. Добро господине.

*(Х'дзон-ло удалъи се. — Сантини поя-
ви се съ пушкомъ съ друге стране, и узме
Надзирателя на нишанъ; но спусти пушку,
кадъ опази енглезкогъ офицыра.)*

Сантини. *(за себе.)* Рѣо енглезка!..

Офицыръ *(кои в видіо да в было ме-
туо Х'дзон-ла на нишанъ.)* А.. вы ловите
господине. ?

Сантини. Ёсть; Императоръ се вр-
ло рѣаво рани, зато радъ самъ да му што-
годъ іоштъ ручку придодамъ.

Офицыръ. А шта вы обычно лови-
те?

Сантини. Мале тице, — шеве.

Офицъръ. Ёсть, ёсть, шеве! — вы имате лепу пушку. . .

Сантини. То е Француска пушка.

Офицъръ. Дайте да видимъ.

Сантини. Зашто.

Офицъръ. Да видимъ ели добра за око, . . и я бы ловю . . .

Сантини. А, а.

Офицъръ. Ёсть, ёсть, (*лете на око.*)
Добро. (*Избащи е у стабло едногъ дрвета. Тане одбѣ коре и иверѣ одъ дрвета. Онъ приѣ дрвету и съ ножель извади тане, и вративши се Сантини.*) — А заръ су ово мале гмизе съ коима тучете вы шеве? . .

Сантини. Шта оѣете вы съ тымъ да кажете?

Офиц. А за кога е было ово тане?

Сантини. За Надзирателя; — а ово друго — за мене.

Офиц. Да убіете Надзирателя!?

Сант. Вы ипакъ нисте Енглець?

Офиц. Будало!

Сант. Зашто сте дошли овде?

Офиц. Да спасемъ Императора.

САНТ. Како?

ОФИЦ. Онъ ће само то знати.

САНТ. Оће л' се онъ поверити ва-
ма?

ОФИЦ. Оће.

САНТ. Заръ онъ васъ познае?

ОФИЦ. Познае.

САНТ. Познае ли васъ одавно?

ОФИЦ. Пре негъ што си ты чуо да
се нѣгово име споминѣ.

САНТ. Я га служимъ има седамъ го-
дина, я.

ОФИЦ. А я, има тридесетъ — — вси
чуо?

САНТ. Па како ћете говорити съ
нѣнимъ?

ОФИЦ. Я ћу га пратити у шетню.

САНТ. Онъ неће хтети никудъ иза-
ћи.

ОФИЦ. Я ћу онда къ нѣму ићи.

САНТИНИ. Онъ неприма офицере ен-
глезке.

ОФИЦ. Ты ћешъ му казати да я и-
мамъ лозинку.

САНТ. Онъ незаказуе садъ никакве лозинке.

Офиц. Али є мени ипакъ єдну за-казао.

САНТ. Кою?

Офиц. „Тулонъ и слобода.“

САНТ. Єсте ли вы французъ?

Офиц. Као годъ и ты што си Корзиканацъ.

САНТ. Одъ кое сте вы фамиліе?

Офиц. Ни одкое.

САНТ. Єсте ли вы войникъ?

Офиц. Нисамч.

САНТ. Него шта сте?

Офиц. Шпіонъ — садъ одлази.

САНТ. Сбогомъ.

Шпіонъ. Сбогомъ. (*Растану се.*)

(*Видикъ се промени.*)

II. С Ц Е Н А.

(*Наполеонова спаваћа соба. У дну на лево нѣговъ геозденъ креветъ. На десно два портрета, єдно царице, (Маріє Луизе) а друго нѣговогъ сына Краля римскогъ. — —*)

Лазказесъ, Маршандъ, потомъ Наполеонъ.

Лазказ. (*Преврѣхући листовѣ єдне књи-
жице.*) О гадне грднѣ!

Маршандъ. Опетъ противъ Импера-
тора?

Лазказ. Ово є одъ оногъ Митропо-
лита молинскогъ! — онъ описує посла-
ништво Варшавско! — и како є пошто
господинъ Надзиратель да намъ одма по-
шлѣ —!

Маршандъ. Императоръ! Императоръ!

Напол. (*Улазећи.*) Вы оѣете да са-
кріете нешто одъ мене!

Лазказ. Ништа... єдна нова грдня
противу вашегъ Величества.

Нап. Дайте — — дайте да видимъ;
заръ вы мыслите да я маримъ за нѣова
боцканя?... А — то є одъ оногъ бѣдногъ
калуѣера! — онъ измышлява опаданя, и
само грди.. а то све зато, што є изгу-
біо место посланика!

Лазказ. Ваше Величество...

Нап. Нека ій некъ пуцаю у ветаръ...
оставте іи — они ће другчіє писати, кадъ
узктену да ій поштени люди читаю. —

Они ће ме фалити. — Дайте ми Енглезке новине.

Маршандъ. Надзиратель нѣи е забранію.

Нап. Ха! — Па добро.

Лазказ. Ваше Величество данаске се манѣ шетало.

Нап. Естъ, манѣ. — (Къ Маршанду.)

Некъ ми се донесе кафа. — (Къ Лазказу.)

Заградили су ме мой Лазказу! — Островъ Свете Елене са свой осамъ миля, врло е пространъ! Мени; коме е Европа была мала и тесна! — Овде ми се на фатове мери просторъ мога шетаня. И солдатъ енглескій нишани на мене съ пушкомъ кадъ се приближимъ границы опредѣленогъ ми простора... Како могу владатели Европе допустити, да се у менигази и осквернява светый карактеръ суверенства? (ишъ.) — Заръ невиде да се сами своимъ рукама убіяю овде? Али.. нећу никадъ тужити; — ядикованъ е изподъ могъ достоянства и карактера... Я заповедамъ — или ћутимъ.

Лазказ. Европа ће васъ осветити; а вы сте овде већи него у Тилѣріама.

Нап. То я знамъ добро, и то е што ме найвише тѣши! — Али ако се подъ ту цену постае Плутархова особа! . . . Регулусъ баремъ ніе трпію до три дана.

Маршандъ. Ево ваше кафе. — Бью е овде лекаръ господина Надзирателя.

Нап. А шта ће ту нѣговъ лекаръ?

Маршандъ. Онъ е чуо да е ваше Величество слабо.

Нап. Па ми онъ шилъ нѣговогъ лекара? *(Прилирише кафу па е проспе.)*

Маршандъ. Заръ ніе добра кафа, ваше Величество?

Нап. Добра е; али Корвизортъ свагда ми е говорію да се чувамъ кафе коя мирише на бели лукъ. — Но чини ми се ипакъ, да бы ми та кафа добро учинила. — Само самъ еданпутъ добру кафу добию, одкако самъ овде, и было ми е лакше три дана. — Маршандъ добавите добре кафе, ма шта му драго стало.

Маршандъ. Ваше Величество, мы немамо новаца.

Нап. А вы подайте какву мою драгоценность у размену. — *(Свађа и виказуе се на пољу.)* — Гле садъ! шта е то?

каква е то вика? видите... То е Сан-
тининъ гласъ — видите шта е.

Х'дзон-ло (на полю.) псето францу-
ско!

Сантини. Бербонъ!

Нап. О! — Сантини инати се са Над-
зирателъмъ. (*Надзирателъ оће да уђе къ
Наполеону.*)

Маршандъ. (*Съ Врата.*) Неможе се
ући.

Х'дзон-ло. Я морамъ съ нѣимъ го-
ворити.

Нап. (*Маршанду.*) Остав'те... остав'-
те.. (*Надзират.*) Говорите, я васъ слу-
шамъ господин' Х'дзоне! али говорите одъ
врата; — то в место одкле мое слуге
самномъ говоре.

Х'дзон-ло. Генерале Бонапарта....

Нап. Пре свега — нисамъ я вашъ
Генералъ Бонапарта: — я самъ импера-
торъ Наполеонъ. — Зовите ме ко што
треба, или ме не зовите никако.

Х'дзон-ло. Я самъ добио заповестъ
одъ могъ правителства, да васъ незовемъ
другчїе, него...

Нап. Ваше Правителство некъ ме зове како годъ оће! — Оно неможе ми пречити да я небудемъ я. — Оны свы, и вы што садъ самномъ говорите, бы њете заборављни пре негъ што црви разнесу ваше лешеве; — и ако и будете чувени и познати, то ње быти съ тога, што сте ме овде мучили; — а Императоръ Наполеонъ остаѡе на вѣки звезда просвештены народа! — Садъ говорите; шта оѡете?

Х'дзон-ло. Да се Сантини Корзиканацъ изда у мое руке.

Нап. А шта е учинио Корзиканацъ Сантини?

Х'дзон-ло. Онъ е тукао єдногъ енглезкогъ солдата, што е секо дрва поредъ пута куѡевогъ сада.

Лазказ. А зашто се секу та дрва?

Нап. Зашто, мой ядний Лазказу! — зашто! зато, што е Императоръ Наполеонъ радо почивао у ѡиовомъ ладу, кои е ладъ само ублажаво яку препеку овогъ сунца. — Кадъ бы могли овай островъ у пако претворити, претворили бы га.

Х'дзон-ло. Правителство ниє знало....

Нап. Али вы знате, вы! — вы кои сте ме сто пута видели гди у ономъ ладу седимъ, кои ми опоминѣ воздухъ и ветриѣ Европе.

Х'дзон-ло. Па некъ се друга дрва засаде.

Нап. *(Подигне се.)* Несрећо! — па шта ће те чинити одъ Сантини.

Х'дзон-ло. Вратићемо га у Французку.

Нап. О! — ако е тако, онда ћу вамъ га предати, и то одъ свегъ срца.. само радъ бы быо да се съ нѣмъ опростимъ... — Вы ћете га визитирати при полазку.. — Ако е то све што сте ми имали казати, то — — одлазте.

Х'дзон-ло. Я самъ добио данасъ наредбу одъ могъ Правителства, да умалимъ трошкове вашегъ ручка.

Нап. Я немогу веровати да се већ може на манѣ свести — а шта ми се допушта?

Х'дзон-ло. Рачунаюћи одъ данасъ, добія ћете ручакъ само за четири персоне, и на свакогъ по една бутеля вина.

Нап. Па лепо: — вы можете јошъ више ограничити мою рану. — А я ако

врло огладнимъ, я ѣу отићи и сести за асталъ они ваши солдата, оно су юнацы; они су барутомъ окаѣени . . . Они неће презрети и отерати едногъ старогъ войника Европе. — Ёсте ли се изговорили?

Х'дзон-ло. Имамъ јошъ да васъ питамъ, што сте одбили могъ лѣкара? . . . Ваши могу умрети, или вратити се у Французку, па онда — ко ће се старати за ваше здравлѣ?

Нап. Я нисамъ приміо вашегъ лѣкара, зато, што е вашъ, ерѣ мы веруемо да бы вы свашта могли учинити . . . чуйте ме добро свашта! — и тако докле годъ вы насъ мрзите, дотле ћемо мы тако мыслити.

Х'дзон-ло. Вы немате право . . . о мени тако мыслити, о мени кои самъ у Енглезкой изкао да вамъ се палата направи и лепо застере.

Нап. Я нетребамъ ни палате ни застирке; я неиштемъ друго него едногъ целата и еданъ покровъ. — Маршандъ, дай ми чизме; — оѣу да яшимъ на коню.

Маршандъ. Ево ій ваше Величество.

Нап. Ама ово су нове чизме?

Марш. Ёсть.

Нап. Гди су ти быле те чизме?

Марш. Ваше Величество!

Нап. Ама одкудъ нове чизме? я се уздамъ да се ты ниси понизио да иштешъ одъ Надзирателя!

Марш. Не, ваше Величество —, али я самъ одавно безда самъ вамъ што казо, радіо, и отудъ одовудъ докъ самъ ий самъ начинію.

Нап. (*Стегне му руку.*) Мой добрый пріятелю!.. — Видители Х'дзон-ло! и подайте одъ тогъ рачунъ вашемъ правительству.

Х'дзон-ло. Вы сте смыслили да изаѣдете кудгодъ на коню?

Нап. Ёсть.

Х'дзон-ло. То я одо да дамъ заповестъ офицыру, кои ће васъ пратити и чувати.

Нап. Ха —! то бы имао тавничара и кадъ яшемъ на коню! — Маршандъ! скините ми чизме, нећу яшити. Узећу едно купалиште.

Х'дзон-ло. Вы сте се ютросъ едан-данпуть већъ купали, а вода е скупа на острову . . .

Нап. *(После краткогъ ѣутаня.)* Лазказу! пишите. *(Х'дзон-лоу.)* Остан'те и чуйте господине. *(Диктира.)*

„Ніе срамота енглезкомъ правительству што ме е послало на островъ Св. Ёлене; него што ме е дало подъ команду Х'дзон-лоа. Што се тиче нѣга . . . рачунаюћи одъ данасъ.. я предаемъ нѣгово име прокльству свію народа; и кадъ оће когодъ да каже што горе одъ тавничара, што манѣ одъ целата — нека каже Х'дзон-ло . . .“ *(Потомъ гурне врата коя съ дупломъ затворе се за Надзирателѣмъ.)* . . . Ха! — я осећамъ да самъ се налютію, а нисамъ радъ да безчестимъ мой гнѣвъ съ овакимъ людма . . . вид'те! вы сте жалили на Адмирала Ђорѣа Кокбурна! . . . Истина, онъ е было мало неучтивъ и гробъ! — али овай . . . онъ е гора казнъ за мене, него све беде и оскудице ови пусти пећина . . .

Лазказ. Ваше Величество — на сваки начинъ треба да се шећете, — док-

торъ Омеара савѣтовао вамъ е упражняванѣ на коню.

Нап. Есть, есть, я знамъ добро да бы требало; али како ће мени пріяти шетня, кадъ е ограничена као каквой зверки у кавезу? — мени, кои самъ сваки данъ десетъ дваестъ миля прелазіо на коню! мени, кога су непріятельи звали: сто ил я да войника! . . . Маршандъ, дайте ми мое мамузе кое самъ носіо у Дрезду и у полю оберскомъ; Я вамъ іи покланямъ, пріятелю мой! чувайте те мамузе, — — я нећу више нигда я'ти на коню.

Лазказ. (Клегећи.) Ваше Величество учинило ме е кавалѣромъ, безда самъ заслужіо. .

Нап. Узмите то пріятелю! . . то е еданъ споменикъ . . а я знамъ да сте вы любопитни за споменике . . . требало е доћи и видити ме, кадъ самъ притяжавао мачъ Франца првогъ, и Фридрика великогъ!

Лазказ. Мени се чини ваше Величество да я, кадъ бы было на вашемъ месту я бы или еданъ или други одъ ти мачева носіо.

Нап. О — не, — я самъ имао мой
мачъ.

Лазказ. Некъ ми ваше Величество
опрости, я кадъ кадъ лудо говоримъ! . .

Нап. *(къ Сантини кои долази.)* А. . .
Ты си, Сантини. . . *(Шальиво.)* Айдуче! —
како ты смешъ туѣи енглескогъ солдата.
— И юшъ зато што е онъ посеко едно
дрво подъ коимъ самъ я радо почивао?
ели истина?

Сантини. Нисамъ већъ могао трпи-
ти пакосно поступанѣ надзирателя.

Нап. *(Шальиво.)* Онъ признае . . .
гледайте вы нѣга гди онъ юшъ признае.

Сантини. А! да ми нису пушку о-
тели!

Нап. Шта бы было?

Сантини. Я бы судіо ономъ псету
енглескомъ.

Нап. Лепо, ако ты юшть таково
што узмислишъ, ты ћешъ, видити шта
ћу я съ тобомъ чинити! . . . Господо, ево
Сантини што е хтео да убіе надзирателя;
направіо бы ми лепи послова! невалялче! . .
(Тражи шта ће му рећи.) Корзиканче! —

Сантини. Есть, требало е да на овомъ острову nebude или мене или надзира-теля: — но судьбина оће да я морамъ од-лазити! — я, кои самъ свагда мыслию да умремъ поредь вашегъ Величества!

Нап. То е истина. — Ты ћешъ оти-ћи, мой ядный Сантини.

Сантини Ако ми ваше Величество допусти я ћу поредь свегъ тога остати; — или другчїе морали бы ме у комадима од-нети.

Нап. Не, не, — ніе вредно жалити за островомъ свете Ёлене. . . пожури се да одешъ одавде кадъ можешъ . . . што се мене тиче — они ће ме овде уморити. то е цела истина.

Сантини. Ваше е Величество оти-шло такође са острова Елбе —

Нап. Островъ свете Ёлене сачува-ћеме; — иди прїателю. Крећи се на путь, морскїй е воздухъ чистъ — океанъ е без-граничанъ. — Сладко е дисати морскимъ воздухомъ, и люяти се на таласыма оце-ана. — За неколико дана ты ћешъ види-ти место овогъ неба друго небо нашара-но са облацыма. (Оде на прозоръ.) Ахъ! облацы! облацы!

САНТ. Има ли ваше Величество какву поруку, или какво писмо да ми преда? . . . Я полазимъ у Французку! —

НАП. Немамъ — но они бы ти и тако одузели. — Само, ако те кадгодъ случай одведе близу Беча, гледай да видишь мога сына — мое тужно дете. И казашешъ му: „Оставио самъ ти оца на смрти, протераногъ и усамлѣногъ одъ читавогъ света, баченогъ на едну стену у средъ океана. — Одъ свию добара што е изгубио, нежали ни едно као тебе. — Тебе споминѣ кадъ говори самъ, тебе зове кадъ саня ноћу. И све што украшава нѣгову собу, то су твои портрети . . . И кадъ стане умирати, даће донети твой ликъ одъ мермера, да умре гледаюћи у тебе . . .“ Ето шта ћешъ казати момъ сыну. — Садъ оди да те загрлимъ — па онда можешъ путовати . .

САНТ. (*Грлећи Императора.*) — Выћете нѣга јоштъ видети.

НАП. Како то!

САНТ. Има еданъ офицеръ енглезкѣй предъ вратыма . . . треба да се съ нѣимъ састанете.

НАП. Никада.

Сант. Онъ ми е казао да вамъ опоменемъ ове две речи: „Тулонъ и слобода.“

Нап. (*стресе се.*) Добро — я ћу говорити съ нѣимъ. Садъ пакъ — имашъ ли ты новаца?

Сант. Немамъ — али шта ми е стало!

Напол. Имашъ ли какве драгоцене ствари?

Сант. Имао самъ, али быо самъ принуђенъ да ѿ све продамъ, одкако самъ на овомъ острову.

Нап. (*Претура свое ѿпове.*) Маршандъ, донесте ми неколико посуђа сребрны.

Сантини. Зашто.

Нап. Добро. — Изломите ѿ садъ. — Оны ће рећи да ме е покро па ће му одузети све... (*напише неколико речий*) узми, мой пріятелю, узми и овај комадъ артив.

Сант. То е пензія ваше Величество.

Нап. Садъ — — — Сбогомъ. Оста-ви ме. Незабораваи могъ сына. — Сбогомъ — Изпратите га господо, и пошльи-те ми тогъ офицъра енглазкогъ, што че-

на предъ вратыма. (Они изађу плагући, Шпіонъ уђе.) А.. ты си, я се чудимъ што те одавно већъ нема.

Шпіонъ. Фала. — Та ми е речъ већъ една награда. — Нисамъ могао пре. Кадъ васъ е конгресъ послао у години 1814., я самъ мысліо да васъ пратимъ. — Али нису хтели мене да приме ни на едну лађу, я самъ се нудио да будемъ солдатъ, лађаръ, или слуга... И тако, одъ 1815. године ніе прошао еданъ данъ, ни еданъ сатъ, ни минутъ, а да нисамъ еднако мысліо на ваше избавленіе. — Най-после претворимъ се у енглеза, упишемъ се у солдате, бавіо самъ се на острову французскомъ, у великой Инди, — най-после навеземъ се за островъ Св. Елене — и већъ има месецъ дана одкако самъ близу васъ — безда сте вы игда могли мыслити, да едно срце привржено Императору и Француской, куца подъ овомъ црвеномъ енглезкомъ униформомъ.

Нап. Па, шта има?

Шпіонъ. Може быти, вы сте примѣтили едну лађу што стои на ленгерима — тако далеко, да се нѣна едрила чине као крила.

Нап. Видію самъ — и чудію самъ се
што єднако стои на єдномъ истомъ ме-
сту.

Шпіонъ. То сте вы, кога она чека.

Нап. А како бы до лађе дошао?

Шпіонъ. У єдномъ чамцу кой є са-
кривень у другомъ краю острова.

Нап. Али мене свагда прати и чу-
ва по єданъ офицыръ.

Шпіонъ. Па то самъ я тай офицыръ.

Нап. Истина є. Па кадъ бы могао
поћи?

Шпіонъ. Кадъ годъ оѣдете. — Лађа
ѣе чекати дотле, докле годъ я незала-
лимъ на оной каменной пеѣини єдну гоми-
лицу сувы граня. — Они ѣе онда знати
да нїє посао изпао као што треба, и о-
тићи ѣе. — Време є скупо ваше Вели-
чество. Требало ми є петъ година за о-
вай минутъ. Гледайте да nebude изгу-
блѣнъ.

Нап. Ты ми добро желишъ — то
самъ я знао. (*Даюћи му свою бурмутицу*)
узми ово на спомень.

Шпіонъ. Одъ злата!

Нап. То є бурмутица.

Шпіонъ. Али златна.

Напол. (*Изреже свои иже съ едною бритвою.*) на, држи — моя е цыфра одозго, изрезана одъ мене.

Шпіонъ. О! садъ!...

Нап. Садъ узми чамаць, па иди.

Шпіонъ. Безъ васъ?...

Нап. Безъ мене.

Шпіонъ. Вы сте кога я тражимъ. Я нећу отићи безъ васъ; я васъ морамъ повратити французкой. — Треба да се на ново подигнете у свету. Ђдна ми е велика мысао дошла, треба да е свршимъ. — Я морамъ избавити Императора Наполеона, или умрети. Или едно ил' друго мое име остае — оно ће живити.

Нап. А.. сбогъ славе! я самъ мыслио да си ми приврженъ искрено... варао самъ се.

Шпіонъ. Оногъ вечера, у Сент-клу-у, престала е она приврженость, коя е почела у Тулону. — Вы сте ми поклонили животъ, и я самъ спасао вашъ животъ; и были смо квитъ. Одъ тогъ дана кадъ самъ престо быти вашъ дужникъ животомъ; постао самъ вашъ пріатель.

Ваше Величество! опоменте се острова Елбе, гди сте ме болѣ примили, па сте се повратили у Французку.

Нап. Па башъ зато. — Немамъ шта друго да чинимъ, него што самъ чиніо — па зашто?

Шпіонъ. Вы ћете продужити вашу историю.

Нап. А кои ћу іой листъ іошъ додати? — Све што е се могло учинити учиніо самъ — кадъ изађемъ одавде опасно е да непаднемо; — ако останемо могу се іошъ узвышавати.

Шпіонъ. Я те разумемъ, и клечећи слушамо те. Говори, говори.

Нап. (*Гледајући га.*) Добро — ты си ме разумео. — Видишь, да ономе што ніе друго, него само просто дивленъ почне му се божія честь одавати. Исусъ Крестосъ не бы основао свою вѣру, да ніе имао четерестъ дана свогъ страданя... тако и самномъ, мое страданъ, и мое распятіе — то е островъ Свете Ёлене: — я га морамъ чувати.

Шпіонъ. Клеберъ е право казао: ты си великій као читавъ свѣтъ.

Нап. Да се спасемъ! — да утечемъ!
— измаћи се смрти за неколико дана! неколико сатій може бити, што ми остаю да јоштъ живимъ!... Ђрбо, видишь я осећамаъ овде, све оно, што се осећа, кадъ се оће да умре. Шта мыслишь — гди бы я нашао за мене величественіи гробъ? — Островъ Св. Ђлене скривень на шилакъ, заръ ніе лепо подножіе, за споменикъ, што ће ми кадгодъ народи подићи?...

Шпіонъ. Али вашъ сынъ! вашъ сынъ! —

Нап. Е — па? — мое име заръ ніе доста лепо и велико наслѣдіе.

Шпіонъ. Тако е — све е казано.

Нап. Гди ћешъ ты?

Шпіонъ (*излазећи*) садъ ћу се вратити.

Нап. — Овай човекъ има нагонъ неки к' великимъ стварма: зашто ли ніе правимъ путемъ свогъ опредѣленія ишао! (*Обазре се.*) Шта е то? ватра —? да се ніе што запалило?

Шпіонъ. (*Дође опетъ.*) Ништа. — То самъ я дао знакъ.

Нап. И лађа се креће.

Шпіонъ. Ёсть.

Нап. А ты?

Шпіонъ Я, я остаємъ.

Нап. О! о! . . . несрећниче! — —
ето Надзирателя . . . шта учини! —

Х'дзон-ло. (Одъ врата.) Зашто е она
ватра, да нїе какавъ договоръ?

Шпіонъ. Ёсть.

Х'дзон-ло. Зашто?

Шпіонъ. За споразумѣти се с' о-
номъ лађомъ што стои на мору.

Х'дзон-ло. А што стои она лађа
онде?

Шпіонъ. Чекала е Императора, ако
бы Императоръ хтео бегати.

Х'дзон-ло. Па Императоръ —?

Шпіонъ. Нїе хтео.

Х'дзон-ло. (Загуђенъ.) Нїе хтео?

Шпіонъ. Не — вы неможете да
поняте.

Х'дзон-ло. А ко е направїо тай ком-
плоть?

Шпіонъ. Я.

Х'дзон-ло. Вы? — Енглезь?

Шпіонъ. *(Бази свой енг. шеширъ.)* Я!
— не енглезь него Французъ! —

Х'дзон-ло. *(После краткогъ кутаня.)*
Вы познаете уредбе правителства! —

Шпіонъ. познаемъ.

Х'дзон-ло. И казнь?

Шпіонъ. Такође.

Х'дзон-ло. Ёстели готови?

Шпіонъ. Ёсамъ.

Х'дзон-ло. Вашъ процесъ бы ће кра-
такъ.

Шпіонъ. То я знамъ одавно.

Х'дзон-ло. Личину затегнути. . . .

Шпіонъ. На тешто . . . баремъ има
ћу честь, да ми се избади еданъ тошъ.
(Наполеону.) — Сбогомъ — вы сте чули..
мене ће да обесе — то е мало ваша кри-
вица. — Али вы сте ме могли убити у
Тулону. Сбогомъ. — *(Оде с' Надзирателѣмъ.)*

Нап. Сбогомъ — видићемо се опетъ
— — — скоро — — я осећамъ — ахъ!
ахъ! — Боже мой! *(Обезнани се, легне на
канапе.)*

Маршандъ. *(Съ врата.)* Сме ли се
ући ваше Величество? — може ли се

ући? Императоръ лежи! бледъ, — неодговара ништа.. — О! одите господинъ Докторе, и видите...

Отомарши. Онъ е пао у несвестъ, да га однесемо у нѣгову постелю, вечерный воздухъ учини ће му добро.

(Однесу га. Видикъ се промени.)

III. С Ц Е Н А.

НАПОЛЕОНОВА СПАВАЋА СОБА.

МАРШАНДЪ, ЛАЗКАЗЪ, БЕРТРАНДЪ, ОТОМАРШИ.

МАРШАНДЪ. (*Лука на врата*). Господинъ Лазказу! Господинъ Ласказу! —

ЛАЗКАЗЪ. Е, шта е? како е Императору?

МАРШАНДЪ. Све му е горе и горе. Знатели што годъ о процесу оногъ францускогъ шпиона, и зашто е прошло осамъ дана, а није извршенъ, кадъ уредба гласи, да свакій Французъ кои покуша помоћи избавити Императора, бы ће одма на месту осуђенъ? —

Лазказ. Онъ е имао диплому офицѣра енглескогъ, а енглески офицѣръ не може бити осуђенъ до само одъ воногъ совѣта. — Но то га неће спасти. — Отомарши отишао е уварошъ, да о томъ што чуе.

Маршандъ. Нѣговъ затворъ учинио е Императору више зла и туге, него цела една година ове патѣ.

Лазказ. О Маршанду! — овако гледати га, како се одъ дана на данъ, одъ сата на сатъ, помало гаси. — А немоћи му помоћи — ма было то са мојомъ крвљу, или моимъ животомъ — мени се чини да ће нама свима Европа рећи: „Вы сте были кодъ нѣга, и пустили сте га да умре!“

Бертрандъ. *(Съ врата.)* Императоръ иште свой тестаментъ; оће јошъ што годъ да придода.

Лазказ. Садъ ћу му донети. — Маршанде, гледайте да што чуєте о процесу оногъ француза. — Я не бы жаліо десетъ година одъ могъ живота, само кадъ бы могао Императору казати да е избавлѣнъ

Маршандъ. *(Слѣдуе га до врата.)* Ако буде Императору јошъ горе, онда и мене

зовните. — Нѣговъ тестаментъ! — бои се да нѣ кога заборавіо. Они што су на нѣга клеветали дозна ће ели быо онъ добарь!

Еданъ енглескій солдатъ. Ево едно писмо одъ Надзирателя Генералу Бунапарти.

Маршандъ. Добро. — Да ли да му га предамъ? — може быти да има у нѣму штогодъ новогъ изъ Француске — ово е печать Х'дзон-лоа, то неприличи ни на што добро.

Бертрандъ. (*Съ врата.*) Маршандъ, Императоръ видіо е крозь прозоръ, едногъ енглескогъ солдата да носи некакво писмо; па иште одма да му се преда.

Маршандъ. Писмо е одъ Надзирателя — смете ли му га дати.

Бертрандъ. Али кадъ иште. (*Врати се.*)

Маршандъ. А, — ево доктора. е,? шта има ново? —

Отмарши. Осуђенъ.

Маршандъ. На смртъ?

Отмарши. На смртъ.

(*У соби звонце гув се, гди яко звони.*)

Маршандъ. За Бога — шта ли, е то?

Лазказ. (*Изађе.*) Отомарши! Отомарши! — О! одите, одите! Императоръ бори се съ душомъ. — Ёдно писмо што е добио, садржава рѣшеніе военогъ совѣта...

Нап. (*Иза дувара.*) Остав'те ме остав'те ме.

Отомарши. Господару...

Наполеонъ. Натрагъ...

Лазказ. Ахъ — гледайте како е побледио!

Нап. Чуйте — чуйте, све мое последнѣ наручбине . . . и я бы желіо да е сва вселена овде да ѿ чуе — я оставлямъ мученѣ и тиранство мое смрти, владаюћемъ енглескомъ дому! — — и садъ . . . я самъ свршио с'овымъ светомъ. — Одите мои пріятельи, моя децо, я нисамъ выше Императоръ . . . — Я самъ ёданъ умираюћій човекъ кои пати, — отаць кои васъ благосиля. — А — и кадъ бы Ларай овде было, мой добрый Ларай, не бы ме могао повратити ни излѣчити. Я то видимъ. — О, како ме овде нешто гризе, и боде, као кадъ бы се одъ каквогъ ножа връ заломіо у месу и остао. О, то е страшно! — затворите онай про-

зорь — а, тако! мой тужный Маршанду;
затвори тако, Фала! — да невидимъ вы-
ше ово вруће и гореће небо, ков ме в
своіомъ врућиномъ убило. — О мои прия-
тели, гди су намъ шарлройскій облацы?
— Моє дете. —

Отмарши. Дай те, да однесемо Им-
ператора у нѣгову постелю.

Нап. Не; — мени в врло мучно дай-
те то япунце, — покрите ме нѣиме. — Оно
ме неће выше оставити.. то в оно япун-
це што самъ га носіо на Маренгу. О мои
приятели, я васъ трудимъ и мучимъ. —
о, како се тешко умире!..

Отмарши. Шта то чини ваше Ве-
личество?

Нап. Молимъ се Богу — нема вай-
де свакомъ, да буде безбожанъ, — садъ
бы хтео да видимъ могъ сына изблизу —
— о мой сыне! о мое дете! — да онъ зна,
како нѣговъ отаць овде умире, — и ка-
ко га тавничари чуваю — али онъ незна
ништа — онъ в срећанъ — онъ се садъ
игра. — Сироче мало! — ел' те? онъ ће
знати кадъ годъ како самъ я овде мучію се
— вы ћете му казати добры приятели. —
одъ васъ ће дознати добрый Лазказу, — и

изъ мои списанія ако іѣ Енглеска, не уни-
шти и не изцепа. — Ахъ! — ако мой сынъ
неузхте носити име свогъ оца! — ако оны
ниткови аустрискій кои су око нѣга улію
му у срце мрзость противу мене! . . мой
сынъ, да на мене мрзи! — Боже мой —
ха — кажите ми да мой сынъ неће на ме-
не мрзити! — да неће мрзити на свогъ
оца! — (*Надзиратель уће.*) Ха — — шта
тражи тай іоштъ. . .

Лазказ. (*Надзирателю.*) Натрагъ го-
сподине! натрагъ!

Х'дзон-ло. Я имамъ налогъ одъ могъ
правителства, да нипошто неоставимъ ге-
нерала Бунапарту, одъ оногъ часа, кадъ
бы се видало да већъ оће да . . .

Лазказ. (*Замане вднмль бигель.*) Ћу-
тите! —

Нап. Остави, нека га, Лазказу я га
нећу видити, я гледамъ могъ сына. — О-
творите пенцеръ. — можда ће ми добро
чинити вечерњи зракъ. — Сунце залази,
и гаси се — Ахъ еданъ облакъ! облакъ! и
кой иде преко Француске, Француска! моя
мила Француска! — мое дете! дайте еданъ
нѣговъ ликъ у мрамору, — невидимъ га
већъ, али осећамъ га іошъ у моимъ ру-
кама, — фала — а — кадъ бы овде было!

— кадь бы осеѣо ове мале ручице —
кадь бы видіо ову лепу риѣу косу — али
ништа — ништа — никадь — две иляде
миля далеко є. — Яо! моє прси! чини ми
се да ме неко усіянымъ клѣштима чупа...
о — тій кралѣви некъ доѣу да виде нѣи-
овогъ болесника. — Та црвена енглеска
униформа мучи ме, — немогу да є тр-
нимъ! — мой мачъ! . . . дайте ми мой
мачъ! — мени — мени, моє велике бата-
ліє . . . Маренго! Аустерлицъ,! Єна —
Ватерло! . . . Ватерло! — (*Падне на по-
стелю.*)

БЕРТРАНДЪ. Помозите Императору,
— помозите му — Господинъ Докторе!
заръ невидите гди оѣе да умре — —

Напол. Моме сыну . . . моє име —
ништа друго осимъ могъ имена . . . (*ѣута-
нѣ кратко.*) Глава войске! — — Боже мой!
Боже мой! — Народе Францускій! — (*Из-
дане сасвилъ,*)

ОТОМАРШИ. (*Мете руку на срце Напо-
леоново.*) Императоръ є умр'о. (*Сви клекну.*)

Х'дзон-ло. (*Извади сатъ.*) У шесть
сатій манѣ десетъ мінута — — — добро
(*Чуєсе єданъ пуцанъ одъ топа.*)

ДОКТОРЪ АРНЮТЪ. (Осверне се.) **Шта**
є то?

Х'дзон-ло. **Ништа:** — **єдногъ шпіона**
обесише.

КРАЙ.

ГГ. Предплатници.

и а

драму „Наполеона“ и на „22 песме.“

Бѣоградъ.

Нѣна Светлость Госпођа Персида А. Карађорђевића, Княгиня Србска. — Сіятелна Госпоя Полексіа К. Николавића. — Сіятелна Господична Клеопатра А. Карађорђевићъ. — Високородна Госпоя Катарина А. Симића. — Господична Персида М. Божићъ. — Госпоя Вилхелмина Арень, Воспитателька.

(Скупіо Г. М. Петровићъ, Протоколста гл. Контроле.)

Высокр. ГГ. Стефанъ Стефановићъ, Предсѣдатель Совѣта. — ГГ. Членови: Іованъ Вельковићъ. — Илія Новаковићъ. — Ёфремъ Ненадовићъ. — Милосавъ Ресаваць. — Стоянъ Іовановићъ. — Милутинъ Петровићъ. — Іованъ Стеићъ, гл. Секретаръ Совѣта. — Іованъ Мариновићъ, Секретаръ Совѣта. — Александеръ Ђурићъ, Столоначалникъ Совѣта. — Михайлъ І. Радивовићъ, Протоколстъ Совѣта. — Александеръ Л. Лазаревићъ, Канцелистъ Совѣта. — Риста Теодоровићъ, Началникъ гл. Контроле. — Коста Сретеновићъ, за себе и Нећака свогъ Дмитрія Ч. — Константинъ Х. Брзакъ, Канцелистъ гл. Контроле, — Марко Ш. Марковићъ, Пратикантъ гл. Кон-

*

троле. — Г. супруга Столоначалника гл. контроле, Маца С. В., за свои кѣри Ђлку; Милеву и Цану. — Алекса Стефановићъ Казначей Окр. Црнорѣчкогъ.

18.

(Скупіо Г. М. Симићъ)

Высокор. ГГ. Илія Гарашанићъ, Попечитель внутр. дѣла. — Алек. Я. Ненадовићъ, Помошникъ попеч. вн. дѣла. — Атанасіе Николићъ, Началникъ пвпеч. вн. дѣла. — Е. Линдмаеръ — ГГ. А. Ристићъ, Столоначалникъ, Павле Ђелмашъ, Столоначалникъ, и Ђорђе Девићъ, Рачуноводитель вн. дѣла. — Неволя, Инциниръ. — Тома Ковачевићъ за Г. Анку. — Алимпићъ. — Іов. Николићъ. — А. М. Белополяць. Илія Вучићъ Перишићъ. — П. Радовановићъ. — Н. Ђирићъ. — Іов. Смиљанићъ. — Ав. Церманъ. — Е. Кломнискій. — А. Ланче. — Никола Марковићъ. — Іовановићъ. — І. Ристићъ. — Анд. Стефановићъ.

27.

(Скупіо Г. Михаилъ Аголићъ, писаръ І. баталіона.)

Высокоблагор. Г. Іованъ Лукачевићъ, Командиръ І. бат. Маіоръ. — ГГ. Міятъ О. Човићъ, Поднаредникъ и Писаръ 1. р. І. бат. — Млађи Поднаредницы 1. р. І. бат.: Радисавъ Христићъ. — Милойко Іовановићъ. — Препишчикъ Іосифъ Бркићъ. — ГГ. II. р. І. бат.: Коста Протићъ, Писаръ и Поднаредникъ. — Ђорђе Влайковићъ, ст. Поднаредникъ. — ГГ. млађи Поднаредницы: Александеръ Кара-Поповићъ. — Лазаръ П. Л. Цукићъ. — Лазаръ Войводићъ. — Димитріе Ђорђевићъ. — Аксентіе Михаиловићъ. — Редовъ. — Ранђель Миленковићъ, — Мили-

вой Радойковићъ — II. баталіонъ: Г. Іованъ Мостићъ,
 Маіоръ. — Радосавъ Поповићъ, Ађутантъ. — Стоя-
 динъ Томићъ, Писаръ. — I. р. II. бат. Наредникъ
 Савва Теодоровићъ. — Писаръ и Поднаредникъ Пе-
 таръ А. Лукићъ. — Ст. Поднаредникъ Мил. Милой-
 ковићъ. — Млађи Поднаредници: Антоніе Ацыћъ. —
 Сима Петровићъ. — Милутинъ Іовановићъ. — II. р.
 II. бат. ГГ. Подпоручикъ Петаръ Радойловићъ. —
 Наредникъ Іованъ Живковићъ. — Ст. Поднаредникъ
 Коста Томићъ. — Мл. Поднаредникъ Любомиръ А-
 постоловићъ — Мл. Поднаредникъ III. р. II. бат.
 Коста Здравковићъ (Ресаваць). — IV. р. II. бат. На-
 редникъ Стоянъ Поповићъ. — Писаръ и Поднаред-
 никъ Михаило Динићъ. — Кавалериски: Фахмайстеръ
 Коста Бральнаць. — Писаръ и Поднаредникъ Ан-
 тоніе Радосавлѣвићъ (Гружанинъ). — ГГ. Бандисти:
 Милошъ Іовановићъ. — Светозаръ Петровићъ.

34.

Благород. ГГ. Коста Антоновићъ, Капетанъ и
 Командиръ I. р. I. бат. — Милов Марковићъ, Капе-
 танъ и Командиръ III. р. II. бат. — Богданъ Про-
 кићъ, Поручикъ I. р. II. бат. — Лука Милосавлѣвићъ,
 Подпоручикъ I. р. I. бат. — Димитріе Стоядиновичъ,
 Комисаръ и Подпоручикъ. — Коста Николићъ, III.,
 Капетанъ артилѣріе. — Савва Стоядиновичъ, Пору-
 чикъ артилѣріе. — Миланъ Даниловићъ, Подпору-
 чикъ кавалѣріе. — Павле Петровићъ, Подпоручикъ
 артилѣріе. — Иванъ Николићъ, Поручикъ артилѣріе.
 — Командиръ II. р. I. бат., III. Капетанъ Петаръ
 Раићъ. — Поручикъ II. р. I. бат. Михаило Саввићъ.
 — Поручикъ и Ађут. I. бат. Милошъ Міоковићъ. —
 Писаръ и Поднаредникъ I. бат. Михаило Аголићъ. —
 Подпоручикъ I. р. I. бат. Арса Яковлѣвићъ. — III.

Капетанъ кавалѣріе Теодоръ Петковићъ. — Привр.
Командиръ кавалѣріе, Абутантъ Княжескій Радисавъ
Николићъ. — Г. Мильковићъ, Подполк. — Подпору-
чникъ артилѣріе Коста Ненадовићъ. — Г. Цветко
Равићъ, Членъ Врховногъ Суда. — Тамбур-мажоръ
банде Ђорђе Антићъ. — Јосифъ Шлезингеръ. — Гру-
я Мишковићъ, Подпоручикъ. 24.

*(Скупіо Г. Танасіе Поповићъ, Кафеџія на
Сави.)*

Пошт. ГГ. Трговцы на Сави: Јованъ Марићъ
за сына Савву и Николу. — Вучко Божићъ за сына
Миту. — Танасіе Поповићъ, Скупитель пренумеран-
та. — Петаръ Ђорђевићъ. — Арсенив Лукићъ. —
Никола Племићъ. — Сима Ђузеловићъ изъ Мостара.
— Петроніе Б. Горуновићъ — Димитріе Радовано-
вићъ. — Марко Ковачевићъ. — Стефанъ Радовићъ.
Петаръ I. Баяловићъ, Шустеръ. — Димитріе Ђ. Пи-
лавлѣвићъ. — Риста Саввићъ. Петаръ Аџимовићъ. —
Спасов Брньошъ. — Ђорђе Ђуковићъ. — Гая Алек-
сићъ. — Риста Теодоровићъ. — Коста Ђ. Тоскићъ.
Стефанъ Петковићъ. — Міялко Ристићъ. — Риста
Х. Крсмановићъ. — Риста Х. Бесарићъ. — Дими-
тріе Христићъ. — Ђира Карапешићъ. — Георгіе Ни-
колаевићъ. — Ђорђе I. Ковачевићъ. — Петаръ Ми-
тровићъ. — Милошъ Јовановићъ, — Яня Манахъ
Миханловићъ. — Анастасъ Типа. — Яня Антоніевићъ.
33.

*(Послани одъ Г. Стеве С. Кнежевића, I. год.
филозофіе ученика.)*

Слушательи I. год. филозофіе: Василив Хаџићъ.
— Коста Марковићъ. — Константинъ Вуићъ. — Слу-

шатель II. год. права Васи́ліе Д. Маца́ревићъ. — Ученицы богословіе: Анто́ніе Адамовићъ. — Васи́ліе Радовићъ. — Стефанъ С. Кнежевићъ, Слуш. I. год. Филоз. за брата Петра, ученика II. норм. школе.

7.

(Скупіо Г. Иванъ Поповићъ, свршавајућій Клирикъ.)

Свршавајућій Богословн: ГГ. Петаръ М. Марковићъ, Градовчанинъ изъ окр. шабачкогъ. — Васи́ліе Стефановићъ, Ужичанинъ. — Захарія Поповићъ Креманацъ. — Вучета Трифуновићъ Стапарацъ. — Михаи́ль Поповићъ. — Тимоте́й Ђорђевићъ Поломацъ. — Григоріе П. Герасимовићъ. — Яковъ Поповићъ Вонћанинъ. — Милошъ Вукосавлѣвићъ. — Никола Ђорђевићъ.

10.

Слушателя I. год. Богословіе: ГГ. Юсифъ Поповићъ. — Симеонъ Петровићъ. — Кожетинацъ Вуле Поповићъ. — Константи́нь Поповићъ. — Пантелеймонъ Срећковићъ.

5.

Слушатели II. предуготовническе богословіе: ГГ. Милованъ Радосавлѣвићъ Рипаняцъ. — Крста Протићъ. — Милошъ Поповићъ. — Илія Петровићъ за брата Настаса. — Атанасіе Бранковићъ за брата Живка. — Андрея Павловићъ. — Стоянъ Денићъ. — Петаръ Поповићъ за брата Матию. — Тодоръ Николићъ. — Милошъ Петровићъ.

10.

Слушатели I. предготовническе школе: ГГ. Любомиръ Бабовићъ. — Коцелѣвацъ. — Светозаръ Д. Ђорђевићъ за брата Стефана. — Стефанъ Томићъ. Сретень Крстићъ. — Васи́ліе П. Стояновићъ. — Миладинъ Поповићъ за брата Тодора. — Филипъ Поповићъ за брата Алексу. — Аранѣлъ Николаевићъ

за брата Милоша. — Димитріє Бернѣ, Богатинаць
изъ окр. шабачк. — Авраамъ Рачиѣ. — Живанъ
Стояковиѣ. — Велимиръ Жувѣиѣ. — Милое П.
Баряктаревѣиѣ. — Живко Марковиѣ. — Райко Ру-
видиѣ. — Димитріє Цветковиѣ. — Радисавъ Тео-
доровѣиѣ. — Милованъ Миловановѣиѣ, изъ Лозца. —
Милошъ Гавриловиѣ. — Іованъ Стефановѣиѣ.

45.

Гимназія.

Благор. и Высокоуч. Г. Лука Павловиѣ, упра-
витель гимназіе. — ГГ. Професори: Аѣимъ Марко-
виѣ. — Ђорђе Малетиѣ. — Миланъ Міятовиѣ. —
Владиславъ Поповиѣ. — Ђорђе Ђириѣ. — Честн.
Г. Никола Димитрѣвиѣ, Парохъ и Катихета гим-
назіе.

*(Скупили Стойко Јосифовиѣ и Владимиръ
Јовановиѣ, слушатели Поезіе.)*

Благор. ГГ. Петаръ М. Гарашаниѣ, Практи-
кантъ княжеск. канцеларіе. — Іованъ Т. Бабиѣ,
Протоколистъ поште.

Слушатели Поезіе: ГГ. Алекса Стойковиѣ.
— Ал. В. Шушкаловиѣ. — Арсение Ристиѣ (2). —
Гаврилъ Поповиѣ. — Јосифъ Миловановиѣ. — Ми-
ливай Петровиѣ. — Светозаръ М. Гарашаниѣ Сто-
янъ П. Павловиѣ.

Слушатели Реторике: ГГ. Димитрѣ Бошко-
виѣ. — Димитрѣ Стояновиѣ. — Младенъ Радой-
ковиѣ.

Ученицы IV. Граматикалне: ГГ. Алекса О-
стоиѣ. — Миленко Стойковиѣ. — Миланъ Степа-
новиѣ.

Ученицы III. трговачке школе: ГГ. Елисей Ку-
юнцићъ. — Светозаръ М. Томићъ, ученикъ I. раз-
реда школе трговачке.

Господична Екатарина Симићъ Шабчанка, лю-
бителька книжевности. — Поштенор. Павле Мило-
вановићъ, Терзія. — Тодоръ Марковићъ, II. гимн.
ученикъ. — Блад. Николићъ, слуш. Рет. 21.

*(Скупіо Г. Ђорђе Булићъ, Поезіе Слуша-
тель.)*

ГГ. Константинъ Стеріадесъ, грчкій Учитель.
— Миланъ Бучовићъ, Слушатель Поезіе. — Ђорђе
Путникъ, Ученикъ Реторике за брата Косту. — Ву-
ле Паштрмчевићъ, Ученикъ Реторике. — Тома Ан-
древвићъ и Савва Поповићъ, Ученицы Реторике. —
Атанасіе Стефановићъ за брата Любомира. — Димитріе
Протићъ за брата Ђорђа. — Дамянъ Јовановићъ за
брата Ђерема и Димитріе Кара-Костићъ, Ученицы II.
гимн. — Јанићіе Ж. Ђ. Стефановићъ за брата Симу,
Ученикъ I. гимн. 11.

*(Скупіо Коста Надрлянскій III. гимназіе
Ученикъ.)*

ГГ. Стефанъ Јовановићъ, ст. III. гимн. уче-
никъ. — Любиръ Стокићъ, II, гимн. ученикъ. — Па-
вле Гавриловићъ, I. гимн. ученикъ. — Атанасіе Ата-
нацковићъ, Коста Атанацковићъ и Никола Стойко-
вићъ, ученицы I. предуготовническе. — Преч. Г. Тео-
досіе Мраовићъ, А. Е. Мит. Ђромонахъ. — ГГ. Пе-
таръ Павловићъ, Казначей окр. Београдскогъ. — Мой-
сило Гавриловићъ изъ Третеника, окр. Крушевач-
когъ. — Н. Н. 10.

(Скупіо Филипъ Н. Глогичъ, ученикъ IV.
Грамматикалне.)

Ученицы IV. Гимназіе : ГГ. Радойко Симоновићъ. — Атанасіе Пантелићъ. — Дмитріе Поповићъ. — Јованъ С. Маюрацъ. — Јованъ Антоновићъ. — Младенъ Е. Ненадовићъ. — Миланъ П. Л. Цукићъ. — Николаевићъ. — Светозаръ Обрадовићъ. — Тодоръ М. Радойковићъ. — Францъ Алковићъ. — Фремиъ Вельковићъ. — Савва Боговићъ, Бугаринъ изъ Ескизара. — Живко Николићъ, Ягодинацъ за брата Милана, ученика I. нормалне, и Любомиръ Радовановићъ, ученицы Реторике. — Михаиљ Николићъ, Поэзіе ученикъ. — ГГ. Александеръ Николићъ и Јованъ Стоядиновићъ, питомцы Кн. Срб. тополивице.

Господичпе Софія К. Стояновићъ и Сара Николићъ. — Госпоя Louise Schulze. 21.

ГГ. Исавло Ристићъ, и Коста Ристићъ, браћа трговцы, родомъ изъ Албаніе Наіе Добрске села Маврова. — Словесный Г. Хаџи Найдень Јовановићъ, Татар - Пазарџичанинъ, књигопродавацъ по всей Славено-Болгаріи и ревнитель Болгарскаго просвѣщенія. 23.

(Скупіо Г. Игнать Сопронъ, словослаг. кн.
књигопечат.)

ГГ. членови књигопечатнѣ Княж. Срб.: Пантелиа В. Јовановићъ. — Едуардъ Сина, машинистъ, — Борђе Станѣ, словослаг. — Борђе М. Андреевићъ, словослаг — Иванъ Н. Илићъ, словослаг. — Дим. Вуличевићъ. — Никифоръ Поповићъ.

Стеванъ Јовановићъ, ученикъ при тискарницы Кн. Србскогъ. — Миланъ I. Сретеновићъ, ученикъ Кн. Срб. књигопеч.

(Скупіо Сима Благосвићъ, Ягодинацъ, ученикъ III. гимн.)

Ученицы III. Гимназіе: ГГ. Стефанъ Здравковићъ, изъ Живице окр. Пожаревачкогъ. — Стоядинъ Пантићъ. — Младенъ Павловићъ. — Никола Дѣ. Вранялићъ, Београђанинъ. — Стефанъ Јовановићъ мл. — Милошъ Станисавлѣвићъ. — Сима Благосвићъ, скупитель за браћу Анђела и Ђерема, ученике нормалне школе.

Ученицы II. Гимназіе: ГГ. Јосифъ Х. М. Здравковићъ, Ягодинацъ. — Арсениѣ С. Стояновићъ. — Павле Поповићъ, Ужичанинъ. — Браћа Антоніѣ и Миланъ М. Богичевићъ. — Илія Ж. Стаменковићъ, Ягодинацъ, ученикъ, политехничке школе. — Јова Вишнићъ Петровићъ, Таса Живковићъ и Никола Петровићъ, калѣе терзиске. 11.

(Скупіо Драголюбъ Угричићъ, III. Гимназіе ученикъ.)

Г. Ђетиміѣ Угричићъ, Предсѣдатель ап. суда II. оддѣленія. — ГГ. Никола Стояновићъ, калѣа абаѣиски. — Стефанъ Маринковићъ и Анђелко Божиновићъ, калѣе абаѣиске. — Ђеремъ Јовановићъ. — Алекса Михаиловићъ. — Милованъ Костићъ, Милвой Павловићъ и Игњатъ Стаменковићъ, майстори абаѣиски. — Радованъ Пенћъ, II. гимн. ученикъ.

Попеч. Просвѣщенія и Правосудія.

Высокор. Г. Алекса Симићъ, Попечитель, Пошкеникъ, Кавалѣръ. — Г. Радованъ Дамяновићъ,

Помоѣникъ, Подполковникъ, Кавалѣръ. — Г. Димитрѣ Исаиловнѣ, Началникъ Просвѣщенія. — Димитрѣ Црнобарацъ, Началникъ Правосудія. — Филипъ Христиѣ, Секретаръ Просвѣщенія. — Стефанъ Груборовнѣ, Столоначалникъ Просвѣщенія. — Живадинъ Весовнѣ, I. Столоначалникъ Правосудія. — Коста Анастасѣвнѣ. — Коста Н. Селаковнѣ. — Ђорђе Јовановнѣ. — Мих. Поповнѣ. — Сретенъ Поповнѣ. — Светозаръ Десимировнѣ. — Сима Петровнѣ.

(Скупію Г. Димитрѣ Величковиѣ, слушателъ I. год. филозофіѣ.)

Госпоѣ Екатарина Стерѣ Михаиловнѣ. — Поштенор. ГГ. трговцы Београдски: Тома А. Поповнѣ. — Милошъ Трифуновнѣ. — Риста Величковиѣ. — Аврамъ Озеръ Руссо. — Аврамъ Јосифъ Озеровнѣ. — Павле Т. Башкалѣнѣ. — Панле Вучковнѣ. — Петаръ Р. Милушинѣ. — Вучнѣ А. Ђорђевиѣ. — Любомиръ Д. Радовнѣ. — Живко Вучковнѣ. — Димитрѣ Авакумовнѣ. — Атанасѣ Исаиловнѣ. — Трговачке калѣ: ГГ. Михаило Стефановнѣ. — Алекса Ж. Райковнѣ. — Живко Ж. Чивут-Пернѣ. — Димитрѣ Несторовнѣ. — Миланъ А. Миошковнѣ. — Алекса Петровнѣ. — Михаиъ Петровнѣ. — Јованъ Божиѣ. — Благонадеж. Любомиръ Н. Величковиѣ, учен. грчк. школе. 38.

(Уписани у Читалишту.)

ГГ. Урошъ Романовнѣ, Практикантъ попеч. правосуд. — Миланъ Кара-Стојановнѣ, трговацъ. — Анд. Стаменковнѣ, Секретаръ суда окр. — Велько

Радонвѣ Ш. год. православ. — Кипріянь Николићъ.
 — Коста Х. Лазићъ, трговаць. — Юванъ Марковићъ,
 Рачуноводитель. — Коста Матейћъ, калфа трговач-
 кій. — Юванъ Євтиміевичъ, пост-офицыръ. — Дими-
 тріє Аврамовићъ, живописаць. — Юванъ К. Попо-
 вићъ, трговаць. — Антоніє Радивовићъ, надзира-
 тель зданія. — Никола Свиликосићъ, калфа трговач-
 кій. — Филипъ Христовићъ, архитект. — Васиље
 Петровићъ, Ш. год. православъ. — Станов Илићъ,
 I. год. православъ. — Ђорђе Нинићъ, Регистраторъ
 княж. канц. — Александеръ Васовићъ. — Никола
 Здравковићъ. — Стоянъ Ювановићъ, трговаць. —
 Стефанъ Марковићъ, Членъ Совѣта. — М. Матићъ,
 II. год. правословъ. — Тома М. Лека, трговаць. —
 Юванъ Марковићъ, трговаць. — Димитріє I. Радова-
 вићъ, I. год. правословъ. — Ђорђе Мишковићъ, Ш.
 год. правословъ. — Никола Х. Селаковићъ, членъ
 суда окр. — Константинъ Бранковићъ, професоръ
 филозофіє. — Димитріє Ђ. Главинићъ, трговаць. —
 Стоянъ Бошковићъ, II. год. филозоф. — Михаило-
 вићъ, Маіоръ изъ Ягодине. — Коста Цукићъ, Про-
 фесоръ држ. економіє. — Юванъ Мостићъ, трговаць.
 — Коста С. Паунковићъ, ученикъ политехніє. — Ди-
 митріє Матићъ, Професоръ права. — Антоніє Мило-
 шевићъ, магазиція. — Димитріє Стефановићъ, трго-
 ваць. — Теодоръ Сретковићъ. — Никола П. Кики,
 трговаць. — Марко Стойковићъ, Столон. попеч. ви.
 дѣла. — Милошъ С. Шоповићъ, трговаць. — Тео-
 доръ П. Миошковићъ, II. год. филозофіє. — Петаръ
 Янковићъ, трговаць. — Милованъ Спасићъ, Дирек-
 торъ. — Живадинъ Стояновићъ, Практикантъ попеч.
 ви. дѣла. — Михаиль Ювановићъ, Практикантъ попеч.
 ви. дѣла. — Яня М. Ісгадія, трговаць. — Стефанъ

Ковачевићъ, изъ Дубровника. — Јованъ Кумануди, правит. банкеръ. — Радованъ В. Лазаревићъ, пито-
нацъ топ. — Александеръ Трифковићъ, Капетанъ и
Ађутантъ Княжескій. 37.

(Скупіо Г. Воинъ Скандалскій.)

ГГ. Стефанъ Хаџићъ, пиваръ. — Петаръ Роз-
миръ, кроячъ. — Јованъ Субашићъ, кроячъ. — Геор-
гіе Кузмановићъ, дрваръ. — Димитріе Зорићъ, кро-
ячъ. — Константинъ Радићъ — Воинъ Скандалскій
за сына Васиља, ученика, и Ђету Медурића, крояча.
Константинъ Н. Котула. — Јованъ Ружићъ, калфа
кроячкій. — Јованъ Станимировић, калфа трговачкій.

*(Скупіо Коста П. Павловићъ, слушатель ре-
торике.)*

Слушатели Реторике: ГГ. Милов Симићъ. —
Коста Јовановићъ. — Јосифъ Поповићъ. — Стоянъ
Димитріевићъ. — Андрея Јовановићъ. — Стефанъ По-
повићъ. — Димитріе Вучковићъ. — Димитріе Зорићъ,
кроячъ, за сына Петра. — Јованъ Ђурићъ, II. гимн.
ученикъ. — Алекса Миланковићъ, магазјонеръ, за
сына Тихомила. 10.

ГГ. Никола С. Шоповићъ, трговацъ. — Дими-
тріе Ненадовићъ, трговацъ. — Ђорђо Ст. Комнено-
вићъ за кумове Саву Савића и Косту Н. Шоповића,
по 2 ком. — Васиља Ђирковићъ, кроячъ. — Алекса
Николаевићъ, помоћникъ началнич. — Радованъ Ра-
довановићъ, трговацъ. — Петаръ Карамарковићъ. —

(Скупіо Г. Ђорђе Николићъ.)

Высокобл. Г. Веніаминъ Розмировићъ, Предс. суда вар. — Благор. ГГ. Іованъ Димитрѣвићъ, Т. Петровићъ, и Стефанъ Димитрѣвићъ, членови вар. суда. — Владимиръ Богдановићъ, І. писаръ с. в. — Миланъ Антоновићъ, архиваръ с. в. — Т. И. Тодоровићъ, Ш. писаръ с. в. — ГГ. званичници суда ва-рошкогъ. — Лазаръ Живковићъ. — Миланъ А. Іовановићъ. — Новакъ Єремићъ. — Риста Миловановићъ, за себе и свою сыновицу Драню. — Т. Миловановићъ. Іованъ Познановићъ, правобранитель. — Теодоръ Янићъ, служитель с. в. — Ђорђе Николићъ, за себе и за свога побратима Ђорђа Стефановића, Бечкерекчанина и ђака вел. школа. — Чести. Г. Илія Новаковићъ, свештеникъ военный.

Благород. ГГ. Яковъ Лекићъ, начал. среза Космайскогъ. — Яковъ Становићъ, начал. среза Колубарскогъ, и поручикъ. 16.

Београдско окружіе.

Благораз. Г. Єфтиміе Георгіевићъ, учитель у Белини. — Исакъ Георгіевићъ, учитель у Неменикуџама. — Г. Дръ Ребрићъ.

Панчево.

ГГ. Коста Петровићъ, кроячъ. — Коста Ранисавлѣвићъ и Ђорђе Милутиновићъ, трговцы.

14.

(Скупіо Ђорђе Радовановићъ.)

ГГ. Янко Николићъ. — Алекса Кулићъ. — Димитрѣ Богдановићъ. — Живко Миловановићъ, І. р.

уч. — Никола Ювановићъ. — Стоянъ Аћимовићъ. —
Василіе Радивовићъ. — Василіе Несторовићъ, уче-
никъ I. разреда. 9.

Валѣво.

(Скупљени одъ Г. Николе Г. Недельковића.)

Благор. Г. Алекса Андоновићъ, Началн. среза
подгорскогъ за сынове Константина и Ђерема (4). —
Благор. Г. Гавриль Перишићъ, членъ суда валѣв-
скогъ за сына Любишу и вѣри: Косору и Милеву
(2). — Благор. ГГ. Ђремъ П. Барловъ, П. писаръ
суда валѣв. (2). — Петаръ Ст. Ракараць, практ. су-
да, за сестрића свога Любомира (2). — Јованъ Ђв-
геніевићъ, практ. суда, за брата свога Ђерема (2). —
Стефанъ Ђурићъ, членъ примир. суда валѣв. (2). —
Поштенор. ГГ. Живко Тадичъ, трговаць (2). — Па-
вле Петковићъ, трговаць, за сына Ђремию. — Павле
Милићъ Илићъ, за сына Ђремию. — Майсторъ Ан-
дрія Корићъ, терзія. — Михаило Обрадовићъ, калфа
трговачкій. — Майсторъ Милинко Поповићъ, абаџія.
— Благонадеждный Юноша Арсеніе Аврамовићъ,
ученикъ, П. разреда осн. школе. 13.

*(Скупљени одъ Г. Стев. Лукића, практикан-
та началн. окр. валѣв.)*

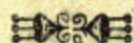
Благор. ГГ. Марко Михаиловићъ, писаръ началн.
окр. валѣв. — Дрѣ Мед. и Хир. Јованъ Машинъ,
физикусъ окр. — Илија Миловановићъ, писаръ среза
подгорскогъ — Јованъ Араповићъ, пензію.. чиновн. —
Милутинъ Мишковићъ, практ. началн. окр. валѣв. —

Живко Драгойловићъ, практ. — Димитрiе Обрадиновићъ, писаръ прим. суда валѣв. — Стефанъ Лукићъ, практ. началнич. — Юванъ Поповићъ, поштаръ. — Поштенор. ГГ. Ђфремъ Тадићъ, трговацъ валѣв. — Вукъ Миливовићъ, трговацъ валѣв. — Стефанъ Жуньићъ, трговацъ валѣв. — Касiанъ Стоишићъ, лецедеръ. — Благоразумное Г. Алекси Стоишићу, свомъ првомъ учителю на даръ шалѣ издатель кнѣга (2). — Благор. ГГ. Ђфремъ Ракићъ, писаръ среза колубарскогъ. — Яковъ Антонiевићъ, практ, у канцеларiи среза колуб. — Андрија А. Вилотiевићъ у Палежу.

Пожаревацъ.

(Скупiо А Цветковићъ, поштаръ.)

Высокоблагор. Г. Добросавъ Здравковићъ, Началникъ окр., Маiоръ, кавалѣръ. — Благор. ГГ. Никола Христићъ, Предсѣд. ок. суда. — Петаръ Марковићъ, членъ. — Стойко Димитрiевићъ, казн. — Илiя Ракићъ, секретаръ окр. суда. — Димитрiе КараКостићъ, писаръ. — Госпоя Катица, супруга Дра А. Медовића. — Г. Живанъ Ковачевићъ, старiй учитель осн. школе. — Высокоуч. Г. Юванъ Нешковићъ, профессоръ прив. I. гр. разреда. — Поштенор. ГГ. Атанасiе Атанацковићъ, трговацъ. — Стефанъ Начићъ, трговацъ.

Брусница.

(Скупіо Г. Аксентіе Тешићъ, мл. писаръ суда окр.)

Высокоблагор. Г. Милія Илићъ, Началникъ окр. рудничкогъ, Маіоръ, Кавалѣръ. — Благород. ГГ. Неша Стефановићъ, Помоћникъ началн., Капетанъ. — Јосифъ Добровићъ, казначей. — Марко Павловићъ, членъ суда окр. рудн. — Петаръ Яношевићъ, секр. суда. — Симма Максимовићъ, ст. писаръ. — Аксент. Тешићъ, мл. писаръ. — Димитріе Лазаревићъ, практ. суда окр. руднич. — Петаръ Недельковићъ, практ. — Милошъ Марковићъ, практ. — Благое Николићъ, практ. началн. окр. рудничк. — Вуле Срећковићъ, практ. началн. окр. рудничк. — Живонъ М. Блазнаваць, практ. окр. рудничк.

Шабачъ.

(Скупіо пречестнѣйшій Г. Николай Пауновићъ, протосинѣлъ и членъ консисторіе епар. шабачке.)

Высокопреосв. Г. Іоаникій Нешковићъ, православыій Епископъ шабачкій. — Пречести. Г. Іоанъ Павловићъ, протопрезвитеръ шабач. — Николай Пауновићъ, придв. еремонахъ и чл. консист. епар. шаб. — Іоанъ Живковићъ, парохъ шаб. и чл. конс. епар. шаб. — Честнѣйш. Г. Матей Станићъ, свешт. и катихета полугимн. шабачке. — Янко Іовановићъ, свештен. и катих. полугимн. шабачке. — Гаврилъ Бернићъ, парохъ Богатичкій. — Григоріе Марковићъ,

парохъ Меовланскій. — Максимъ Петровиѣъ, діаконъ
 учитель бадовиначкій. — Николай Велимировиѣъ, па-
 рохъ туларскій окр. валѣв. — Преподобнѣш. ГГ. Пе-
 таръ Стефановиѣъ, игуманъ монастыра трноше окр.
 подрин. — Самуилъ Янковиѣъ, намѣстникъ. — Ка-
 лникъ Петровиѣъ, надстоятель М. Радовашнице. —
 Никифоръ Іовановиѣъ, времонахъ трношкій. — Мой-
 сей Познановиѣъ, времонахъ трношкій. — Силве-
 стеръ Вучковиѣъ, надстоятель М. Петковице. — Са-
 ва Живковиѣъ, времонахъ Петковачкій. — Іоаникій
 Іовановиѣъ, діаконъ Петковачкій. — Мелетій Ерце-
 говчевнѣъ, намѣстникъ м. Чокешине. — Саввати Бо-
 гиѣевиѣъ, времонахъ м. Чокешине. — Неофитъ Жив-
 ковиѣъ, времонахъ м. Чокешине. — Благор. ГГ. Іо-
 сифъ Куртовиѣъ, помошн. началн. шаб. — Владимиръ
 Вунѣъ, нотарій консисторіе епар. шабачке. — Коста
 С. Янковиѣъ, преписчикъ, консисторіе епар. шабачке.
 — Іованъ Іовановиѣъ, учитель богатнѣкій. — Благо-
 надеждн. ГГ. Єфремъ Гудовиѣъ, слушат. 4. разреда
 полугимн. шабачке. — Єфремъ Гавриловиѣъ, слуша-
 тель 3. разреда полугимн. шаб. — Благонадеждни
 слушателии II разр. полугимн. шабачке: Тодоръ Мн-
 лосавлѣвиѣъ. — Миланъ Поповиѣъ. — Іованъ Си-
 миѣъ. — Димитрїе Томиѣъ. — Стефанъ Симиѣъ. —
 Живоинъ Петровиѣъ. — Любомиръ Іовановиѣъ. —
 Петаръ Молеровиѣъ. — Іованъ Милановиѣъ. — Ко-
 ста Тешиѣъ, слуш. I. разр. полугимн. шаб. — Ак-
 сентїе Поповиѣъ, служ. еп. шаб.

Кладово.

(Скупїо Г. Гаврилъ Поповиѣъ, ѣулрукція.)

Благор. Г. Илія Пчеларъ, писаръ среза Ключ-
 богъ. — Благораз. Г. Павле Векецкїй, учитель Кла-

довскій. — Пошт. ГГ. торговцы: Димитріе Сандуловнѣ за сына Панаіота. — Риста Армашъ за сына Александра. 4.

Лозница.

(Скупіо Ненадъ Іовановићъ, учитель I. и II.)

Благор. ГГ. Игнать Васићъ, протобрей за сына Владимира, ученика. — Миливой Іовановићъ, помоћникъ нач. за сына Арсенія, ученика. — Петаръ I. Козелаць, нач. ср. Ядр. за сына Павла, ученика. Стеванъ Станићъ, писаръ ср. Ядр. — Пошт. ГГ. Живко Цвенћъ за сына Тодора, ученика, и Петаръ Становићъ за сына Вукомана торговцы. — Миланъ Столковићъ, и Светозаръ Марковићъ, ученицы ст. школе. — Мияило Драгичевићъ. — Петаръ Игнатовићъ. — Димитріе Поповићъ, ученицы мл. школе. 11.

(Скупіо Г. Ђорђе Ђздимировићъ, поштаръ Лозничкій.)

Благор. ГГ. Миланъ Янковићъ, писаръ начальства. — Петаръ Пантелићъ, практ. казначея. — Петаръ Марковићъ, казначей, за супругу Христу. — Ђорђе Ђздимировићъ, поштаръ за кѣрь Катарину. 5.

Засчаръ.

(Скупіо Г. Павле Костићъ.)

Высокобл. Г. Данило Стефановићъ, Начал. окр. Цри., Маіоръ, Кавалѣръ. — Благор. ГГ. Рая Сте-

фановићъ, Нач. среза Вражогрскогъ, Капетанъ. —
 Нича Симићъ, членъ суда окр. — Миладинъ Радова-
 новићъ, I. писаръ суда окр. Станое Симићъ, писаръ
 среза Вражогрскогъ. — Милисавъ Становићъ, II.
 писаръ суда окр. — Лазаръ Найдановићъ, и Јованъ
 Стояновићъ, практиканти начальничества. — Стефанъ
 Петровићъ, соврш. клирикъ. — Димитрiв Ђ. Петро-
 вићъ, магазiонеръ. 10.

Аврамовацъ.

(У окружию Ягодинскомъ.)

Браћа Петронiввићъ 100 комада.

Параћинъ.

Благор. ГГ. Алекса Вельковићъ, Начал. среза
 Параћ., Ш. Капетанъ. — Сретенъ Борисављвићъ,
 писаръ ср. пар. за супругу Тану. — Иванъ Обрадо-
 вићъ, учитель I. и II. разр. осн. школе, за супругу
 Настасiю. — Пошт. ГГ. Риста Димовићъ, усташа
 меандискiй; за сына Лазара, кћерь Настасiю и Косту,
 синовца. — Болтацiв: Алекса Петковићъ, любитель
 книга. — Божићъ В. М'льковићъ. — Лазаръ М. Сте-
 фановићъ. — Димитрiв Јовановићъ за супругу Ката-
 рину. — Стоянъ Шљиввићъ, трговацъ марв., за сына
 Мияила, II. разр. ученика. — Илiя Младеновићъ,
 писаръ цркве Параћинске. — Честн. Р. Пантелеи-
 монъ Поповићъ, парохъ Параћинскiй, за сына Ла-
 зара и супругу Божану. 11.

Ћупрія.

(Скупіо Г. Милосавъ Ђорђевићъ, практ. суда
околу жупіа.)

Благор. ГГ. Стефанъ Іовановићъ, писаръ суда
за сына Александра. — Никола Стояновићъ, II. пи-
саръ суда за сына Любомира. — Михаилъ Дамяно-
вићъ, практ. суда. — Живко Добрицацъ, пост-експе-
диторъ. — Благораз. ГГ. Атанасіе С. Попаміовићъ,
учитель младежи трговаца Параћински. — Максимъ
Николавићъ, бывшій учитель Поповачкій за сына
Стефана. — Пошт. ГГ. Димитріе Іовановићъ, трго-
вацъ Свилабначкій и лиферантъ при фабрики ГГ. бра-
ће Петроніевића. — Богићъ Милорадовићъ, терзіа
изъ Свилабнца. — Коста Ђорђевићъ, трговацъ. —
Ђорђе Брзаковићъ, бояцъ я. 10.

Чачакъ.

Благор. ГГ. Іованъ М. Перуничкићъ, Помошн.
началн. окр. III. Капетанъ. — Димитріе Саввићъ,
казначей Чачан. окр. — Милошъ Ђелићъ, II. писаръ
началн. — Васа Илићъ, поштаръ чачан. — Спири-
донъ Поповићъ, учитель III. и IV. разр. у Чачку.

Рушчукъ.

(Скупіо Г. Іованъ Јовичићъ, камарашъ у
Рушчку.)

ГГ. Лука Клицанъ, агентъ вапора, за сынове
Матея, Антонія и Іована. — Іованъ Јовичићъ, кама-

рашъ Ручукскій, роѣнъ у Поречу. — Исраилъ Ково, касиръ камерашіе у Рушчуку. — Вартанъ Хапиновъ, секрет. камерашіе Ник. Предиѣ, кас. камар. у Свитошву. — Несторъ Херуфимъ, секр. камерашіе у Лом-паланки. — Лазаръ Малешевиѣ, кас. камар. у Галцу. — Конст. Анастасіевиѣ, экспед. солске кумпаніе у Ђурѣву. — Јова Ивелиѣ, матеріалиста и трговаць житарскій у Ђурѣву. — Евстатіе Антонъ, трговаць у Ђурѣву. — Апостоль Конковиѣ, трговаць изъ Свиштова. — Јова Дешиѣ, трговаць изъ Свиштова. — Х. Јованча Х. В. Пенчевиѣ, великокупаць, и Султанскогъ нишана Кавалѣръ. — Никола І. Кантарциѣ, трговаць, роѣнъ у Филиби. — Константинъ Агора, секретаръ камерашіе Х. В. Пенчовиѣ. — Х. Јованъ Х. Пенчовиѣ, главный трговць житарскій и марвеный. — Х. Петаръ Х. Пенчовиѣ, любитель просвете и тоторъ школа. — Јованъ Манвриди, велико-купаць житарскій и марвенскій, и членъ компроміевогъ суда у Рушчуку. — Димитріе Плати Елинось, секретаръ компаніе Х. Атанасіа Х. Пенчовиѣ у Рушчуку. — Тодоръ Георгіевиѣ, трговаць, роѣнъ у Свиштову. — Јованъ Лазариѣ, трговаць, роѣнъ у Свиштову. — Михаилъ Мариновиѣ, трговаць мануфатуре. — Лазаръ Михаиловиѣ, матеріалисть и трговаць житарскій. — Евстатіе Стефановиѣ за сына Михаила. — Геца Коговиѣ, трговаць мануфатуре и тоторъ црквеный. — Петаръ Папазоглу и сынъ, трговаць мануфатуре и тоторъ школе. — Доча Гановиѣ, трговаць мануфатуре, за сынове. — Гена Станчогу, трговаць марвеный, — Симеонъ Јовановиѣ, трговаць и комисаръ, за сынове. — Симеонъ Пеновиѣ, трговаць. — Симеонъ Симеоновиѣ, трговаць. — Атанасіе Х. Пеновиѣ. — Маринъ

Цветковићъ. — Маринъ Василіевићъ и Анђелъ Николаевићъ, трговцы. — Х. Атанасіе Михаиловићъ и Петраћи П. Ђимишоглу, трговцы изъ В. Трнова. — Никола Димитріевићъ, матеріялиста. — Јованъ Мариновићъ, трговаць. — Благораз. ГГ. Параскева Даяновићъ, учитель грчкій и бугарскій. — Христа Драговићъ, учитель славено-бугарскій. — Теодоръ Якомиди, выши наука слушатель у Атини.

Алексиначъ.

Высокоблагор. Предсѣд. сл. суда окр. Алексиначкогъ, Маіоръ, Кавалѣръ, Г. Петаръ Вуличевићъ. — Благор. и високоуч. Дръ и Директоръ карантина Алексиначкогъ, Г. Василіе Теодоровићъ. — Благор. ГГ. Ђумрукія Јованъ Мостићъ. — Началн. среза Алексин. Ражаньскогъ, Ш. Капетанъ Ђорђе Ц. Јавковићъ. — Казначей сл. началн. окр. Алексиначкогъ Коста Х. Селаковићъ. — Помоћникъ началн. окр. Алексинач. Јованъ Протићъ за кѣрь Милеву. — Членъ суда окр. Алексин. Лонгинъ Кишфалубаць за сына Велимира. — Членъ суда окр. Алексин. Димитріе Г. Сосићъ за сына Любомира. — Секретаръ суда окр. Алексин. Сима В. Атанасіевићъ. — I. писаръ суда окр. Алексиначкогъ Станое Н. Стефановићъ. — Поштаръ Манойло Пиперинъ. — Писаръ началнич. Вуле Јанковићъ. — Писаръ среза Баньск. Спасов Радойковићъ за сына Любомира. — II. пис. Алекс. Мияло Јовановићъ. — I. осмотритель карант. Ђорђе Вучковићъ. — II. осмотритель карант. Јованъ Павловићъ. — Писаръ карант. Ђфремъ Поповићъ за сына Симу. — Практ. суда Здравко Д. Јовановићъ за сынове Димитрія и Васу. — Практ. вачалн. Спасо Е. Катићъ. —

Практ. ђумрука Лазаръ Баряктаровићъ. — Практ. поште Коста Алексићъ. — Практ. карант. Алекса Димитривичъ. — Благонзбр Г. Писаръ примир-суда Савва Радоничићъ. — Поштенор. ГГ. трговцы: Анастасъ Шпарталъ, комисионеръ. — Павле Пешикићъ. Теодоръ Манойловићъ. — Адамъ Никарушъ, комисионеръ, за унука свогъ Димитрія. — Радисавъ Илићъ, стакларъ. — Милошъ Стояновићъ. — Арсенив П. Марковићъ. — Манойло Таушанацъ. — Благор. Г. татаринъ англ. куриръ Риста Прендићъ. 32.

Крагуевацъ.

(Скупіо Г. Димитривъ Путникъ, учитель най-старіеєѡ осн. училишта.)

Честн. Г. Милсавъ Анђелковићъ, парохъ крагуевачкій и катихета у полугимн. за сына Светозара. Честн. Г. Симеонъ Банковићъ, пар. врдечкій. — Высокоуч. ГГ. професоръ и управитель гимн. крагуев. Алекса Чварковићъ. — Професоръ Іоанићъ Гойковићъ. — Професаръ Марко Маринковићъ. — Благор. ГГ. Димитр в Протићъ, с. п. суда окр. краг. за братучеда Захарию Протића, ученика. — Членъ суда окр. краг. Іованъ Мићићъ — Крста Георгиевићъ, бывш. казначей, за сына Симеона, ученика. — Поручикъ Стефанъ Вучићъ Перишићъ. — Драгутинъ М. Ђорђевићъ Жабарацъ. — Благораз. ГГ. учитель Брзанскій, Илія Іовановићъ. — учитель Враћевшичкій, Янко Ристићъ. — Поштенор. ГГ. управитель мѣстн. школе, Іованъ Стойковићъ. — Браќа Молеровићи, болтаціе. — Ивко Спалайкићъ, трговацъ. — Іованъ Костићъ Караџићъ, трговацъ, за сына Милана, ученика

IV. осн. разр. — Миланъ Іовановићъ Барловъ, торго-
ваць. — Марко Николићъ, терзія. — Благон. уче-
никъ III. разр. полугимн., Милосавъ Веселинићъ. —

Ученицы IV. разр. осн. училишта: Атанасіе
Бабовићъ. — Павле Вуковићъ. — Иванъ Матейше-
вићъ. — Коста Д. Миловићъ. — Іованъ Поповићъ.
— Коста Милошевићъ. — Глигоріе Вуяновићъ. —
Ѕфремъ Гавриловићъ. — Милошъ Трпезићъ. — Све-
тозаръ Новаковићъ. — Савва Андреевићъ. 30.

Крушеваць.

*(Скупіо Г. Миленко Тилићъ, практик. суда
окр. Круш.)*

Благор. ГГ. Іованъ Туцаковићъ, Предс. суда
Кавалѣръ. — Симеонъ А. Прокићъ, членъ суда, шт.
капетанъ. — Ѕвта М. Тодоровићъ, помоћн. началн.,
шт. капетанъ. — Павле В. Мутавцићъ, началн. сре-
за круш., подпоручикъ. — Іованъ Милосавлѣвићъ,
казначей началн. — Лазаръ С. Марнићъ, секр. суда.
— Милованъ Пантелійићъ, ст. писаръ суда. — Іованъ
А. Шурдиловићъ, мл. писаръ суда, за братаца Дра-
гутина. — Михаиљъ Ђирићъ, практик. суда. — Іованъ
Стоядиновичъ, практик. суда. — Милойко М. Дуньићъ,
практик. началн. — Іованъ Миловановићъ, практик. на-
чалн. — Миланъ Николићъ, практик. началн. — Савва
Георгиѣвићъ, практик. казначейства. — Іованъ Н. Ца-
ревићъ, старыи учитель Крушев. — Честв. Г. Бла-
гов Георгиѣвићъ, парохъ Крушев. — Поштенор. ГГ.
Коста Стефановићъ, иначе Дица Илинкићъ, торговаць.
Живко М. Витировићъ, терзія. — Іованъ Илинкићъ,
торговаць. — Стоянъ Петковићъ, торговаць, за сына

Николу. — Павле Іовановићъ, трговаць, за сына. — Іованча Т. Маринковићъ, трговаць. — Іованъ Станковићъ, казанція. — Максимъ Браљинаць, трговаць, Міяило Живановићъ, кавеція. — Миланъ Стоиловићъ, кавеція. — Радованъ Стефан вићъ, бакалинъ. — Михаиљ Р. Петровићъ, ученикъ ст. осн. шк. — Риста Илићъ, терзія. — Іованча Антонієвићъ, терзія. — Актеисіє Протићъ, учен. полугими. Крагуев. — Милосавъ Л. Бунапарта, трговаць. — Стоянъ Миљковићъ, писаръ прим. суда Круш. — Глигоріє Гмитровићъ, дунђеринъ. — Илія Димићъ, ѱурчія. 35.

Трстеникъ.

(Послана одъ Г. Милоша Богдановића, писара среза Крушевачкогъ.)

Честн. ГГ. Тодоръ Андрићъ, парохъ Трстен. Михаиљ Поповићъ, парохъ Трстен. — Савва Карларковићъ, кметъ Трстен. — Алекса Ракићевићъ, трговаць. — Радосавъ Іовановићъ, учитель. — Алемпіє Саввићъ, кавеція. — Благое Градиштанаць, трговаць. — Петаръ Ђорђевићъ, трговаць. — Яћимъ Јанковићъ, трговаць. — Честн. Г. Јанаііє Михаиловићъ, парохъ Рибничк. — Благораз. Г. Стеванъ Поповићъ, учитель Рибничкій. — Поштен. ГГ. Глигоріє Вуковвићъ, трговаць. — Стевавъ Катићъ, трговаць.

ДОЦНІЄ ПОСЛАНИ.

Шабаць.

(Послао Г. Іов. Протићъ, секр. нач.)

Благор. ГГ. Милованъ Аксентієвићъ, мл. писаръ суда окр. шаб. — Іованъ Протићъ, секр. началн. шаб. — Савва Марковићъ, помоћникъ писара среза мачв. — Стоянъ Обрадовићъ, членъ суда. — Поштен. ГГ. Владимиръ Трвићъ, трговаць. — Любомиръ Я. Николићъ, трговаць. — Тодоръ Яковљєвићъ, лецедеръ. — Арсенія Стояновићъ, ћурчія.

Лозница.

(Послао Г. Ђздимировићъ.)

Благородн. ГГ. Пайко Илићъ; членъ суда окружногъ. — Мияило Христовићъ, членъ суда окружногъ. — Петаръ Денићъ, писаръ среза ядранскогъ. — Павле Миљевићъ, предсѣдатель примирителногъ суда. — Стефанъ Лазићъ, учитель крупаньскій.

Неготинъ.

(Скупіо Г. Іованъ Ратковићъ, писаръ консисторіє.)

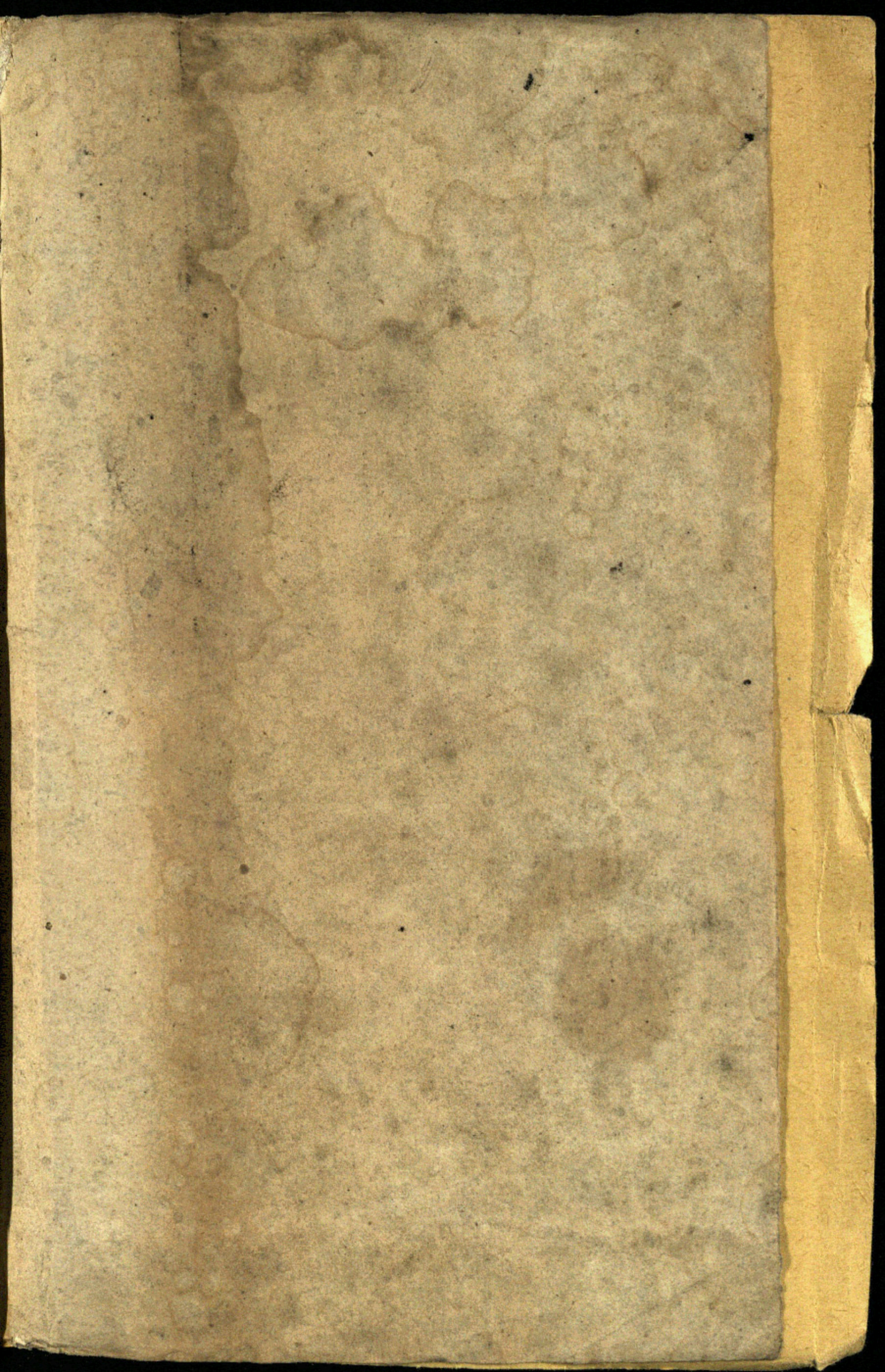
Высокопреосв. Г. Доситей Новаковићъ, правосл. Епископъ Тимочкій, Кавалъръ. — Пречестн. ГГ. Пай-

сѣ Поповићъ, игуманъ монастира Букова, и членъ
консист. — Јосифъ Милѣвићъ, еремонахъ мон. Буко-
ва. — Благор. ГГ. Лазаръ Лазаревићъ, казначей о-
круж. краинск. шт. капетанъ. — Јов. Ратковићъ, пи-
саръ консист. — Стефанъ Исаковићъ, предсѣдатель
общтине негот.

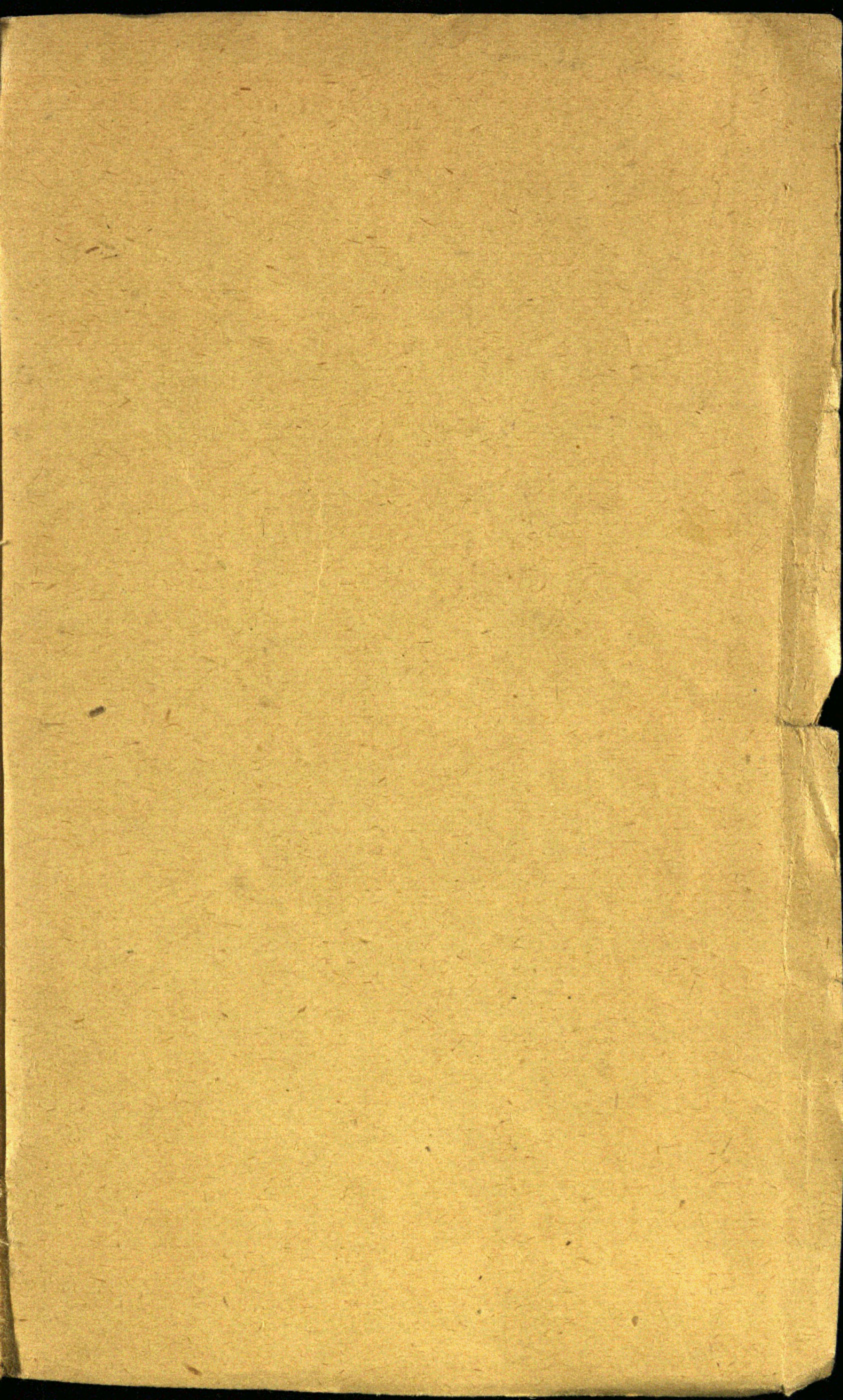
Благор. и Высоуч. ГГ. Јованъ Николићъ, и
Ђира Мирковићъ, професори полугимн. неготинске. —
Арса Лукићъ, ст. писаръ суда. — Славно читалиште
неготинске по 10 комада одъ обе књиге.

BRITISH
LIBRARY

~~P. 19. Ex 1~~ 107

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Р19Ср1 157.1

a/25

